

ØF-rapport nr. 25/2003

**Universitet i Innlandet- en drivkraft for
regional utvikling?
- en kartlegging av arbeidsmarked,
rekrutteringsgrunnlag og forventninger**

av

Espen Køhn

Østlandsforskning

er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med Oppland, Hedmark og Buskerud fylkeskommuner samt Kommunaldepartementet som stiftere, og har i dag 29 ansatte.

Østlandsforskning er lokalisert i høgskolemiljøet på Lillehammer. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Regional- og næringsforskning
Offentlig forvaltning og tjenesteyting

Østlandsforsknings viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter

ØF-rapport nr. 25/2003

**Universitet i Innlandet- en drivkraft for regional utvikling?
- en kartlegging av arbeidsmarked, rekrutteringsgrunnlag og
forventninger**

av

Espen Køhn

østlandsforskning

Tittel: Universitet i Innlandet- en drivkraft for regional utvikling?
- en kartlegging av arbeidsmarked, rekrutteringsgrunnlag og forventninger.

Forfattere: Espen Køhn

ØF-rapport nr.: 25/2003

ISBN nr.: 82-7356-533-5

Prosjektnummer: K-176

Prosjektnavn: Prosjekt Innlandsuniversitet

Oppdragsgiver: Prosjekt Innlandsuniversitet

Prosjektleder: Espen Køhn

Referat

Kartleggingen som ligger til grunn for denne rapporten er en del av arbeidet i forbindelse med etablering av et universitet i Innlandet. Hedmark og Oppland har færre med lang universitets og høgskoleutdanning innenfor samfunnsfag og juridiske fag, økonomisk og administrative fag og naturvitenskapelige fag. Rundt 37 prosent av søkerne fra Hedmark og Oppland søkte studier i Innlandet. Når det gjelder søkning til andre regioner er det Oslo og Akershus, samt Østlandet for øvrig, som ligger på henholdsvis andre og tredje plass mht til popularitet. Basert på næringsstruktur, stillingstilgang og situasjon på arbeidsmarkedet har høgskolene i Innlandet et studietilbud som er relativt godt tilpasset arbeidsmarkedet. Utviklingen i arbeidsmarkedet de neste 20 åra vil være påvirket av demografisk utvikling og globalisering.

Sammendrag: Norsk

Emneord: Innlandsuniversitetet

Dato: 11. desember 2003

Antall sider: 68

Pris: Kr.130

Utgiver: Østlandsforskning
N-2601 Lillehammer
Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: [oef@ostforsk.no](mailto: oef@ostforsk.no)

<http://www.ostforsk.no>

⌈ Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplarfremstilling uten avtale og strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

Forord

Kartleggingen som ligger til grunn for denne rapporten er en del av arbeidet i forbindelse med etablering av et universitet i Innlandet.

Formålet med dette utredningsprosjektet er å analysere holdninger, synspunkter og forventninger ulike samfunnsaktører i Hedmark og Oppland har til et universitet i Innlandet . Prosjektet skal bidra til å forankre arbeidet med etablering av et universitet i Innlandet. Utredningen er gjennomført på oppdrag av ”Prosjekt Innlandsuniversitetet”

Rapporten er utarbeidet av Espen Køhn.

Prosjektleder vil takke Aetat Elverum for produksjon av rådata om arbeidsmarkedsutviklingen og opptakskontorene ved høgskolene for god service og konstruktive tilbakemeldinger.

Hamar/Lillehammer, desember 2003

Kristian Lein
Forskningsleder

Espen Køhn
Prosjektleder

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG	7
1 INNLEDNING	9
2 METODE OG DATAGRUNNLAG	11
3 REGIONALE EFFEKTER AV HØGSKOLER	13
4 UTVIKLING I INNLANDET	15
4.1 BEFOLKNINGSUTVIKLING	17
4.2 BEFOLKNINGENS UTDANNINGSNIVÅ	19
4.3 SYSSELSETTINGS- OG ARBEIDSPASSUTVIKLING.....	24
4.4 REGIONALE SKIFT I INNLANDET	25
4.5 UTVIKLINGEN GJENNOM 1990- TALLET	30
5 ARBEIDSMARKEDET FOR HØGSKOLE OG UNIVERSITETSUTDANNEDE	33
5.1 LEDIGHETSUTVIKLINGEN FOR PERSONER MED UNIVERSITETS OG HØGSKOLEUTDANNING.....	34
5.2 TILMELDTE STILLINGER	38
6 REKRUTTERING TIL HØGSKOLER I HEDMARK OG OPPLAND	41
6.1 REKRUTTERINGSGRUNNLAGET	41
6.2 ANTALL SØKNADER FRA FYLKER TIL LÆRESTEDER.....	43
6.3 DAGENS ARBEIDSMARKEDET. I HVILKEN GRAD ER HØGSKOLENES UTDANNINGER TILPASSET DET LOKALE/REGIONALE ARBEIDSMARKEDET?	46
7 FORVENTET ARBEIDSMARKEDET I 2015-2020	47
8 UNIVERSITET I INNLANDET OG REGIONAL UTVIKLING	55
REFERANSER:	59
VEDLEGG	61

Sammendrag

Av regionene i Hedmark og Oppland er det bare Hamar, Lillehammer og Hadelandsregionen som har hatt en sysselsettings- og befolkningsutvikling opp i mot utviklingen på nasjonalt nivå. Utfordringene for Hedmark og Oppland når det gjelder arbeidsplassutviklingen er at de er overrepresentert innenfor næringer i nasjonal tilbakegang, samtidig som de er underrepresentert i næringer i framgang.

Hedmark og Oppland har færre med lang universitets og høgskoleutdanning innenfor samfunnsfag og juridiske fag, økonomisk og administrative fag og naturvitenskapelige fag. Innenfor helse og sosial, primærnæringsfag og samferdsels- og sikkerhetsfag er det en overrepresentasjon.

Når det gjelder forskerutdanning er innlandsfylkene sterkt underrepresentert innenfor naturvitenskapelige fag, spesielt gjelder dette Hedmark. Størst andel av personer med forskerutdanning finner en innenfor helse, sosial- og idrettsfag når det gjelder Hedmark. For Opplands vedkommende er den formelle forskerkompetanse høyest innenfor helse og sosialfag og høyere innenfor naturvitenskapelige fag, men lavere enn på nasjonalt nivå. Sammenliknet med landet som helhet har innlandsfylkene en større andel innen primærnæringsfag.

Arbeidsmarkedet har forverret seg for personer med universitets og høgskoleutdanning både på nasjonalt og fylkesnivå det siste året, men ikke verre enn for hele gruppen ledige. Det vesentlige i denne sammenheng er at langtidsledigheten er lavere for universitets og høgskoleutdannede på nasjonalt nivå, mao. er det ikke slik at man utdanner seg til langtidsledighet. På nasjonalt nivå er det små forskjeller mht. til langtidsledighet når det gjelder kort og lang universitetsutdanning. I Hedmark og Oppland viser utdanningsgruppene forskjellig utvikling, men langtidsledighet er ikke noe problem for noen av gruppene. I denne sammenheng må det nevnes at antall langtidsledige personer med universitets- og høgskoleutdanning over fire år utgjør et fåtall personer. Ved utgangen av oktober utgjorde dette til sammen 30 personer i Hedmark og Oppland.

Rundt 37 prosent av søkerne fra Hedmark og Oppland søkte studier i Innlandet. Når det gjelder søkning til andre regioner er det Oslo og Akershus, samt Østlandet for øvrig, som ligger på henholdsvis andre og tredje plass mht til popularitet. Dvs at ca. 70 % av søkerne ønsker å studere ved utdanningsinstitusjoner i Østlandsområdet. De som søker høgskolene i Hedmark og Oppland, hvor er de fra ? Den største gruppa kommer i fra egen region og utgjorde rundt 27 prosent av søkerne. Andelen søknader fra Oslo- Akershus har økt fra 2002 til 2003. Hovedstadsområdet er det nest viktigste ”rekrutteringsområdet” når det gjelder søkere

Basert på næringsstruktur, stillingstilgang og situasjon på arbeidsmarkedet har høgskolene i Innlandet et studietilbud som er relativt godt tilpasset arbeidsmarkedet. Utviklingen i arbeidsmarkedet de neste 20 åra vil være påvirket av demografisk utvikling og globalisering. Dette medfører at vridning fra primær- og sekundærnæringsene til tertiær vil fortsette.

1 Innledning

I en globalisert kunnskapsøkonomi vil kompetanse og FoU arbeid være en viktig forutsetning for at en region skal utvikle seg. Dette, sammen med at Hedmark og Oppland er de fylkene som har den laveste andel av befolkningen med høyskole/universitetsutdanning, er viktige i arbeidet med å få etablert et universitet på basis av den eksisterende høyskolestrukturen i de to fylkene. Et annet vesentlig element er de endringene som har skjedd innen høyskole- og universitetssektoren de siste årene. Kvalitetsreformen er en omfattende reform av høyere utdanning i Norge. Sentralt i reformen står ny gradsstruktur, tettere oppfølging av studentene, nye eksamens- og evalueringsformer, ny studiestøttordning og økt internasjonalisering. I tillegg vil ungdomskullene bli mindre framover og dermed større kamp om studentene.

Formålet med dette utredningsprosjektet er å analysere holdninger, synspunkter og forventninger ulike samfunnsaktører i Hedmark og Oppland har til et universitet. Prosjektet skal bidra til å forankre arbeidet med etablering av et universitet i Innlandet (begrepet Innlandet dekker i denne rapporten fylkene Hedmark og Oppland).

Første trinn i denne sammenheng vil være å utrede studentsøkningen til de tre høyskolene og analysere det regionale arbeidsmarkedet for ulike utdanningsgrupper. På bakgrunn av denne utredningen/analysen skal det gjennomføres intervjuer med et gitt antall ulike samfunnsaktører.

Kapittel 2 i rapporten viser hvilke type data som er brukt i kartleggingen og svakheter ved bruk av disse dataene.

Høyskolene i fylket har også en viktig funksjon i det regionale utviklingsarbeidet. I denne sammenheng er det tre vesentlige elementer. For det første skal studiestedene være med på å dekke befolkningens utdanningsbehov og for det andre være med på å sikre at det regionale næringsliv får kvalifisert arbeidskraft. Et tredje element er å styrke FoU-virksomheten. I kap. 3 presenteres funn i fra undersøkelser som viser høyskolers regionale betydning. I tillegg presenteres resultater fra en undersøkelse vedr. regionalt FoU og innovasjonsarbeid.

Utdanningsvalg er avhengige av mange forhold. Interesser, jobb og karrieremuligheter, sosial bakgrunn, faglige og sosiale tilbud ved studiestedet er noen av faktorene som påvirker studentenes valg. For utdanningsinstitusjonene er det viktig å være markedsrettet i den forstand at de kan gi et faglig godt tilbud som etterspørres av studentene. Et stort antall søkere vil i første omgang øke kvaliteten på studentmassen og sikre at institusjonen har høy produksjon av uteksaminerte kandidater. Dette vil i neste omgang være med på å sikre inntektene til utdanningsinstitusjonen(e) og dermed også utvikling av det faglige miljøet på utdanningsstedet. Sterke faglige miljøer vil også ha positiv effekt i forhold til rekruttering av studenter og fagpersonell. Dette vil også være viktig for å styrke forskningsaktivitetene i regionen. Denne positive ”utviklingsspiralen” forutsetter at utdanningsstedene har det nødvendige rekrutteringsgrunnlaget. En viktig basis for å skape disse spiralene er omgivelsene som et universitet skal fungere i. Kap. 4. viser utviklingen i Innlandet mht til befolkning, befolkningens utdanningsnivå og arbeidsplassutvikling. Sistnevnte er vesentlig i forhold til å vurdere hvorvidt utdannede

kandidater har mulighet til å få seg jobb i regionen eller må flytte ut. Hovedfokus i kap. 5 er utviklingen på arbeidsmarkedet for personer med universitets- og høgskoleutdanning. Parametere i den sammenheng er ledighetsutvikling, andel langtidsledige og stillingstilgangen for forskjellige yrker.

Hovedfokus i kap. 6 er søkertilgangen til høgskoler i Innlandet. Hvor mange har høgskolene i Innlandet som førstevalg, hvor kommer søkerne fra og hvor søker kandidater fra Hedmark og Oppland er sentrale måleindikatorer i denne sammenheng

Et universitet i Innlandet skal bistå med å utdanne folk til et framtidig arbeidsmarked. Hvordan dette vil se ut om 15 år er vanskelig å forutse. Kap. 7 presenterer viktige faktorer som vil påvirke arbeidsmarkedet de neste 10- 15 årene. På bakgrunn av dette gjøres det forsøk på å si noe om hvordan utviklingen vil bli for de forskjellige næringene

Kap. 8 summerer opp styrker, svakheter, trusler og muligheter for et universitet i Innlandet sett fra næringslivet og offentlig sektor. I tillegg presenteres det to forslag til videre utredninger i forbindelse med etablering av et universitet i Innlandet.

2 Metode og datagrunnlag

Denne utredningen er basert på data fra fire forskjellige datakilder. Data om befolknings- og arbeidsplassutvikling er i hovedsak basert på tallmateriale fra PANDA og SSB. PANDA er et verktøy for prognose og analyse av næringsliv, demografi og arbeidsmarked. Tall vedr. befolkningens utdanningsnivå er hentet i fra SSB. Når det gjelder informasjon om søknader til høyskoler er de hentet fra Samordnet opptak. Tallmaterialet om arbeidsledighet er levert av Aetat Hedmark.

I intervjuene (9 stk totalt) ble det ikke benyttet noen strukturert intervjuguide. Årsaken til dette er for det første at det er valgt å bruke en SWOT tilnærming og for det andre at respondentene i størst mulig grad skulle kunne fokusere på hva de var opptatt av i forbindelse med etablering av et universitet i Innlandet.

Når det gjelder tallmaterialet fra Samordna opptak (SO) er det enkelte forhold en bør være klar over. For det første er det statistiske grunnlaget for å følge opptaket fra registrering av søknadene til og med suppleringsopptaket etter semesterstart fullstendig fordi SO selv foretar all førstegangsregistrering av søkere til NOM, samt at alle opptak kjøres i SO.

Det er likevel en del momenter som er viktige for å tolke dataene. SOs statistikk er avhengig av registrering på individnivå for hvert enkelt studium, og når det er problemer med lærestedenes registrering på individnivå er det ikke mulig å rette opp summerte data.

- For examen philosophicum ved de ulike lærestedene, og åpne studier ved universitetene, er antall disponible studieplasser satt lik antall personer møtt. Dette er gjort fordi antall disponible studieplasser ved de åpne studiene er et til dels fiktivt tall, og for å unngå kunstige avvik i beregningen av utnyttelse av opptakskapasitet (antall personer som møtte i forhold til antall disponible studieplasser).
- I statistikker som er basert på søkerens hjemstedskommune inngår ikke søkere som bare har søkt BI.
- I Statistikker basert på lærestedsfylke inngår noen institusjoner som har spredt undervisningen på flere fylker (BI, NLH). Fylkestilhørighet bestemmes alltid av den geografiske beliggenheten til lærestedets fellesadministrasjon.
- For høyskoleingeniørutdanningen inngår normalt ikke søkere som er tatt opp via 3-semesterordningen, som er et opptak utenom NOM.

Tallmaterialet for SO må brukes med varsomhet eller med fornuft i forhold til å vurdere søkertilgang fra år til år som suksess- kriterium isolert sett. Dette har sammenheng med at ikke alle typer studier har opptak hvert år, ikke alle studier dekkes gjennom SO.

3 Regionale effekter av høyskoler

Hensikten med dette kapitlet er å formidle resultater og erfaringer fra undersøkelser som har evaluert den regionale effekten av høyskoler. Selv om ingen av høyskolene i Innlandet har vært egne undersøkelsesenheter i analysene, er det rimelig å anta at effektene som påvises også er gyldige for Hedmark og Oppland. Kapitlet redegjør også for hvilke betydning regional FoU virksomhet har i forhold til regionalt nivå.

En undersøkelse om høyskolenes regionale betydning (NIBR 2000:8) viser at høyskolene har effekt for regionene og regional utvikling mht. regionaløkonomiske effekter knyttet til etterspørselen av varer og tjenester fra høyskolene, ansatte og studenter. Høyskolene har vært viktige i forbindelse med kompetanseheving innen alle næringer og regioner, men effekten var størst innen offentlig og privat tjenesteyting og i høyskoleregionene selv, og svakere for de vareproduserende næringene og utenfor høyskoleregionene. Høyskolene har medført at flere tar utdanning i egen oppvekstregion og på den måten bidratt til å sikre regioner tilgang på formell kompetanse og høyskolekandidater med regional forankring. Samtidig viser undersøkelsen at det er store forskjeller mellom høyskolene når det gjelder andelen av studentene som tar jobb i regionen.

Ved siden av kandidatproduksjon har høyskolene viktige funksjoner som knutepunkt for kunnskapsformidling. Det vil ha betydning for vekst- og fornyelsesevnen i regionalt arbeidsliv. Kompetansemiljøene har effekt mht kunnskapsdeling mellom næringsliv og høyskole/ universitet og for nyskaping når det gjelder produkter, markeder og bedrifter. Samlet har disse forholdene bidratt til å styrke befolknings- og næringsutviklingen i regionene.

Etableringen av høyskolene, deres aktiviteter og eksterne effekter har styrket en prosess i retning av en desentralisert konsentrasjon av den formelle kompetanseoppbyggingen til regionsentra i fylker og landsdeler i hele landet. Dette har på den ene siden gjort regionene i ulike deler av landet mer robuste i forhold til egen næringsutvikling og opprettholdelse av folketallet. Regionene har imidlertid blitt sterkere integrert i mobilitetsstrømmene i nasjonale arbeidsmarkeder. I perioder med ujevn regional næringsvekst vil dette kunne gi ubalanser mellom regioner og landsdeler.

Rapporten fremhever også at høyskolene har andre positive effekter enn bare den økonomiske effekten og kompetanseheving og bosetting. Dette gjelder det som kalles "samfunnsservice" kultur og lokal identitet. Det er en viktig oppgave for høyskolene å bidra til dette gjennom undervisning, forskning og formidling av kunnskap.

En globalisert kunnskapsøkonomi medfører reduksjon i nasjonalstatenes handlefrihet. I den sammenheng vil regionale enheter, enten innenfor eller på tvers av nasjonale grenser, bli viktigere som ramme for økonomisk vekst og utvikling (NOU 2000:22). Et sentralt spørsmål er hvordan økonomisk vekst og utvikling er lokalt forankret. Ny teknologi, spesielt kommunikasjonsteknologi, styrker den globale økonomien og gjør næringsliv og regioner mer uavhengig av nasjonalstater.

For en global kunnskapsøkonomi er det nødvendig med kontinuerlig produksjon av ny kunnskap som igjen danner grunnlaget for innovasjon og opprettholdelse av

konkurransesevnen. Det er de regionene som klarer å tilrettelegge for en slik kontinuerlig læring og nyskappingsprosess, som lykkes i lengden (SSB2002/26). Kunnskaps-, FoU og innovasjonspolitik er antakeligvis områder som er avhengig av offentlig inngrepen for å fungere optimalt (SSB2002/26).

SSB sin undersøkelse om FoU og innovasjon i regionene viser følgende:

- Regioner med mye FoU per sysselsatt ligger sentralt, er tett befolket, har en befolkning som øker og mange har universitetsutdanning innen naturvitenskap, håndverk og teknikk. Næringslivet har overvekt av enkelt næringer, enhetene er store og har gjerne konserntilknytning. Det finnes ofte FoU- institusjoner i regionen, men eksistensen av utdanningsinstitusjoner viser ikke noen signifikant samvariasjon.
- Totalt 81 prosent av FoU virksomheten i norsk næringsliv ble finansiert gjennom egne midler i de enkelte enhetene (1999). Nesten 12 prosent kom fra midler fra andre private enheter, mens litt under seks prosent kom fra det offentlige. Under to prosent av finansieringen kom fra utenlandske kilder. For enkeltfylker er det imidlertid betydelige forskjeller.
- To tredjedeler av de regionale variasjonene i FoU - intensitet lar seg forklare ved hjelp av næringstilknytting, størrelsesstruktur og befolkningens utdanning.
- Tilsvarende analyse ble også gjort for regional innovasjonsintensitet. Også for innovasjonsintensiteten ble omtrent to tredjedeler forklart i modellene. Mye av de samme kjennetegnene gikk igjen for FoU intensive og innovasjonsintensive regioner.
- Positiv befolkningsutvikling, høyere utdanningsinstitusjoner og kommunale investeringer i næringstilrettelegging samvarierer positivt med innovasjonsnivået. Innovasjon er et komplekst fenomen som opptrer som følge av prosesser, som i enda mindre grad enn FoU, kan tilskrives enkle og målbare faktorer på regionalt nivå.
- Analysen viser at det er store regionale forskjeller med hensyn til både forsknings- og innovasjonsintensiteten i norsk næringsliv. Modellene som forklarer de regionale variasjonene inneholder flere kjennemerker for den funksjonelle regionen. Spesielt er befolkningens utdanningsnivå en variabel som samvarierer positivt med både FoU- og innovasjonsinnsats.

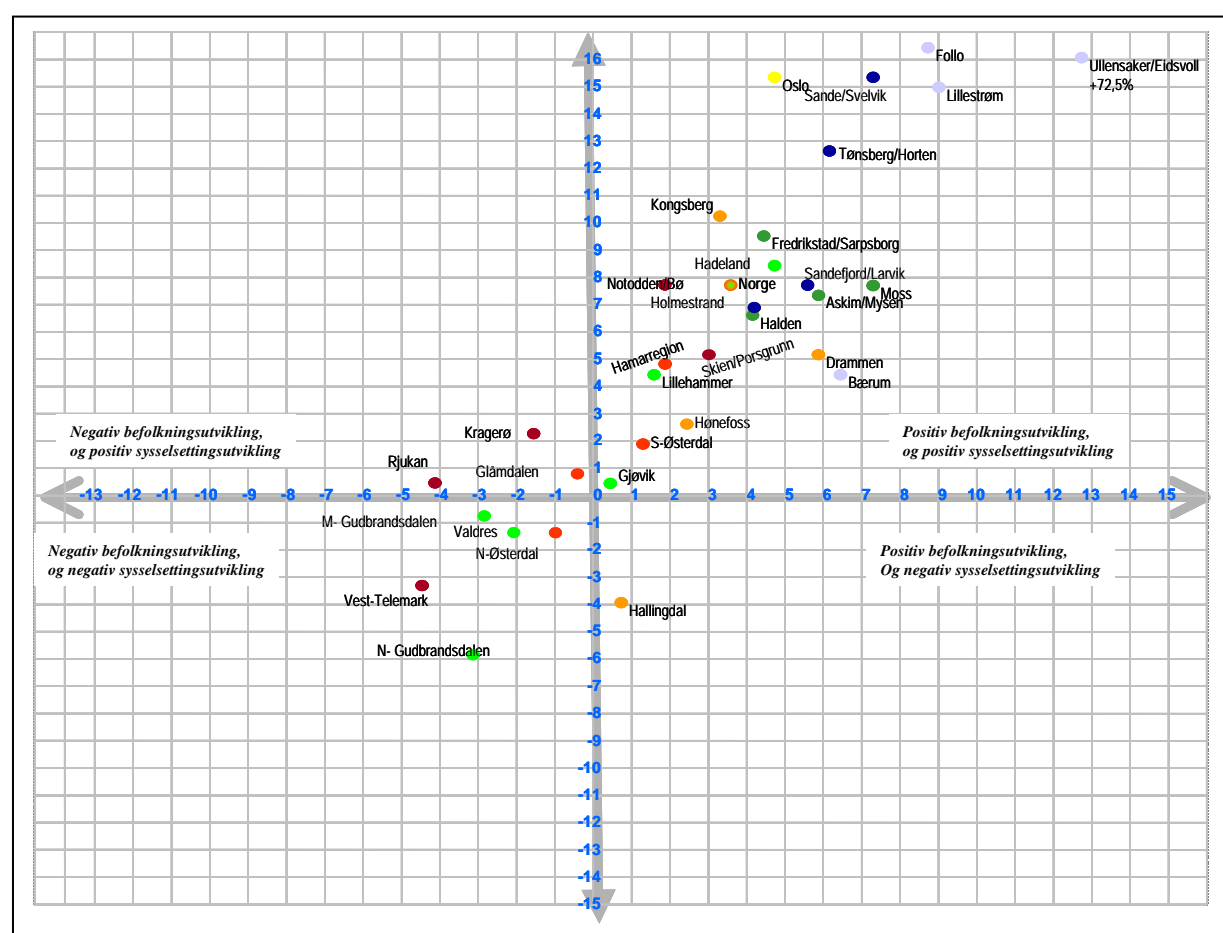

4 Utvikling i Innlandet.

Høgskolene har, ved siden av å uteksaminere kandidater, en regional utviklingsrolle. Dette kan skje gjennom at de bidrar til økt FoU aktivitet i regionen, gjennom å være med på å sikre næringslivet (inkludert offentlig sektor) kvalifisert arbeidskraft og gjennom arbeidsplasser som etableres som en direkte effekt av høgskolen.

Figur 4.1 gir en illustrasjon på utviklingen fra utgangen av 1995 til 2001 for regioner på Østlandet. Måleparametrene i denne sammenheng er prosentvis endring i befolkning og sysselsatte i ovennevnte regioner. Regioninndelingen er basert på SSB sin inndeling i økonomiske regioner¹

Fig.4.1. Prosentvis endring i befolkning og sysselsatte fra utgangen av 1995 til 2001 for regioner på Østlandet

Kilde: SSB og Panda, bearbejdet av Østlandsforskning.

Figuren viser for det første at det er Hadeland av regionene i Hedmark og Oppland som har hatt den sterkeste veksten og er den eneste av regionene som har en større vekst enn det man finner for landet sett under ett. Hamar- og Lillehammerregionen har hatt en

¹ Inndeling i økonomiske regioner samsvarer i hovedsak med planregionene i Innlandet med to unntak. Våler ligger i Elverumsregionen mht økonomiske regioner, og Nord-Østerdalsregionen omfatter ikke Røros og Holtålen (Fjellregionen).

vekst i sysselsatte (arbeidsplasser) på i underkant av fem prosent i perioden, mens befolkningsveksten ligger på rundt to prosent. Sør-Østerdalsregionen og Gjøvik regionen har også hatt en positiv utvikling, men den er svakere enn de to andre regionene i Mjøsregionen. Øvrige regioner i Hedmark og Oppland har hatt en nedgang i befolkning og arbeidsplasser. (Glåmdalen har hatt en svak vekst mht. arbeidsplasser).

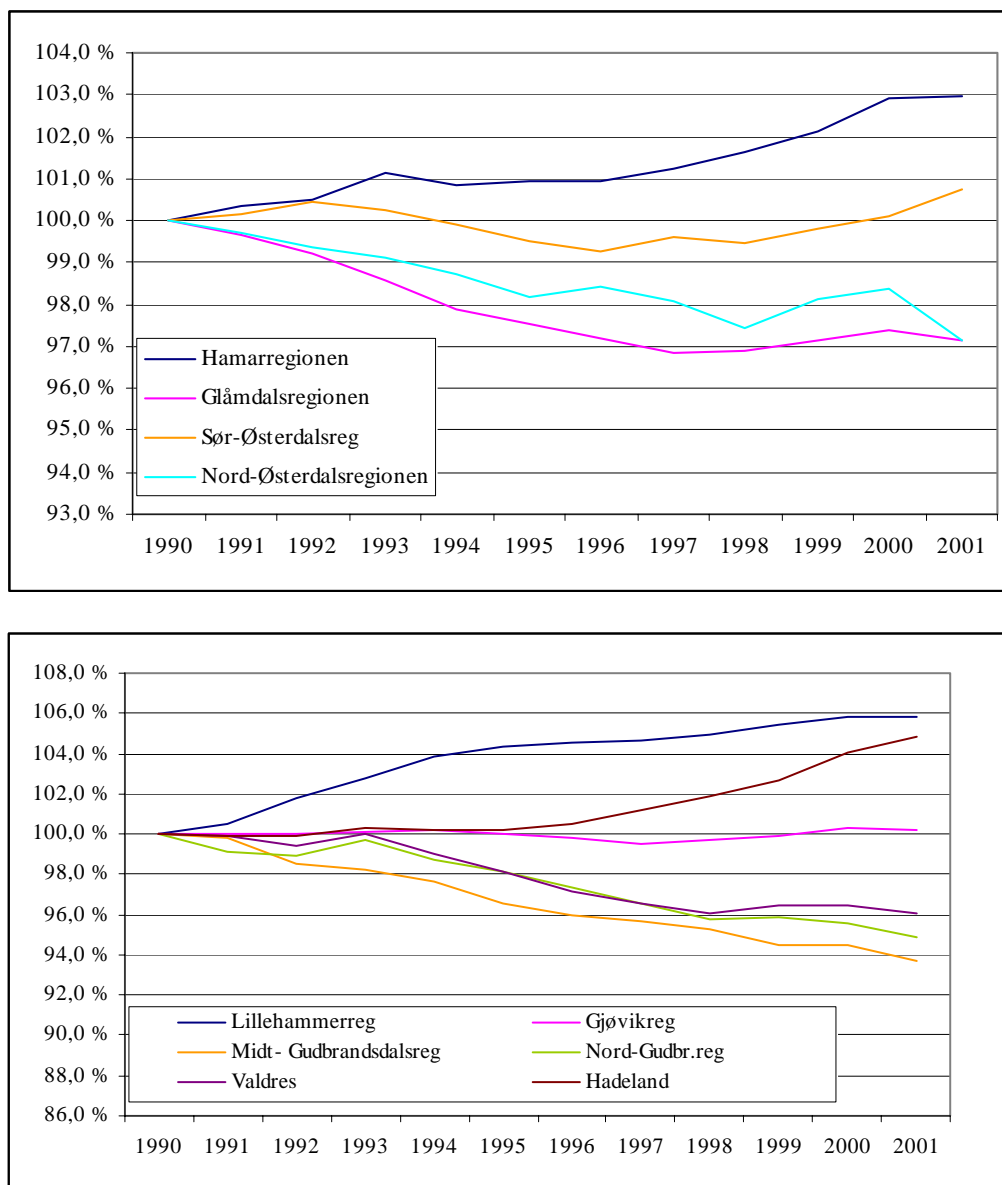
Ved siden av å vise den faktiske utviklingen i Hedmark og Oppland er det også interessant å se at veksten i Østlandsområdet har kommet på begge sider av Oslo- fjorden og i Gardermoen området .Veksten for disse regionene har vært mye sterkere enn for de regionene som har utviklet seg mest positivt i Innlandet. I tillegg viser figuren at øvrige innlandsregioner i Østlandsområdet har en negativ utvikling på lik linje med distriktsregionene i Hedmark og Oppland.

En viktig forklaringsfaktor i denne sammenheng kan være regionforstoring (utvikling av større regioner) NUTEK har i sitt arbeide om regionforstoring og større arbeidsmarkedsregioner (NUTEK 2001) gått ut i fra den enkelte arbeids- , bo- og serviceregion kan bedre vekst- og utviklingsmuligheter på to måter: Enten gjennom integrasjon i en ny og større region, eller gjennom å forbedre sine egne rammebetingelser. For mange av regionene i Østlandsregionen vil førstnevnte (integrasjon) forklare veksten i arbeidsplasser og befolkning.

4.1 Befolkningsutvikling

Befolkningsutviklingen fra 1990 til 2001 i Hedmark og Oppland varierer mellom regioner. For det første er det ingen av regionene som har samme befolkningsvekst som det man finner på landsbasis, dvs. 7 prosent i perioden. Det er tre regioner som har hatt en vekst, det er Hamarregionen (3 prosent), Lillehammer-regionen med (6 prosent) og Hadeland (5 prosent). Veksten i Hadelandsregionen har skjedd fra 1996 og framover. Sør-Østerdalen og Gjøvik-regionen har hatt omtrent nullvekst i perioden. De øvrige regionene har hatt en tilbakegang på mellom 3- 6 prosent. Størst tilbakegang har det vært i Gudbrandsdalsregionene og Valdres. Figur 4.2. viser befolkningsutviklingen, fremstilt som en indeks, fra 1990 til 2001 for de forskjellige regionene i Hedmark og Oppland.

Figur 4.2. Befolkningsindeks fra 1990 til 2001 for regioner i Hedmark og Oppland. 1990 = 100

Kilde: PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Befolkningsutvikling i en region er påvirket av fødsels- og flytteoverskudd. Tabell 4.1. viser fødselsoverskudd på regionnivå fra 1990 til 2001.

Tab.4.1. Fødselsoverskudd på regionnivå 1990 -2001

Fødselsoverskudd													
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Gj.snitt 90-01
Hamarregionen	66	191	50	-8	-78	21	73	-10	-86	-52	62	-41	16
Glåmdalsregionen	-200	-151	-211	-200	-262	-209	-154	-269	-227	-161	-171	-228	-204
Sør-Østerdalsreg	-74	-23	-22	-94	-85	-22	-112	-115	-145	-94	-48	-80	-76
Nord-Østerdalsregionen	-46	-19	-37	-42	-49	-48	-24	-37	-34	-24	-28	-51	-37
Lillehammerreg	-14	18	56	48	54	93	96	49	25	17	22	43	42
Gjøvikreg	9	-42	34	-39	-10	-79	-35	-103	-69	-72	-53	-138	-50
Midt- Gudbrandsdalsreg	-19	-16	-42	-31	-79	-48	-33	-22	-65	-36	-15	-54	-38
Nord-Gudbr.reg	-14	-44	-29	-25	-29	-7	-21	-14	-18	-23	-12	-36	-23
Valdres	-63	-73	-8	-28	-39	-95	-48	-59	-46	-92	-54	-55	-55
Hadeland	34	23	-37	-55	-20	-52	-13	-6	-18	-62	-4	0	-18

Kilde:PANDA

Av regionene i Hedmark og Oppland er det kun en region som har hatt et positivt fødselsoverskudd gjennom hele 1990 tallet og fram til utgangen av 2001, og det er Lillehammer. I Hamarregionen varierer det fra år til år. Øvrige regioner har hatt et negativt fødselsoverskudd (eller fødselsunderskudd) gjennom hele perioden. Viktige forklaringsfaktorer når det gjelder manglende fødselsoverskudd er alderssammensetning og lav andel i reproduktiv alder.

Den andre viktige forklaringsfaktoren er flytteoverskudd eller hvorvidt det flytter flere inn enn ut av et geografisk område. Tabell 4.2. viser hvordan utviklingen har vært på regionnivå for perioden 1990 til 2001.

Tab.4.2. Flytteoverskudd på regionnivå 1990 -2001

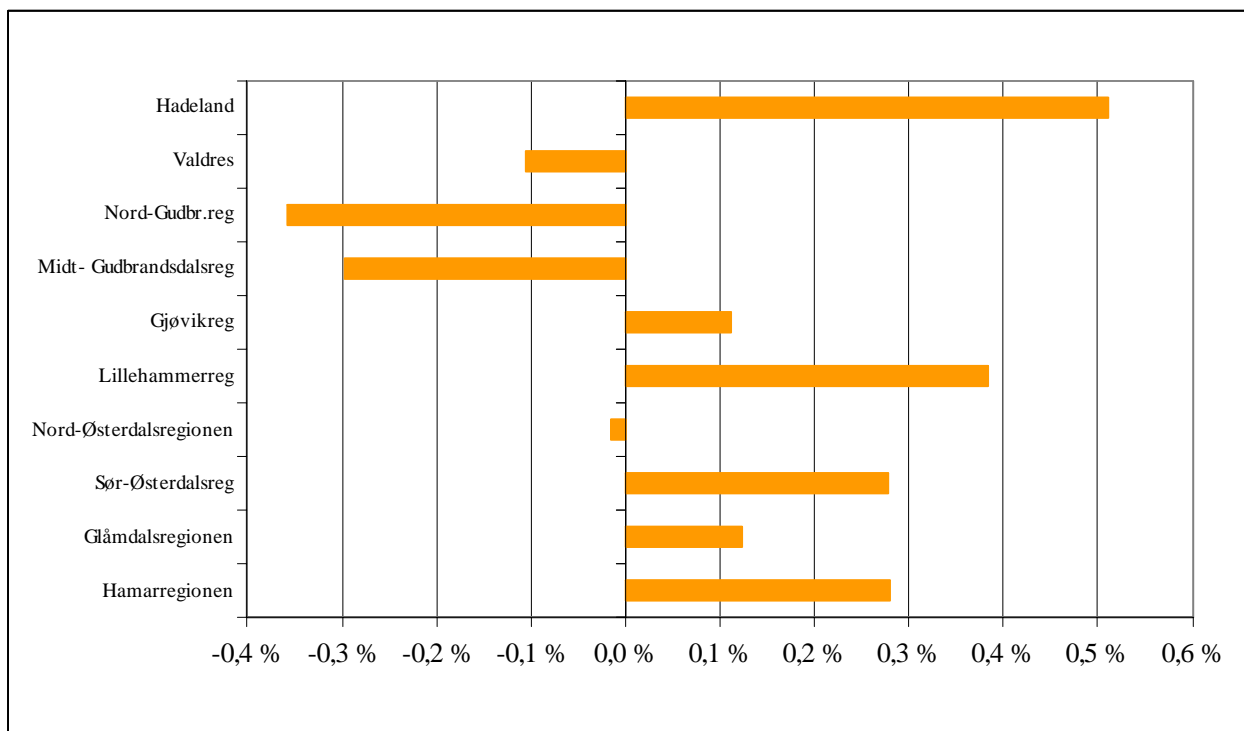
Flytteoverskudd													
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	Gj.snitt 90-01
Hamarregionen	479	157	7	539	-173	40	-56	235	431	456	567	100	232
Glåmdalsregionen	157	-50	-45	-151	-107	7	-51	85	247	307	289	114	67
Sør-Østerdalsreg	23	89	106	28	-27	-106	31	237	93	217	156	294	95
Nord-Østerdalsregionen	31	-25	-30	3	-18	-35	61	-17	-68	138	63	-131	-2
Lillehammerreg	149	171	347	308	284	72	-3	-41	92	146	128	-44	134
Gjøvikreg	173	22	3	55	134	-60	-143	-60	184	199	317	87	76
Midt- Gudbrandsdalsreg	-13	-17	-153	-8	-11	-109	-55	-26	13	-79	11	-66	-43
Nord-Gudbr.reg	-56	-128	-34	192	-174	-115	-146	-149	-145	37	-53	-106	-73
Valdres	-76	57	-85	152	-149	-90	-136	-51	-54	167	58	-28	-20
Hadeland	141	-37	29	155	-7	77	67	207	203	248	373	205	138

Kilde:PANDA

Flytteoverskudd/underskudd varierer fra år til år. Konjunkturer og ”lokale aktiviteter” (større bedriftsetableringer /nedleggelse) påvirker dette. Hvis en ser på gjennomsnittlig flytteoverskudd for perioden 1990 til 2001 viser det seg at distriktsregionene gjennomgående har hatt et flytteunderskudd i perioden

For å få et inntrykk av hva nettoflytting har å si for befolkningsutviklingen kan en se på hvor stor andel flyttingen utgjør av befolkningen. Figur 4.3 viser andel flytteoverskudd/underskudd sin andel av befolkningen i de forskjellige regionene (gjennomsnitt 1990-2001).

Fig.4.3. Nettoflytting som andel av befolkningen. Gjennomsnitt 1990-2001

Kilde:PANDA

Figur 4.3. viser at Hadelandsregionen er den regionen som relativt sett har størst positiv nettoflytting (flyttegevinst) gjennom 1990 åra. I gjennomsnitt utgjør den positive flyttegevinsten 0,5 prosent av befolkningen på 1990 tallet.

Når det gjelder Lillehammer- og Hamarregionen utgjør flyttegevinsten mellom 0,3 til 0,4 prosent av befolkningen i gjennomsnitt. Underlagsmaterialet viser forskjellig utvikling for de to regionene. Lillehammerregionen hadde størst andel på begynnelsen av 1990 tallet, mens Hamarregionen hadde en størst andel fra 1997 og framover.

Distriktsregionene hadde i gjennomsnitt en negativ flyttegevinst som utgjorde opp imot 0,5 prosent av befolkningen.

Konklusjon: Befolkningsvekst på regionalt nivå har skjedd i Mjøsregionen og Hadelandsregionen. Hovedårsaken til dette er positiv flyttegevinst. Det er kun to regioner i Hedmark og Oppland som i gjennomsnitt har et positivt fødseloverskudd fra 1990 til 2001.

4.2 Befolkningens utdanningsnivå

I inngangen til en kunnskapsøkonomi vil befolkningens utdanningsnivå være viktig i et utviklingsperspektiv. Det framtidige næringsliv vil i økende grad legge vekt på

kompetanse, fordi dette er viktig mht. omstillingsevne, FoU – arbeid og innovasjon. Tabell 4.3 viser befolkningens (16-74 år) høyeste fullførte utdanning. Personer som har ukjent utdanning er ikke inkludert. På landsbasis utgjør denne gruppa 2 prosent av befolkningen mens det for Hedmark og Oppland utgjør 1,5 prosent.

Tab.4.3: *Befolkningens høyeste fullførte utdanning i Norge, Hedmark og Oppland i 2000 og 2002.*

	Norge 2000	Hedmark 2000	Oppland 2000	Norge 2002	Hedmark 2002	Oppland 2002
Ingen utdanning	0,0 %	0,3 %	0,3 %	0,0 %	0,3 %	0,3 %
Barneskoleutdanning	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %
Ungdomsskoleutdanning	21,8 %	28,8 %	26,5 %	20,2 %	27,0 %	24,8 %
Videregående, grunnutdanning	31,5 %	33,0 %	33,9 %	30,8 %	32,5 %	33,4 %
Videregående, avsluttende utdanning	22,3 %	20,1 %	21,3 %	23,1 %	21,2 %	22,2 %
Påbygging til videregående utdanning	2,4 %	1,6 %	1,8 %	2,6 %	1,9 %	2,1 %
Universitets- og høyskoleutdanning, lavere nivå	17,1 %	13,5 %	13,5 %	18,0 %	14,3 %	14,3 %
Universitets- og høyskoleutdanning, høyere nivå	4,3 %	2,5 %	2,5 %	4,6 %	2,7 %	2,7 %
Forskerutdanning	0,3 %	0,1 %	0,1 %	0,4 %	0,1 %	0,1 %
Totalt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde:SSB og bearbeidet av Østlandsforskning

Tabellen viser at utdanningsnivået er svakt stigende for befolkningen i Hedmark og Oppland, men avstanden til nasjonalt nivå er stabil, dvs. at på nasjonalt nivå var det 23 prosent av befolkningen som hadde høyskole/universitetsutdanning, mens tilsvarende for Innlandet var 17 prosent i 2002. Sammenliknet med situasjonen i 2000 er det en økning på ett prosentpoeng. Statistikken gjør det også mulig å skille mellom universitets- og høyskoleutdanning på et lavere nivå (1-4 år) og et høyere nivå (mer enn fire år) samt forskerutdanning. Tabellen viser at Innlandsfylkene ligger lavere for alle de tre utdanningstypene og den andelsmessige veksten fra 2000 til 2002 er noe svakere enn for landet som helhet. Oppsummert kan en si at Innlandsfylkene ikke har klart å gjøre noe med utdanningsgapet til nasjonalt nivå.

Fig.4.4: *Andel med høyskole/universitetsutdanning i 2000 og 2002 Norge, Hedmark, Oppland og regionalt nivå*

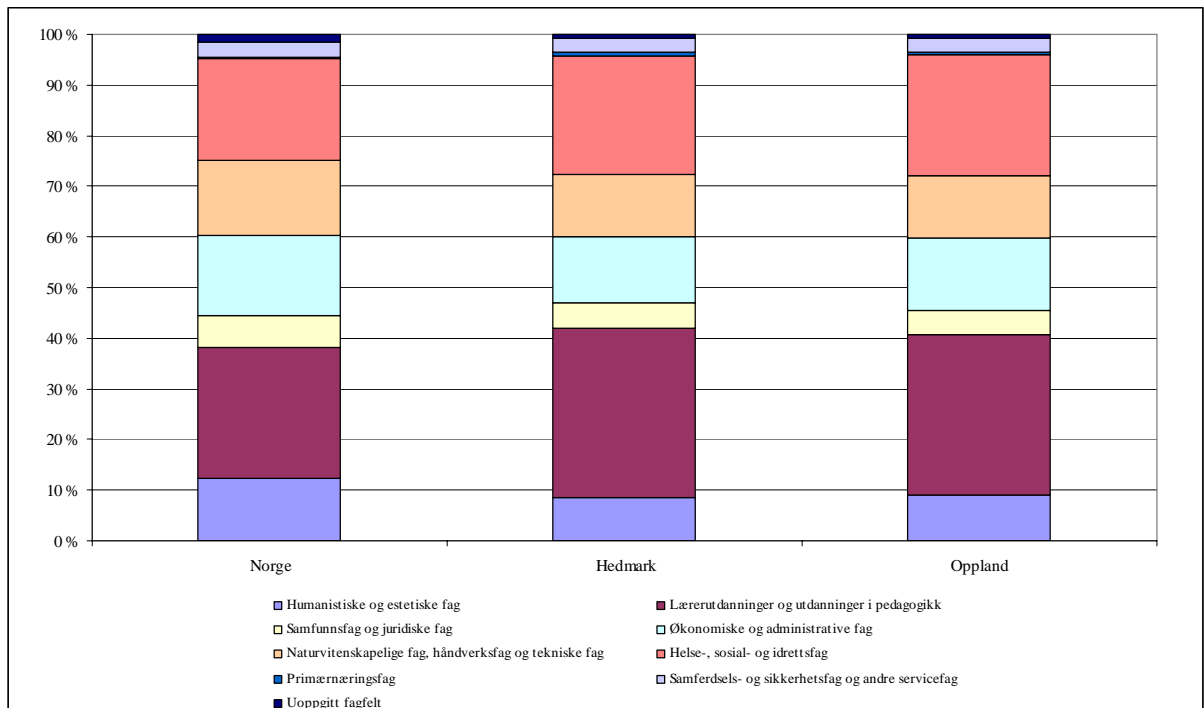

Kilde:SSB og bearbeidet av Østlandsforskning

Figur 4.4. viser andelen med høgskole/universitetsutdanning i 2000 og 2002 på regionalt nivå i Hedmark og Oppland, for de to fylkene og for landet som helhet. Alle regioner har hatt en vekst, men det er kun Lillehammerregionen som har en andel som ligger over landet. Naturlig nok er det regionsentrene som har størst andel med høgskole/universitetsutdannede. Dette skyldes bl.a. stor andel offentlige arbeidsplasser som krever høyere utdanning (kommuneadministrasjon, sjukehus og høgskoler).

Innenfor hvilke fagområder er det de to fylkene har universitets- og høgskoleutdannede sammenliknet med nasjonalt nivå? Figur 4.5. viser andelen med lavere universitets- og høgskoleutdanning i 2002 etter fag i Hedmark og Oppland.

Fig.4.5. Andel med fullført høgskole/universitetsutdanning inntil fire år etter fag (2002)

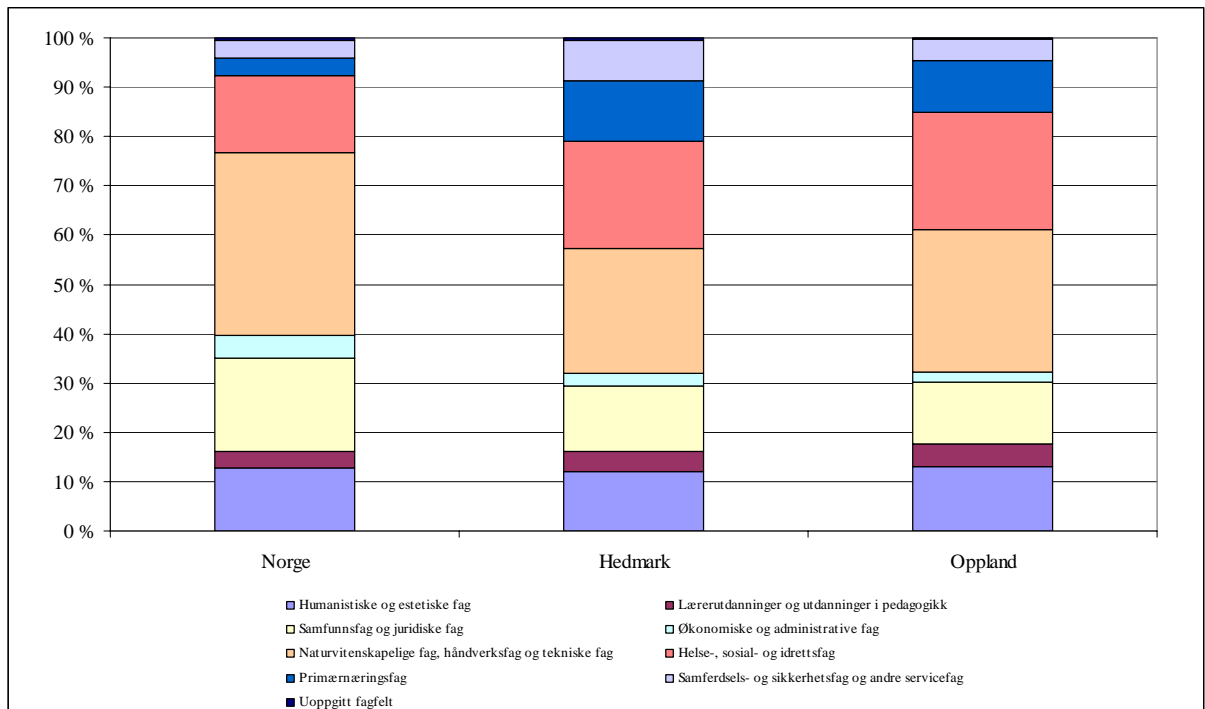
Kilde: SSB og bearbeidet av Østlandsforskning

Når en ser på andelen med universitets- høgskoleutdanning på lavere nivå, og fordelt etter fag, er hovedtendensen at Hedmark og Oppland har en større andel innenfor fag som er rettet mot offentlig sektor. Med det menes lærerutdanning og helse-, sosial- og idrettsfag. De to fylkene er underrepresentert når det gjelder de andre fagene og da spesielt innenfor naturvitenskapelige og tekniske fag samt økonomiske og administrative fag.

Hvordan er så situasjonen når man ser på den andelen av befolkningen som har over 4 års høgskole/ universitetsutdanning?

Hedmark og Oppland har færre med lang universitets og høgskoleutdanning innenfor samfunnsfag og juridiske fag, økonomisk og administrative fag og naturvitenskapelige fag. Overrepresentasjon i forhold til landet som helhet er innenfor helse og sosial, primærnæringsfag og samferdsels- og sikkerhetsfag.

Fig.4.6. Andel med fullført høyskole/universitetsutdanning over fire år etter fag (2002)

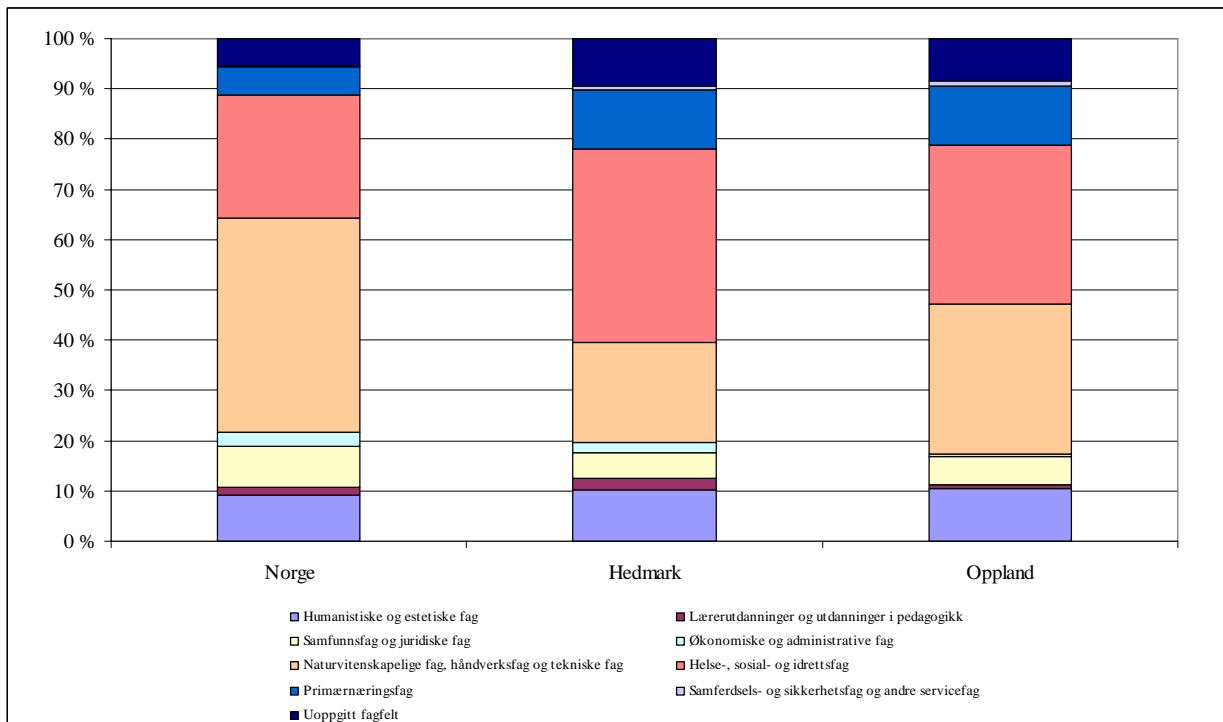
Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning

Personer med forskerutdanning utgjør en svært liten andel av befolkningen. På landsplan er det en fire av tusen som har denne utdanningen, mens det i Innlandet er en av tusen (jfr tabell 4.3). En viktig forutsetning for å få til FoU (og innovasjon) er kompetanse. Personer med forskerutdanning vil være et sentralt element i denne sammenheng. Figur 4.7. viser hva slags fagtilhørighet forskere i Hedmark, Oppland og landet som helhet hadde i 2002.

Når det gjelder forskerutdanning er Innlandet sterkt underrepresentert innenfor naturvitenskapelige fag, spesielt gjelder dette Hedmark. Den største andelen av personer med forskerutdanning finner en innenfor helse, sosial- og idrettsfag når det gjelder Hedmark. For Opplands vedkommende er den formelle forskerkompetanse stor innenfor helse og sosialfag og høyere enn Hedmark innenfor naturvitenskapelige fag, men lavere enn på nasjonalt nivå. Sammenliknet med landet som helhet, har innlandsfylkene en større andel innen primærnæringsfag.

Fig.4.7.: Andel med forskerutdanning fordelt etter fag (2002)

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning

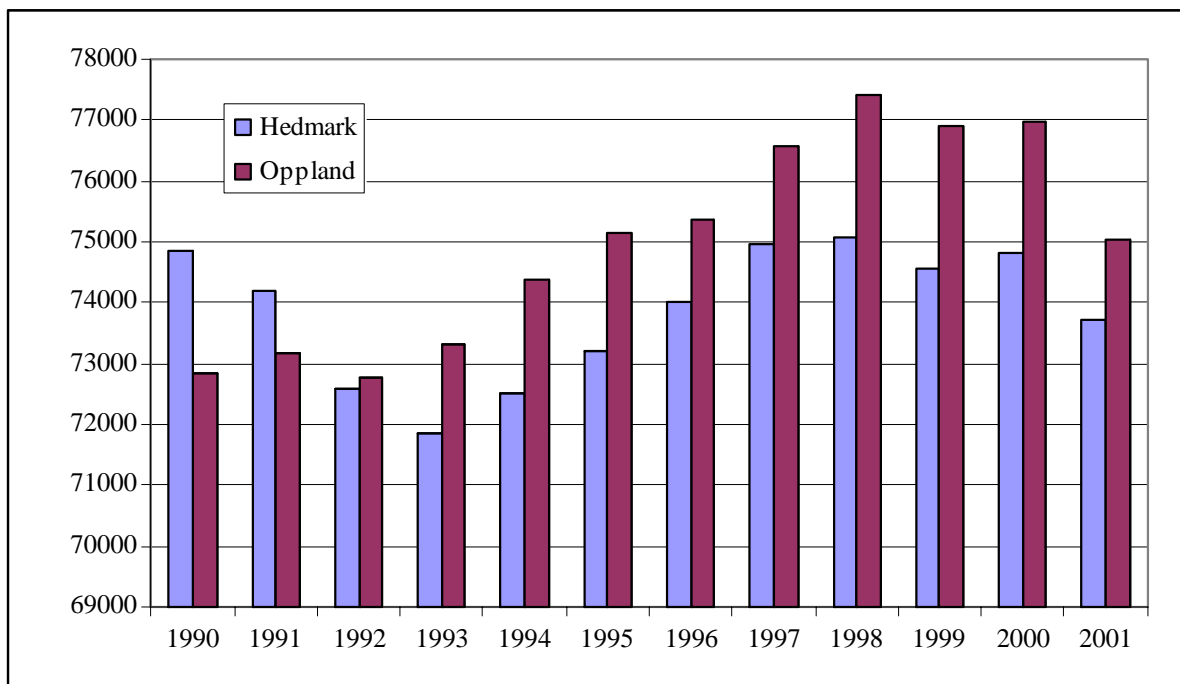
Utdanningsstatistikken viser at Hedmark og Oppland skiller seg ut fra hva man finner på nasjonalt nivå. Forklaringene på dette er flere og til dels komplekse. Forhold på arbeidsmarkedet, dvs. sammenhengen mellom tilbud og etterspørsel av arbeidskraft er en viktig faktor. Lav etterspørsel etter faglært arbeidskraft gir ikke noe incitament for å ta utdanning, samtidig som sjansene for etablering av kompetanseintensive arbeidsplasser er mindre hvis det er mangel på kvalifisert arbeidskraft. I tillegg vil arbeidsmarkedet påvirkes av nasjonal og internasjonal utvikling (konjunkturer, globalisering, teknologisk utvikling osv). Ved siden av de mer direkte relasjonene til arbeidsmarkedet vil faktorer som bolyst og nærhet til utdanningsinstitusjoner spille en sentral rolle.

4.3 Sysselsettings- og arbeidsplassutvikling

Hedmark og Oppland dekker et stort geografisk område og er inndelt i til sammen 10 planregioner. Flere av regionene i de to fylkene har felles kjennetegn og utfordringer. I den nordlige delen av de to fylkene ligger fjellregionene med en stor andel sysselsatte innenfor primærnæringene. Rundt Mjøsa ligger regioner med fylkesadministrasjon og flere tunge bedrifter/industrimiljøer. Ved utgangen av 2001 lå 53,4 prosent av arbeidsplassene i Innlandet i regionene rundt Mjøsa. I sør har begge fylkene regioner som grenser opp mot arbeidsmarkedet i Oslo- Akershus..

Ved utgangen av 2001 var det i underkant av 149 000 arbeidsplasser i Hedmark og Oppland. Dette er en økning på rundt 1 000 arbeidsplasser sammenliknet med 1990. I løpet av disse 11 årene har antall arbeidsplasser i Innlandet variert mellom 145 500 (1992) og 152 500 (1998). Figur 3.1. viser utviklingen i antall arbeidsplasser i Hedmark og Oppland fylke for perioden 1990 til 2001. Utviklingen i de to fylkene har vært forskjellig. Hedmark hadde en nedgang de første åra på 1990 tallet og som ble avløst av en oppgang mellom 1993 og 1998. Oppland på sin side hadde i hovedsak en vekst gjennom hele 1990 tallet.

Fig.4.8. Utvikling i antall arbeidsplasser i Hedmark og Oppland i perioden 1990- 2001. Kilde: PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Fra 1990 til 2001 sank antall arbeidsplasser i Hedmark med 1,5prosent mens det i Oppland i løpet av samme periode var en vekst på 3 prosent. På landsbasis hadde man i samme periode en vekst på 15 prosent

Kort sagt har veksten i arbeidsplasser i Innlandet kommet i Oppland. Tabell 4.4. viser utviklingen i antall arbeidsplasser i de to fylkene fra 1990 til 2001 og en arbeidsplassindeks for de to fylkene, for Innlandet og for landet som helhet.

Tab.4.4.: Antall arbeidsplasser i Hedmark og Oppland og arbeidsplassindeks 1990 til 2001 (1990=100). Kilde: PANDA og bearbejdet av Østlandsforskning

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Hedmark	74868	74180	72592	71842	72498	73205	74020	74967	75073	74548	74828	73711
Oppland	72834	73159	72778	73307	74375	75135	75369	76582	77420	76901	76960	75045
Indeks Hedmark	100,0 %	99,1 %	97,0 %	96,0 %	96,8 %	97,8 %	98,9 %	100,1 %	100,3 %	99,6 %	99,9 %	98,5 %
Indeks Oppland	100,0 %	100,4 %	99,9 %	100,6 %	102,1 %	103,2 %	103,5 %	105,1 %	106,3 %	105,6 %	105,7 %	103,0 %
Indeks Innlandet	100,0 %	99,8 %	98,4 %	98,3 %	99,4 %	100,4 %	101,1 %	102,6 %	103,2 %	102,5 %	102,8 %	100,7 %
Indeks Norge	100,0 %	99,9 %	99,4 %	99,8 %	100,5 %	102,1 %	107,0 %	113,2 %	115,9 %	116,6 %	117,2 %	114,9 %

4.4 Regionale skift i Innlandet

Næringsutvikling bør ideelt sett analyseres på bakgrunn av brutto eller nettoregionprodukt. Data av denne typen foreligger ikke på kommunalt nivå og siste tilgjengelige fylkesfordelte nasjonalregnskap er fra 1997. En alternativ tilnærming er å se på utviklingen i antall arbeidsplasser (oppdatert tallmateriale på kommunenivå). Dette kan begrunnes med at det er klare sammenhenger mellom struktur og utvikling og bruttoprodukt og sysselsetting. Ca 2/3 av bruttoproduktet innenfor fastlandsnæringene fordeles også som lønn.

Ved hjelp av en shift-share analyse kan man sammenlikne sysselsettingsutviklingen i en region med landsgjennomsnittet og dekomponere avviket i en struktur og en skiftkomponent. Forskjellen mellom den beregnede sysselsettingen (basert på utviklingen på nasjonalt nivå) og hva den faktisk ble er kalt *det regionale skiftet*.

Strukturkomponenten er et uttrykk for hvor mye av avviket fra landsgjennomsnittet som skyldes at et geografisk område har en næringsstruktur med under- / overrepresentasjon av næringer med nasjonal tilbake-/framgang i sysselsetting.

En negativ skiftkomponent uttrykker at en region i tillegg har gjennomgående svakere utvikling enn på landsbasis innenfor de enkelte næringer.

Tabellen nedenfor viser det regionale skiftet og dekomponering i forhold til struktur og skiftkomponent for regioner i Hedmark og Oppland fra 1995 til 2001. I denne analysen er det landet som helhet, fratrukket Oslo, som er brukt som nasjonalt nivå. Grunnen til at Oslo ikke er med er for å ha mer naturlig/eller realistiske komparasjoner.

Tab.4.5. Shift & share analyse for regioner i Hedmark og Oppland (1995- 2001)

	Innlandet	Hamar- regionen	Glåmdals- regionen	S-Østerd.- regionen	N-Østerd.- regionen	Lilleh- regionen	Gjøvik- regionen	M-Gudbr.- regionen	N-Gudbr.- regionen	Valdres- regionen	Hadelands- regionen
Faktisk endring 1995-2001	416	1141	-225	-282	-128	299	-73	-69	-616	-184	553
Beregnet endring 1995-2001	6520	1474	860	598	286	713	1242	244	387	357	360
Regionalt skift	-6104	-333	-1085	-880	-414	-414	-1315	-313	-1003	-541	193
Herav strukturkomponent	-2813	25	-956	-405	-486	-89	521	-310	-617	-384	-111
Herav skiftkomponent	-3292	-358	-129	-475	73	-325	-1836	-3	-386	-157	305

	Innlandet	Hamar- regionen	Glåmdals- regionen	S-Østerd.- regionen	N-Østerd.- regionen	Lilleh- regionen	Gjøvik- regionen	M-Gudbr.- regionen	N-Gudbr.- regionen	Valdres- regionen	Hadelands- regionen
Faktisk endring 1995-2001	0,3 %	3,4 %	-1,1 %	-2,1 %	-2,0 %	1,8 %	-0,3 %	-1,2 %	-7,0 %	-2,3 %	6,8 %
Beregnet endring 1995-2001	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %
Regionalt skift	-4,1 %	-1,0 %	-5,5 %	-6,5 %	-6,4 %	-2,6 %	-4,7 %	-5,6 %	-11,4 %	-6,7 %	2,4 %
Herav strukturkomponent	-1,8 %	0,1 %	-4,9 %	-2,9 %	-7,7 %	-0,5 %	1,7 %	-5,6 %	-7,2 %	-4,7 %	-1,3 %
Herav skiftkomponent	-2,2 %	-1,0 %	-0,7 %	-3,6 %	1,1 %	-2,0 %	-6,5 %	-0,1 %	-4,7 %	-2,0 %	3,5 %

Kilde: NorgesPANDA og bearbejdet av Østlandsforskning

Utviklingen i Hedmark og Oppland kan oppsummeres med relativt mange tilbakegangsnæringer og få vekstnæringer. Tilbakegangen i mange av tilbakegangsnæringene er større i regionene enn på landsbasis, og veksten i mange av vekstnæringene er svakere. I hovedsak er det overrepresentasjon innen primærnæringene hvor det er nedgang på nasjonalt nivå og underrepresentasjon innen forretningsmessig tjenesteyting hvor det er nasjonal vekst.

. Alle regionene i Hedmark og Oppland har et negativt regionalt skift med unntak av Hadelandsregionen. Dvs. at de har hatt en svakere arbeidsplassutvikling enn hva man finner i resten av landet. Når man dekomponerer det regionale skiftet mht struktur- og skiftkomponent var Gjøvikregionen den eneste regionen med en positiv strukturkomponent. Dvs. at regionen er overrepresentert med næringer som er i vekst. Nord-Østerdals- og Hadelandsregionen var de eneste regionene med en positiv skiftkomponent. Hovedårsaken til den positive skiftkomponenten for de to siste regionene skyldes utvikling innen privat og forretningsmessig tjenesteyting.

Hvis en næring i en region har større reduksjon i sysselsettingen enn på landsbasis, blir det her tolket som tap av markedsandeler målt ved sysselsetting, og sett på som negativt. Utvikling kan skyldes at bedriftene i regionen er blitt mer effektive sammenliknet med nasjonalt nivå og dermed ha bedret sin konkurransevne.

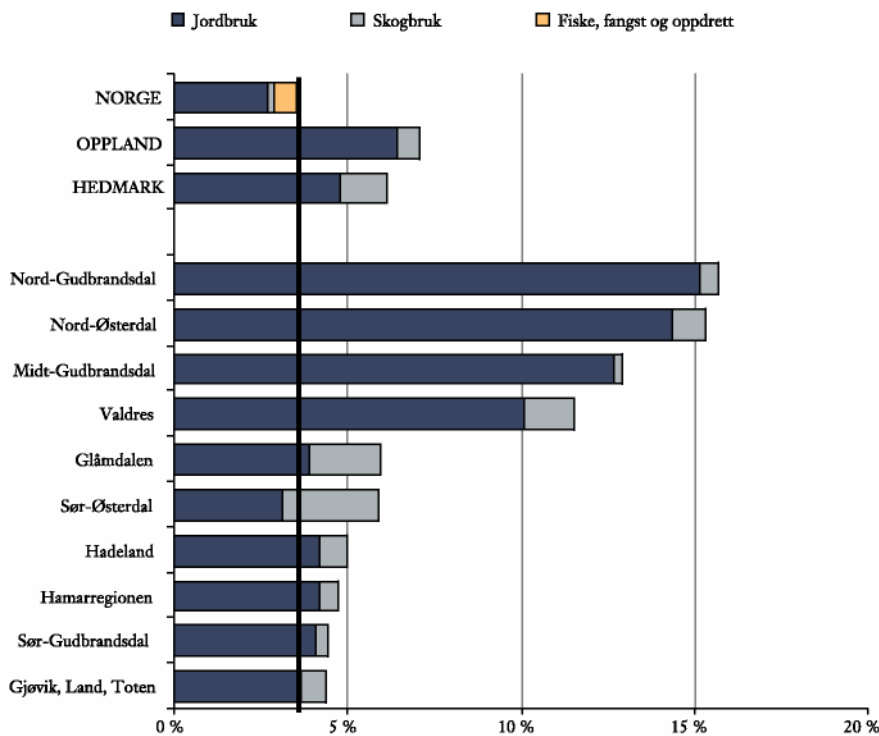
Hvordan er så næringsstrukturen i Innlandet? Hvor stor betydning har de forskjellige næringene i hver region og hvordan er dette sammenliknet med øvrige regioner og med landet som helhet.

Fordi utdanningsinstitusjonene har en viktig oppgave med å utdanne kvalifisert arbeidskraft til det lokale/regionale næringsliv, vil det være interessant å se på hva slags ”marked” uteksaminerte kandidater møter. Figurene for de forskjellige næringene viser hvor stor andel av arbeidsplassene hver næring utgjør i de forskjellige regionene i Hedmark og Oppland og på landsbasis ved utgangen av 2001.

Primærnæringene

Primærnæringene samlet, utgjør en større andel av arbeidsplassene i alle regioner enn hva det er på nasjonalt nivå. Primærnæringsandelen er størst i distriktsregionene og da spesielt i Nord- Gudbrandsdal og Nord-Østerdal. Minst betydning har denne næringen i regionene rundt Mjøsa. Figur 4.9 viser også at jordbruksandelen er størst i Oppland, mens situasjonen er motsatt for skogbruk.

Fig.4.9. Andel arbeidsplasser i primærnæringene på regionnivå ved utgangen av 2001

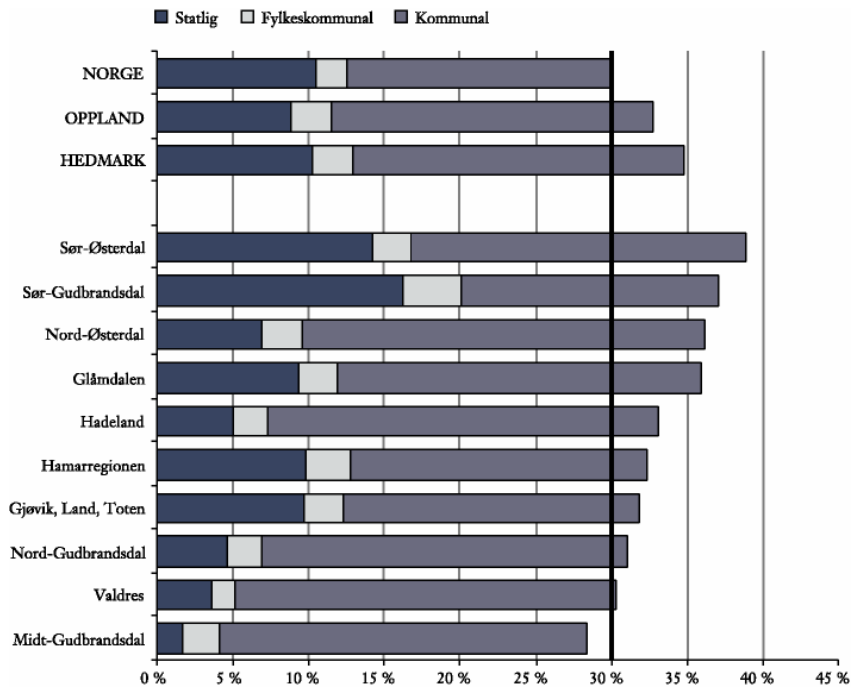

Kilde: Innlandsindeksen 2002

Offentlig sektor

På nasjonalt nivå er 30 prosent av arbeidsplassene innenfor offentlig sektor. Av regionene i Innlandet er det kun Midt- Gudbrandsdalen som har en lavere andel. Andelen statlige ansatte er størst i Lillehammer regionen (Sør-Gudbrandsdal), Sør- Østerdal og Hamarregionen. Andelen ansatte i fylkeskommunen i Hedmark og Oppland er større enn hva man finner på nasjonalt nivå. Kommunene er gjennomgående den viktigste arbeidsplassen i alle regionene. Årsaken til dette mønsteret er flere, men utviklingen av velferdsstaten, kommunestruktur, etterspørselen etter helse- og sosialtjenester er noen av de viktigste faktorene.

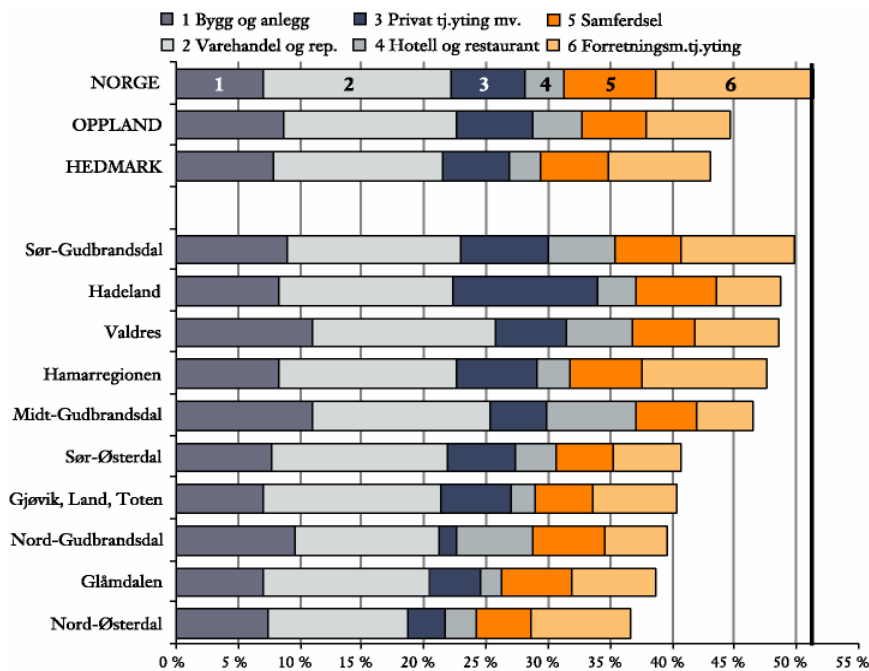
Fig.4.10. Andel arbeidsplasser i offentlig sektor på regionnivå ved utgangen av 2001

Kilde: Innlandsindeksen 2002

Tjenesteytende sektorer

Fig.4.11. Andel arbeidsplasser i tjenesteytende sektor på regionnivå ved utgangen av 2001

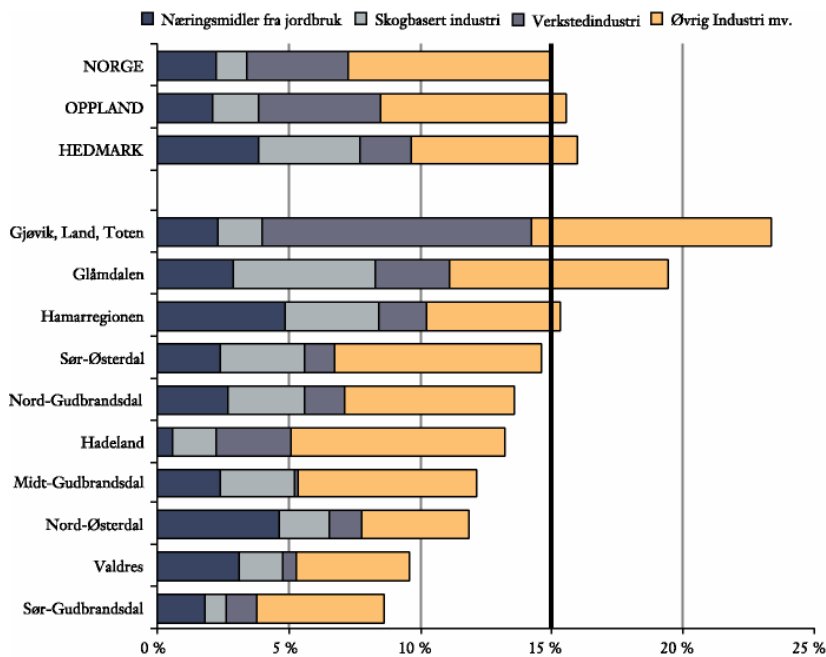

Kilde: Innlandsindeksen 2002

Når det gjelder tjenesteytende næringer er det ingen av regionene som har like stor andel som det man finner på landsbasis. Figuren viser også at forretningsmessig tjenesteyting ikke har like stor betydning i Innlandet som på nasjonalt nivå. For øvrig viser figuren at det er relativt store forskjeller mellom regionene mht til tjenesteyting. For eksempel kan det se ut som at en stor andel innenfor hotellbransjen henger sammen med en stor andel innenfor varehandel. En viktig forklaringsfaktor i så henseende er turisme. Hadeland skiller seg ut med en stor andel innenfor privattjenesteyting. Dette kan i stor grad relateres til bosettingsbasert næringsutvikling. Vekst i befolkningen medfører økt etterspørsel etter varer og tjenester lokalt som i neste omgang generer ny etterspørsel.

Industri

Fig.4.12: Andel arbeidsplasser i industrien på regionnivå ved utgangen av 2001

Kilde: Innlandsindeksen 2002

Andelen arbeidsplasser innenfor industri ligger høyere i Hedmark og Oppland enn hva man finner på nasjonalt nivå. Det er to regioner som skiller seg ut med en stor andel arbeidsplasser innenfor industri. I Gjøvik-regionen er i overkant av 23 prosent av arbeidsplassene innenfor industri. Den viktigste industrigrenen er verkstedindustrien. I Glåmdalen er i underkant av 20 prosent av arbeidsplassene industribasert. De viktigste industrigrenene er den skogbaserte og kategorien øvrig industri. Når det gjelder næringsmiddelindustri, har den størst betydning i Hamarregionen og i Nord-Østerdalen.

4.5 Utviklingen gjennom 1990- tallet

Et fellestrekk for alle regioner er en relativt sterk nedgang innen primærnæringene og vekst i offentlig tjenesteyting. Utviklingen for førstnevnte skyldes strukturendringer i næringen (nasjonal landbrukspolitik og internasjonal handel). Veksten innen offentlig tjenesteyting kan forklares med etterspørselen etter tjenester innenfor helse- sosial og utdanningssektoren. Velferdsstaten er viktig i et regionalt utviklingsperspektiv fordi det er med på å sikre inntektsstrømmen og dermed etterspørselen etter varer og tjenester. I tillegg er offentlig sektor viktig mht. kvinnelige arbeidsplasser.

Hamarregionen

Ved utgangen av 2001 var det nesten 35 000 arbeidsplasser i Hamarregionen, 450 flere enn på samme tidspunkt i 1990. 30,5 prosent av arbeidsplassene var innenfor offentlig sektor (34 668). Økningen sammenliknet med 1990 var på 3 prosentpoeng. Forretningsmessig tjenesteyting har hatt en sterk vekst gjennom hele 1990 tallet og fram til 2001 (fra i overkant av 1 300 til nesten 2 900 arbeidsplasser). Privat tjenesteyting har også hatt en vekst i perioden. Antall arbeidsplasser innenfor trelast og treforedling er redusert med 900 fra 1990 til 2001. Næringsmiddelindustrien økte fra i overkant av 1 500 til nesten 1 800 arbeidsplasser. Hamarregionen er det området i Innlandet som har størst andel arbeidsplasser innenfor denne næringen. Industriarbeidsplasser ble redusert med ca. 400 i løpet av 1990 tallet og var på i overkant av 1700 ved utgangen av 2001.

Glåmdalsregionen

Glåmdalsregionen har hatt den sterkeste nedgang i arbeidsplasser av regionene i Innlandet. Den største nedgangen kom på begynnelsen av 1990 tallet, og regionen klarte ikke å kompensere dette tapet i oppgangskonjunkturen fra 1995 til 2000. Ved utgangen av 2001 var det 19 400 arbeidsplasser i regionen. Det var 1 100 færre enn i 1990. Offentlig tjenesteyting økte med 1 200 arbeidsplasser fra 1990 og fram til utgangen av 2002. Forretningsmessig tjenesteyting har vokst fra i overkant av 300 til 1 100 arbeidsplasser. Finansiell tjenesteyting ligger omtrent på samme nivå (uendret), mens privat tjenesteyting hadde en vekst på 0,6 prosentpoeng. Antall arbeidsplasser innenfor primærnæringen og primærnæringsbasert industri (næringsmidler og trelast/treforedling) er redusert med i overkant av 1 650 arbeidsplasser. I tillegg har det forvunnet over 200 arbeidsplasser innen industri for øvrig.

Sør- Østerdalsregionen

Ved utgangen av 2001 var det i overkant av 13 300 arbeidsplasser i Sør-Østerdalsregionen. Av regionene i Innlandet er det denne regionen som har størst andel arbeidsplasser innenfor offentlig tjenesteyting med 36%. Årsakene til dette er at sentralsjukehus, stor del av Høgskolen i Hedmark og forsvaret er lokalisert i regionen.² Forretningsmessig tjenesteyting er doblet fra 1990 til 2001, fra i underkant av 300 til mer enn 600 arbeidsplasser. Privat tjenesteyting hadde en vekst omtrent på samme nivå. Kategorien trelast og treforedling har hatt en negativ utvikling gjennom hele 1990 tallet og antallet arbeidsplasser ble redusert fra 1044 i 1990 til 636 i 2001. Den største

---

² Ansatte i forsvaret med militær grad er i arbeidsplass –statistikken registrert i bostedstkommune (fast bostedsadresse).

nedgangen kom fra 1997 til 1998 hvor mer enn 200 arbeidsplasser forsvant. Mesteparten av denne nedgangen skyldes nedleggelsen av Rena Karton.

Nord- Østerdalsregionen

I 2001 var det 6 400 arbeidsplasser i Nord- Østerdalsregionen. Det var 280 færre enn i 1990. 26 prosent av arbeidsplassene i Nord- Østerdalsregionen var innenfor primærnæringene i 1990. Andelen arbeidsplasser innen for offentlig sektor var på samme tidspunkt 27 prosent. I 2001 var andelen arbeidsplasser innenfor primærnæringene redusert til 15 prosent, mens andelen for det offentlige var økt til 34 prosent. Antall arbeidsplasser innenfor forretningsmessig tjenesteyting er mer enn firedoblet fra 1990 til 2001. Årsaken til dette er bl.a. etablering av et sterkt revisormiljø i regionen. Finansiell tjenesteyting har hatt en tilbakegang, mens privat tjenesteyting har hatt en svak vekst. De forskjellige industrikategoriene viser forskjellig utvikling. Trelast og treforedling har vært relativt stabil i hele perioden, mens næringsmidler har økt med nesten 75 arbeidsplasser. Industrien for øvrig er redusert med i overkant av 50 arbeidsplasser. Mesteparten av denne nedgangen har kommet de siste åra.

Lillehammerregionen

Lillehammerregionen hadde ved utgangen av 2001 i overkant av 16 500 arbeidsplasser. Utvikling mht. til arbeidsplasser følger et annet mønster enn øvrige regioner i Innlandet på 1990 tallet. Hovedårsaken til dette var høy aktivitet før olympiske leker. I perioden 1993-96 var det en svak nedgang i antall arbeidsplasser. De fleste andre regioner opplevde en økning i samme periode. Nedgangen i Lillehammerregionen i denne perioden kan betraktes som en tilpasning eller mer normalisering etter de olympiske leker. Nedgangen i denne perioden skjedde i hovedsak innenfor forretningsmessig tjenesteyting. Antall arbeidsplasser innenfor offentlig tjenesteyting økte med 1000 fra 1990 til 2001. 34 prosent av arbeidsplassene i Lillehammerregionen er innenfor denne næringen. Fra 1990 til 2001 var det en fordobling i antall arbeidsplasser innenfor forretningsmessig tjenesteyting. Industrien totalt sett (inkludert bergverksdrift) hadde i 1990 11 prosent av arbeidsplassene i regionen. I 2001 var denne andelen redusert til 8 prosent.

Gjøvikregionen

I 2001 var det 28 200 arbeidsplasser i Gjøvik- regionen. Det er en økning på 400 sammenliknet med 1990. Gjøvik- regionen er den regionen med størst andel arbeidsplasser innenfor industri totalt (Bergverk, næringsmidler, trelast og treforedling og industri) og har hatt minst reduksjon i perioden fram til 2001. Privat og forretningsmessig tjenesteyting hadde en fordobling fra 1990 til 2001, fra 1600 til nesten 3 300 arbeidsplasser. Transport og kommunikasjon har hatt en reduksjon på nesten 500 arbeidsplasser.

Midt- Gudbrandsdalsregionen

Antall arbeidsplasser totalt i Midt- Gudbrandsdalsregionen er relativt stabilt når en sammenlikner 1990 med 2001. Offentlig tjenesteyting økte med 500 arbeidsplasser og privat og forretningsmessig tjenesteyting økte fra 200 til 440 arbeidsplasser. Trelast og treforedling har hatt en sterk tilbakegang og er nesten halvert fra 1990 til 2001. Antall arbeidsplasser innenfor varehandel har økt fra 1990 til 2001. Ingen av de andre regionene i Oppland har en samme relative vekst i denne næringen som Midt- Gudbrandsdalsregionen. En viktig forklaringsfaktor er veksten i hytteturismen.

Nord- Gudbrandsdalsregionen

Fra 1990 til 2001 forsvant det i overkant av 400 arbeidsplasser i regionen.

Hovedtendensen for regionen er som de øvrige, med en vridning fra primærnæringene og over til tjenesteyting. I 1990 var 24 prosent av arbeidsplassene innen jord og skogbruk, mens den i 2001 var redusert til 16. Offentlig sektor på sin side økte fra 18 prosent av arbeidsplassene til 28. Privat og forretningsmessig tjenesteyting økte samtidig fra 5 til 8 prosent. Den negative utviklingen innen bergverksdrift skyldes nedleggelsen av gruvedriften på Hjerkin.

Valdresregionen

Antall arbeidsplasser i Valdresregionen har vært relativt stabil gjennom hele 1990 tallet og variert mellom 7 900 og 8 000. Primærnæringenes relative betydning er nesten halvert fra 1990 til 2001 og det forsvant nesten 700 arbeidsplasser i perioden. Tjenesteyting (offentlig, finansiell, forretningsmessig og privat) økte med over 1000 arbeidsplasser i perioden. Forretningsmessig tjenesteyting ble tredoblet mens privat tjenesteyting hadde en fordobling. Innenfor industrisegmentet var det en svak vekst fra 1990 til 2001. Veksten skyldes økning innen for næringsmiddel, mens trelast og industri for øvrig hadde en tilbakegang. Varehandel er en viktig næring i Valdresregionen med 15 prosent av arbeidsplassene. En viktig årsak til dette er hytteturismen i regionen. Gjennom 1990 tallet og fram til 2001 økte antall arbeidsplasser med 200.

Hadelandsregionen

Hadeland er den regionen i Innlandet som har hatt sterkest vekst i arbeidsplasser. Offentlig tjenesteyting er den viktigste næringen med 31 prosent av arbeidsplassene i 2001. Et særpreg ved Hadelandsregionen er utviklingen innen privat tjenesteyting. Ingen av de andre regionene har hatt samme vekst innenfor denne næringen og ingen andre har en så stor andel sysselsatte i denne næringen. I 1990 var 4 prosent av arbeidsplassene innenfor denne næringen og i 2001 var den økt til 13 prosent. Dette tilsvarer en økning på nesten 800 arbeidsplasser. En viktig forklaring på utviklingen i denne regionen er det som kan kalles bosettingsbasert næringsutvikling. Vekst i bosetting medfører økt etterspørsel etter varer og tjenester og dermed en positiv arbeidsplassutvikling.

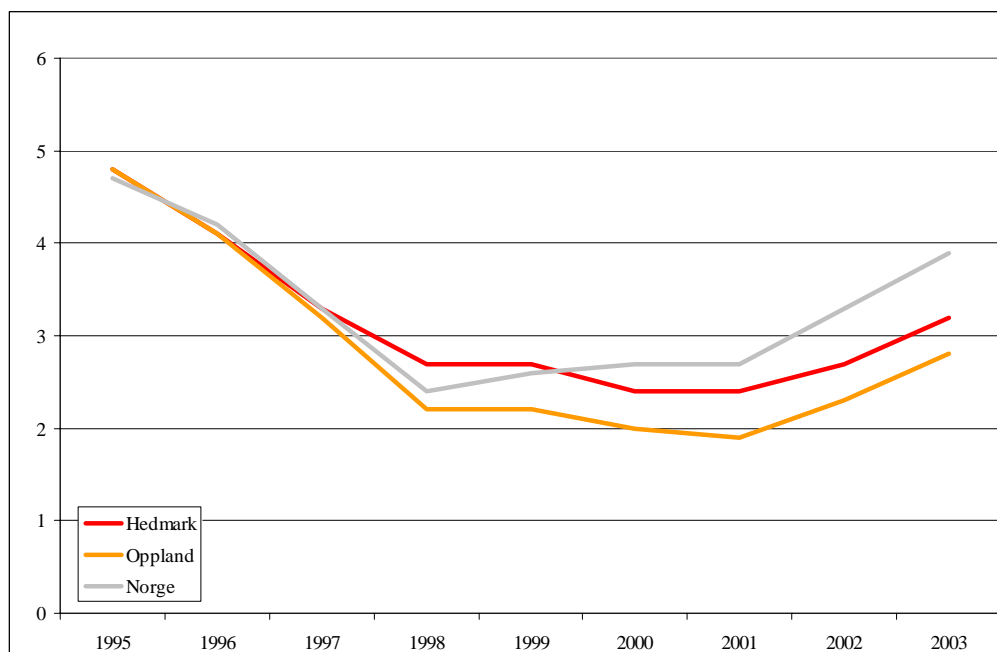
5 Arbeidsmarkedet for høgskole og universitetsutdannede

Høgskolene i fylket har en viktig funksjon i det regionale utviklingsarbeidet. I denne sammenheng er det tre vesentlige elementer. For det første skal studiestedene være med på å dekke befolkningens utdanningsbehov og for det andre være med på å sikre at det regionale næringsliv får kvalifisert arbeidskraft. Det tredje elementet er FoU-virksomheten. Elementene er viktig for å opprettholde hovedtrekkene i befolknings- og næringsstruktur og dermed potensialet for regional/lokal utvikling.

Hvis høgskolene i Hedmark og Oppland skal ivareta denne rollen, må det være en viss grad av samsvar mellom studietilbud og næringsstrukturen i de to fylkene. Dette kan måles ved å se på næringsstrukturen og for eksempel hvilke typer stillinger som har blitt utlyst i Hedmark og Oppland de siste årene. Sammenlikning av denne typen vil gi en indikasjon på i hvilken grad høgskolene dekker næringslivets behov. En annen viktig variabel i denne sammenheng vil være å se på ledigheten, og da spesielt langtidsledigheten, blant personer med høgskole/universitetsutdanning i Hedmark og Oppland. Ledighetsstatistikken vil være påvirket av de generelle konjunktorene, men disse tallene sammen med stillingstilgangen vil gi en god indikasjon på hva næringslivet/arbeidsmarkedet etterspør.

Figur 5.1. viser utviklingen i ledighetsprosent (årgjennomsnitt) for Norge, Hedmark og Oppland. Utviklingen i Innlandet fulgte samme tendens som på landsbasis fram til 1998 hvor ledighetsutviklingen snudde for landet som helhet. For Hedmark og Oppland

Fig.5.1. Ledighetsutvikling i Norge, Hedmark og Oppland 1995- 2003. Årsgjennomsnitt

Kilde: Aetat og bearbejdet av Østlandsforskning

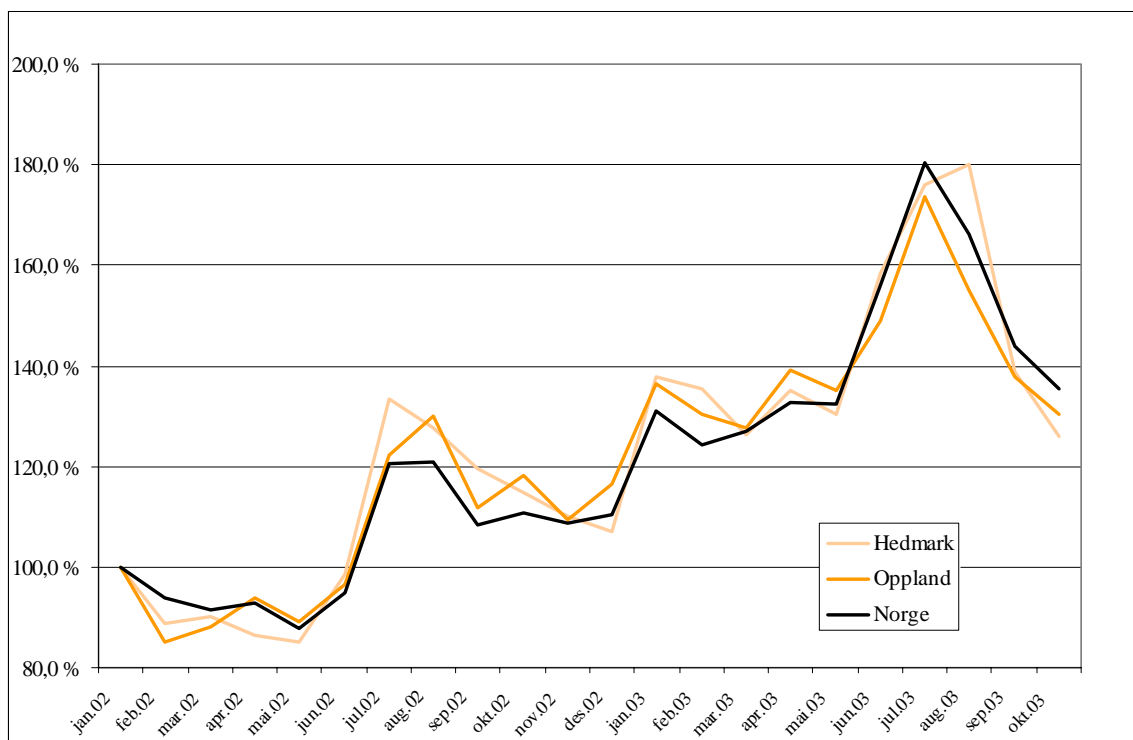
fortsatte nedgangen fram til 2001 hvor skiftet kom. Antall helt ledige som andel av arbeidsstyrken ligger på rundt tre prosent i Innlandet i 2003. Dette er ett prosentpoeng lavere enn i Norge.

5.1 Ledighetsutviklingen for personer med universitets og høgskoleutdanning.

Hvordan er arbeidsledighetssituasjonen for personer med høgskole/universitetsutdanning? Er det slik at denne gruppen utgjør en mindre andel av de ledige, men har vært økende de siste årene? I hvilken grad er denne typen kvalifikasjoner en "garanti" mot å bli langtidsledig? Er det noen sammenheng mellom utdanningsnivå og yrke/utdanningsretning i forhold til ledighet?

Figur 5.2. viser utviklingen for personer med universitets og høgskoleutdanning for perioden januar 2002 og fram til utgangen av oktober 2003 framstilt som en indeks. Tendensen er for det første at ledigheten også har økt for denne gruppa. Spesielt gjør ledigheten kraftige økning ved semesterslutt og synker utover i neste semester. Ledighetsutviklingen for høyt utdannede er relativt lik i Hedmark, Oppland og Norge.

Fig.5.2. Ledighetsindeks for universitets- og høgskoleutdannede i Hedmark, Oppland og Norge (Jan 2002=100)

Kilde:Aetat og bearbeidet av Østlandsforskning

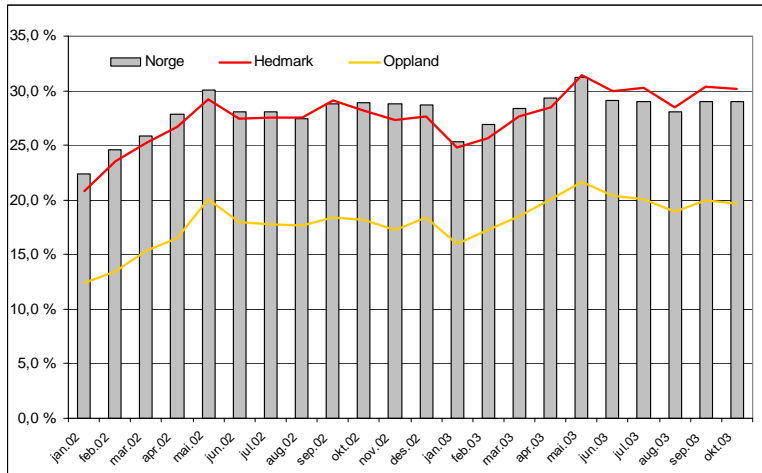
Ledigheten for universitets og høgskoleutdannede har vist en klar bedring i høst. Ved utgangen av oktober 2003 var det rundt 340 helt ledige med denne bakgrunnen både i Hedmark og i Oppland. På landsbasis var det 17 300. Dette utgjorde henholdsvis 13 prosent av de ledige i Hedmark, 15 prosent av de ledige i Oppland og 19 prosent av de ledige på nasjonalt nivå.

Ledighet og varighet.

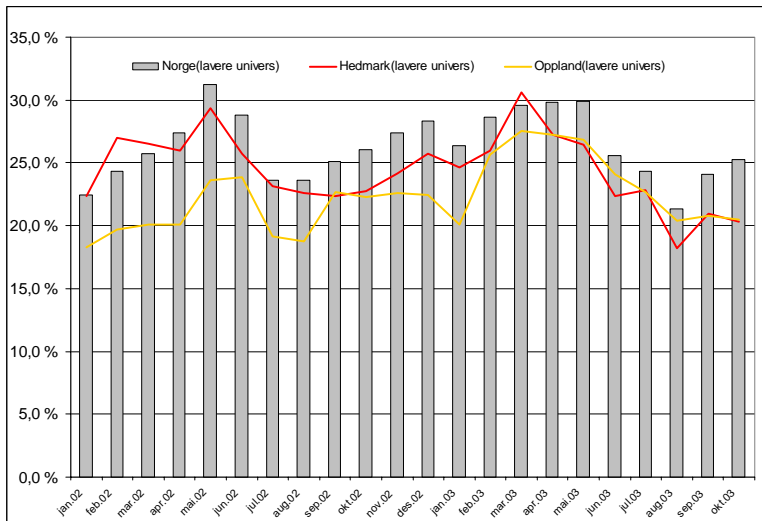
Antall helt ledige er et uttrykk for situasjonen på arbeidsmarkedet. For det første viser det at det er overskudd på arbeidskraft, eller at det ikke er samsvar mellom tilbud og

etterspørsel av arbeidskraft. Årsaken til dette kan være av mer strukturell karakter (manglende sammenheng mellom arbeidssøkernes kompetanse i forhold til hva som etterspørres), av konjunktorell art, eller skyldes friksjonsledighet. Med sistnevnte menes at det tar tid før det blir en "match" mellom arbeidssøker og arbeidsgiver som skal rekruttere arbeidskraft. Dagens ledighetsproblematikk skyldes en blanding av alle disse tre typene ledighet. Samfunnsøkonomisk er det et problem at deler av arbeidsstyrken blir gående ledig, ved siden av de personlige omkostningene dette er. Problemene med arbeidsledighet stiger med økende ledighetsperiode. En langtidsledig i statistikken er en person som har en ledighetsperiode på mer enn 26 uker sammenhengende. (Hvis vedkommende har enn heltidsjobb eller er på tiltak i en uke vil vedkommende bli registrert med en ledighetsperiode på 0-4 uker ved neste statistikk- kjøring.) Figur 5.3-5.5 viser utviklingen i langtidsledighet i Hedmark, Oppland og Norge for helt ledige totalt, for personer med universitets- og høyskoleutdanning (både kort og lang). Det interessante i denne sammenheng er om personer med høyere utdanning blir gående like lenge ledige som andre arbeidssøkere.

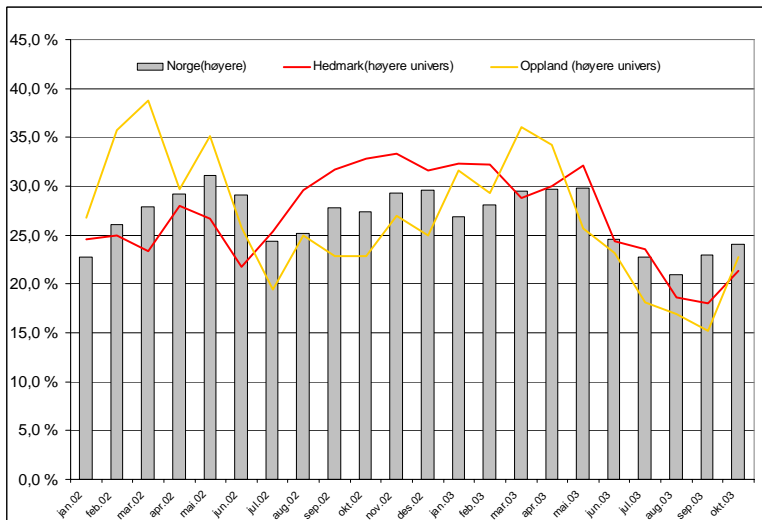
Fig.5.3. Andel langtidsledige totalt i Hedmark, Oppland og Norge

Fig.5.4. Andel langtidsledige med universitets- og høyskoleutdanning inntil fire år i Hedmark, Oppland og Norge

Fig.5.4. Andel langtidsledige med universitets- og høyskoleutdanning over fire år i Hedmark, Oppland og Norge

Kilde: Aetat og bearbejdet av Østlandsforskning

Den totale langtidsledigheten i Hedmark følger samme utviklingsmønster som på nasjonalt nivå, mens den ligger noe lavere for Oppland. Hvis man ser på langtidsledigheten blant helt ledige med universitets- og høgskoleutdanning inntil 4 år, ligger den gjennomgående lavere enn for ledige totalt sett. Andelen langtidsledige i denne gruppen har i hovedsak vært lavere for Innlandsfylkene enn på nasjonalt nivå.

For helt ledig med lang universitets og høgskole utdanning er utviklingen litt annerledes. Utviklingen, og nivået på langtidsledige, følger samme mønsteret som for personer med kortere utdanning på nasjonalt nivå. For innlandsfylkene har andelen langtidsledige tidvis vært høyere enn for landet som helhet.

Det vesentlige i denne sammenheng er at langtidsledigheten er lavere for universitets og høgskoleutdannede, mao. er det ikke slik at man utdanner seg til langtidsledighet. Det er også interessant at det på nasjonalt nivå er små forskjeller mht. til langtidsledighet når det gjelder kort og lang universitetsutdanning. I Hedmark og Oppland viser utdanningsgruppene forskjellig utvikling, men langtidsledighet er ikke noe problem for noen av gruppene. I denne sammenheng må det nevnes at antall langtidsledige personer med universitets- og høgskoleutdanning over fire år utgjør et fåtall personer. Ved utgangen av oktober utgjorde disse til sammen 30 personer i Innlandet.

Ledighet, yrkesbakgrunn

Hva slags yrkesbakgrunn har helt ledige personer med høgskole/universitetsutdanning? Tabell 5.2. viser helt ledige med høgskole/universitetsutdanning fordelt etter yrkesbakgrunn. Med yrkesbakgrunn menes utdanning og evt. praksis.

Tab.5.2. Helt ledige med univeristets/høgskole utdanning fordelt etter yrkesbakgrunn

ST YRK	Antall helt ledige med høgskole/universitetsutdanning gj.snitt jan.- okt					
	Norge		Hedmark		Oppland	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Administrativt og humanistisk arbeid	2924	4116	58	80	52	71
Annet servicearbeid	879	1144	15	24	25	30
Bygge- og anleggsarbeid	243	356	7	12	6	10
Handelsarbeid	770	1052	21	30	16	20
Helse, pleie og omsorg	1170	1737	30	42	36	51
Industriarbeid	721	945	15	23	17	27
Jordbruk, skogbruk og fiske	117	150	7	7	3	3
Merkantile yrker	2213	3001	44	57	46	55
Naturvitenskapelige yrker	1801	2741	38	46	28	42
Transportarbeid	134	192	2	4	4	4
Undervisningsarbeid	1414	2074	33	50	31	52
Uoppgitt	618	694	9	10	10	9
Total	13005	18203	279	386	273	373
	Andel med høgskole/universutdanning i forhold til totalt antall ledige, gj.snitt jan.- okt					
	Norge		Hedmark		Oppland	
	2002	2003	2002	2003	2002	2003
Administrativt og humanistisk arbeid	22 %	23 %	21 %	21 %	19 %	19 %
Annet servicearbeid	7 %	6 %	5 %	6 %	9 %	8 %
Bygge- og anleggsarbeid	2 %	2 %	3 %	3 %	2 %	3 %
Handelsarbeid	6 %	6 %	7 %	8 %	6 %	5 %
Helse, pleie og omsorg	9 %	10 %	11 %	11 %	13 %	14 %
Industriarbeid	6 %	5 %	5 %	6 %	6 %	7 %
Jordbruk, skogbruk og fiske	1 %	1 %	2 %	2 %	1 %	1 %
Merkantile yrker	17 %	16 %	16 %	15 %	17 %	15 %
Naturvitenskapelige yrker	14 %	15 %	14 %	12 %	10 %	11 %
Transportarbeid	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %	1 %
Undervisningsarbeid	11 %	11 %	12 %	13 %	11 %	14 %
Uoppgitt	5 %	4 %	3 %	3 %	4 %	2 %
Total	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Aetat og bearbeidet av Østlandsforskning

Tallene i tabell 5.2. er basert på månedlig gjennomsnitt for perioden januar til oktober i 2002 og 2003. Antall helt ledige i Hedmark og Oppland utgjorde rundt 380 personer i gjennomsnitt i 2003. Rundt 25 prosent av disse har som tidligere nevnt en ledighetsperiode på mer enn 26 uker. På landsbasis har det hittil i år vært et gjennomsnitt på 18 200 ledige akademikere pr måned.

Når en sammenlikner landet med Hedmark og Oppland er det relativt små forskjeller i ledighet når det gjelder yrkesbakgrunn og universitets- og høgskoleutdanning. Det er en noe større andel ledige innen administrativt og humanistisk arbeid på landsbasis sammenliknet med Innlandsfylkene. Det er også innen denne yrkeskategorien hvor det er størst ledighet. Andre viktige yrkesgrupper for høyt utdannede er helse, pleie og omsorg, hvor ledigheten er noe større for innlandsfylkene enn på landsbasis. Undervisningsarbeid ligger omtrent på samme nivå og viser samme mønster som helseområdet. På landsbasis er det noe høyere ledighet innenfor naturvitenskapelige yrker enn i Hedmark og Oppland. Den siste yrkeskategorien hvor det er en viss ledighet for personer med universitets- og høgskoleutdanning er innenfor merkantile fag

5.2 Tilmeldte stillinger

Antall utlyste stillinger kan være et mål på etterspørselen etter arbeidskraft. Det er i denne sammenheng viktig å understreke at det kun er en indikasjon. Aetat vil ikke ha oversikt over alle ledige stillinger i markedet, dvs. at stillinger som besettes gjennom bekjente eller i ”gråmarkedet” ikke kommer med. Statistikken dekker alle direkte tilmeldte stillinger og såkalte saksede stillinger, dvs stillinger som er avertert i media osv. Videre sier statistikken ingenting om jobbens omfang (heltid, deltid, fast, vikariat, 1 år eller 3 mnd.) En av styrkene ved å bruke stillingstallene er at de er basert på STYRK kategorisering. Denne standard yrkeskategoriseringen er internasjonal og er basert på jobbinnhold/arbeidsoppgaver og ikke næringstilhørighet som arbeidsplass-statistikken.

Tab.5.1.: Stillingstilgang jan- okt 2000 til 2003 for Hedmark, Oppland og Norge fordelt etter yrkeskategori (STYRK)

	Hedmark				Oppland				Norge			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Administrativt og humanistisk arbeid	893	743	620	626	912	732	560	468	32129	26148	19363	17541
Annet servicearbeid	1803	1450	1153	959	2312	1750	1509	1212	55008	38473	30358	24090
Bygge- og anleggsarbeid	539	384	365	362	704	536	482	333	15147	13444	10022	9351
Handelsarbeid	1070	818	799	837	1316	850	823	785	40824	28453	26982	25610
Helse, pleie og omsorg	16049	7504	2044	1514	8192	3036	2087	1798	224015	138119	77169	72411
Industriarbeid	1421	806	598	461	1776	1218	667	380	42564	29869	16900	12216
Jordbruk, skogbruk og fiske	419	208	126	98	304	266	161	103	4106	2514	1654	1536
Merkantile yrker	1015	732	598	462	1039	737	657	457	36185	27293	18088	13589
Naturvitenskapelige yrker	325	285	211	132	300	265	213	125	17514	15381	8479	6902
Transportarbeid	255	272	186	185	319	252	191	184	7672	6173	4382	3849
Undervisningsarbeid	657	540	412	343	968	588	469	476	35723	22821	15732	14623
Uoppgitt	144	69	104	68	51	37	97	86	2102	19035	36405	1252
Totalt	24590	13811	7216	6047	18193	10267	7916	6407	512989	367723	265534	202970

	Hedmark				Oppland				Norge			
	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003	2000	2001	2002	2003
Administrativt og humanistisk arbeid	3,6 %	5,4 %	8,6 %	10,4 %	5,0 %	7,1 %	7,1 %	7,3 %	6,3 %	7,1 %	7,3 %	8,6 %
Annet servicearbeid	7,3 %	10,5 %	16,0 %	15,9 %	12,7 %	17,0 %	19,1 %	18,9 %	10,7 %	10,5 %	11,4 %	11,9 %
Bygge- og anleggsarbeid	2,2 %	2,8 %	5,1 %	6,0 %	3,9 %	5,2 %	6,1 %	5,2 %	3,0 %	3,7 %	3,8 %	4,6 %
Handelsarbeid	4,4 %	5,9 %	11,1 %	13,8 %	7,2 %	8,3 %	10,4 %	12,3 %	8,0 %	7,7 %	10,2 %	12,6 %
Helse, pleie og omsorg	65,3 %	54,3 %	28,3 %	25,0 %	45,0 %	29,6 %	26,4 %	28,1 %	43,7 %	37,6 %	29,1 %	35,7 %
Industriarbeid	5,8 %	5,8 %	8,3 %	7,6 %	9,8 %	11,9 %	8,4 %	5,9 %	8,3 %	8,1 %	6,4 %	6,0 %
Jordbruk, skogbruk og fiske	1,7 %	1,5 %	1,7 %	1,6 %	1,7 %	2,6 %	2,0 %	1,6 %	0,8 %	0,7 %	0,6 %	0,8 %
Merkantile yrker	4,1 %	5,3 %	8,3 %	7,6 %	5,7 %	7,2 %	8,3 %	7,1 %	7,1 %	7,4 %	6,8 %	6,7 %
Naturvitenskapelige yrker	1,3 %	2,1 %	2,9 %	2,2 %	1,6 %	2,6 %	2,7 %	2,0 %	3,4 %	4,2 %	3,2 %	3,4 %
Transportarbeid	1,0 %	2,0 %	2,6 %	3,1 %	1,8 %	2,5 %	2,4 %	2,9 %	1,5 %	1,7 %	1,7 %	1,9 %
Undervisningsarbeid	2,7 %	3,9 %	5,7 %	5,7 %	5,3 %	5,7 %	5,9 %	7,4 %	7,0 %	6,2 %	5,9 %	7,2 %
Uoppgitt	0,6 %	0,5 %	1,4 %	1,1 %	0,3 %	0,4 %	1,2 %	1,3 %	0,4 %	5,2 %	13,7 %	0,6 %
Totalt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Aetat og bearbeidet av Østlandsforskning

Når det gjelder kategorien helse, pleie og omsorg er antall stillinger for høyt i 2000³. På nasjonalt nivå er det utlyst nesten 203 000 stillinger de ti første månedene i år. Dette er 62 000 færre enn i samme periode året før. Alle yrkeskategorier viser en nedgang. Hovedvekten av stillingene er innenfor helse pleie og omsorg. Av andre mer kompetansekrevende jobber er administrativt og humanistisk arbeid, undervisningsarbeid, naturvitenskapelige yrker og merkantile yrker. Til sammen utgjør disse nesten 54 000 utlyste jobber i perioden. I Innlandet, Hedmark og Oppland samlet, er det i perioden jan-okt. utlyst 12 500 stillinger (2 700 færre enn året før). Oppland har hatt en nedgang for alle yrkeskategorier, mens Hedmark har hatt en økning innenfor administrativ og humanistisk arbeid og handelsarbeid. Også for innlandsfylkene er det flest stillinger innen helse, pleie og omsorg, men andelsmessig utgjør de mindre enn på landsbasis. 3 600 stillinger er innenfor mer kompetansekrevende yrker (administrativt og humanistisk arbeid, undervisningsarbeid, naturvitenskapelige yrker og merkantilt arbeid).

Til tross for at det er noen metodiske svakheter med å bruke stillingstilgang som en måleindikator mht. arbeidsmarkedet, viser tabellen at det er etterspørsel etter arbeidskraft og at andelen kompetansekrevende jobber er fortsatt er høy.

Konklusjon: Forverringen på arbeidsmarkedet de siste årene gjelder også personer med universitets og høgskoleutdanning, men sjansen for å bli langtidsledig er mindre for høyt

³ Gjelder spesielt for Hedmark. Årsaken til dette er et forsøk med vikartjenester i Hamarregionen. I følge Aetat Hedmark ligger tallet rundt 9 000 stillinger for høyt.

utdannede enn gruppen helt ledige sett under ett. For en stor del av de helt ledige er det snakk om friksjonsledighet. Personer med universitets- høyskole utdanning innen naturvitenskapelige fag er i noe større grad rammet av konjunkturrelle forhold. Selv om det har vært en nedgang i antall utlyste stillinger viser statistikken at det fortsatt er etterspørsel etter arbeidskraft med universitets- høyskoleutdanning, både når det gjelder Innlandet og på nasjonalt nivå.

6 Rekruttering til høyskoler i Hedmark og Oppland

6.1 Rekrutteringsgrunnlaget

Utdanningsvalg er avhengige av mange forhold. Interesser, jobb og karrieremuligheter, sosial bakgrunn, faglige og sosiale tilbud ved studiestedet er noen av faktorene som påvirker studentenes valg. For utdanningsinstitusjonene er det viktig å være markedsrettet i den forstand at de kan gi et faglig godt tilbud som etterspørres av studentene. Et stort antall søkere vil i første omgang øke kvaliteten på studentmassen og sikre at institusjonen har høy produksjon av uteksaminerte kandidater. Dette vil i neste omgang være med på å sikre inntektene til utdanningsinstitusjonen(e) og dermed også utvikling av det faglige miljøet på utdanningsstedet. Sterke faglige miljøer vil også ha positiv effekt i forhold til rekruttering av studenter og fagpersonell. Dette vil også være viktig for å styrke forskningsaktivitetene i regionen. Denne positive ”utviklingsspiralen” forutsetter at utdanningsstedene har det nødvendige rekrutteringsgrunnlaget.

Når det gjelder i hvilken grad høyskolene dekker befolkningens behov vil for eksempel data om andelen av utdanningssøkende som hadde høyskoler i Hedmark og Oppland som førsteprioritet gi en indikasjon på. Høyskolenes studietilbud vil enten ha en import eller eksportfunksjon mht. arbeidstakere. Import ved at studenter kommer til regionen for å studere og bosetter seg her for en kortere eller lengre periode. Eksporten kan skje enten ved at folk tar utdanning som kvalifiserer for jobb utenfor regionen eller at de må ut av regionen for å ta ønsket utdanning og bosetter seg i en annen region.

Antall studenter som har Innlandshøyskolene som førstevalg

Antall søkere som har et studie som førstevalg er et uttrykk for et studiesteds attraksjonskraft. Hvor sterk denne kraften er, avhenger av flere forhold, som for eksempel studietilbud, studentmiljø, geografiske forhold osv. I tillegg vil antall personer som søker høyskoler/universitet være avhengig av den generelle situasjonen på arbeidsmarkedet og forventningene til utviklingen videre.

Tabellen nedenfor viser antall personer som har studiested i Hedmark og Oppland som førstevalg, basert på data fra Samordna opptak

Tab.4.1. Antall personer som hadde studiested i Hedmark og Oppland som førstevalg i 2001, 2002 og 2003 og totalt antall søkere til høyskoler/universitet i Norge .

	2001	2002	2003	%-vis endring 01-02	%-vis endring 02-03
Høyskolen i Hedmark	1685	1516	1502	-10,0 %	-0,9 %
Høyskolen i Gjøvik	821	682	747	-16,9 %	9,5 %
Høyskolen i Lillehammer	1267	1289	1396	1,7 %	8,3 %
Høyskoler i Innlandet	3773	3487	3645	-7,6 %	4,5 %
Totalt antall søkere høyskoler/universitet	75317	81080	87226	7,7 %	7,6 %

Kilde: Samordnet Opptak

Totalt var 87 200 personer som søkte studieplass gjennom Samordnet opptak i 2003. Det var 12 000 flere enn i 2001, og 7 000 flere enn i 2002. Rundt fem prosent av søkerne hadde høyskoler i Hedmark og Oppland som førstevalg i 2001. Denne andelen var redusert til 4,2 prosent i 2003. Totalt var det 3 645 personer som hadde Innlandet som førstevalg ved hovedopptaket i 2003.

I denne sammenheng er det enkelte, helt vesentlige faktorer, man må være klar over. I tillegg til de tallene som kommer fram ovenfor blir mange studenter tatt opp gjennom lokale opptak. Fag eller studier som ikke er meldt inn til Samordna opptak er dermed ikke medregnet. Årsaken til dette, kan være at høyskolen kjører desentraliserte studier, også på grunnutdanningsnivå, eller har et sett med beredskapsstudier som kan iverksettes hvis det viser seg at en får lave søkertall til studier i det nasjonale opptaket. I tillegg kommer mer oppdragsbaserte studietilbud. På den annen side er det rimelig å anta at tall på nasjonalt nivå også er påvirket av at andre høyskoler i landet, av forskjellige grunner, rekrutterer studenter gjennom lokale opptak.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste har en database som viser total opptaket av studenter, dvs personer tatt opp i det nasjonale opptaket pluss lokale opptak. For 2003 (høst og vår) viser opptakstallene, omregnet til heltidsekvivalenter at Høgskolen i Gjøvik tok opp 683, Høgskolen i Hedmark 463⁴ (618) og Høgskolen i Lillehammer 1 491.

Antall studenter som har et studiested som førstevalg *kan* som tidligere nevnt være en indikator på et læresteds attraksjonskraft. I denne sammenheng er studietilbud ved studiestedene en viktig faktor. Hvis en ser på høyskolene samlet er det flest førstevalgssøkere til utdanninger innenfor helse. Til opptaket i 2003 var det i overkant av 1 300 søkere som hadde dette som førstevalg. På andre plass ligger pedagogiske fag med rundt 600 søkere

Tab.4.2. Antall søkere som har studiesteder i Hedmark og Oppland som førstevalg fordelt etter studieretning/fag.

	2001	2002	2003
Adm. og øk.fag (ADØK)	395	358	298
Sykepleier,radiograf, psykologi (HELSE/HELSE)	1105	975	1313
Idrettsfag (IDRETT)	63	61	84
Land- og skogbruksfag (JORDSK)	156	155	162
Informasjon,medie og kulturfag (KULTM)	405	402	448
Allmenn-, førskole og pedagogikk (LÆRER)	594	654	574
Informatikk, medie, bioteknologi (NATVIT)	187	135	277
Samfunnspl.legging og kommunikasjon og samfunn (SAMHI)	128	101	71
Språk (SPRÅK)	47	70	85
Ingeniørfag (INGTEK)	424	306	88
Samfunnsanalyse (SAMFPP)	19	19	73
Reiseliv (HOTEL)	201	199	172
Kunsthistorie (KUNST)	49	52	0
<i>Totalt antall førstevalgssøkere til studier Hedmark og Oppland</i>	<i>3773</i>	<i>3487</i>	<i>3645</i>

Kilde: Samordnet opptak

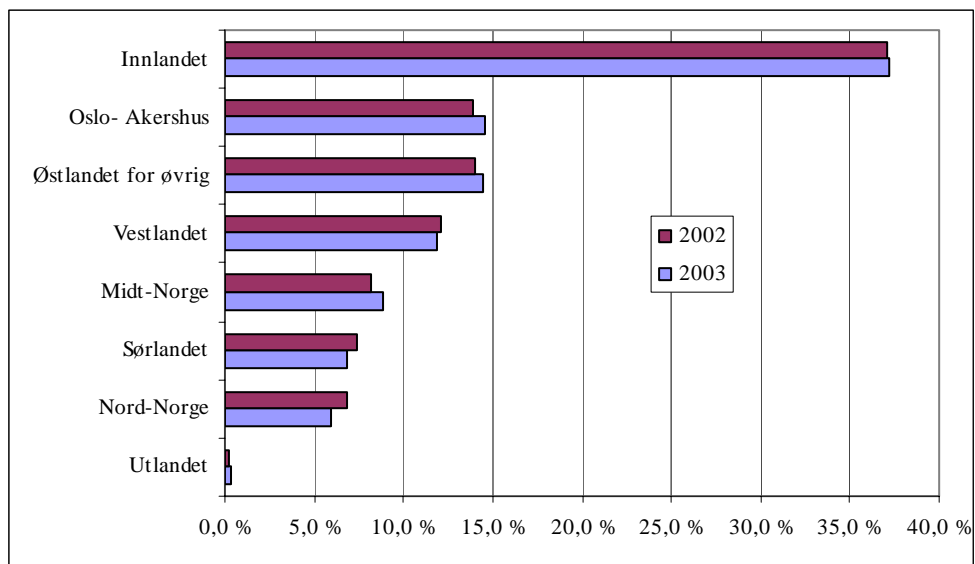
⁴ Ut fra tallene i denne databasen er det tegn på at Hedmark ikke har fått oppdatert tall for høsten 2003. I følge opptakskontoret representerte det lokale opptaket i høst 155 heltidsstudenter

Denne indikasjonen på popularitet og utvikling de siste årene er avhengig av flere forhold. For det første er det enkelte metodologiske faktorer. Enkelte studier kan være ære sammenslått fra forrige år til å bruke samme studiumnr, mens andre kan være splittet til forskjellige studiumnr, mens noen studier kun har opptak annet hvert år, mens andre kan ha fått endret studieinnhold og navn. . I denne sammenheng bør en være klar over at tallmaterialet/resultatet av interessefordelingen vil være avhengig av om tilbudet finnes ved en, to eller tre høyskoler, for eksempel finnes sykepleierutdanning både ved HIG og HH, mens landbruks- og skogbruksfag kun finnes ved HH. Antall søkere vil også være avhengig av geografiske forhold, for eksempel i hvilken grad høyskolene kjører desentraliserte tilbud. Samtidig vil større tverrfaglighet i et studietilbud gjøre vanskeligere med absolutte grupperinger, for eksempel vil et studium som Bachelor i Opplevelsesproduksjon og interaktive medier kunne tilhøre flere grupper studier.

6.2 Antall søknader fra fylker til læresteder

En av intensjonene med høyskolene når de ble opprettet var at de skulle gi et utdanningstilbud til befolkningen i en region/ fylke. Undersøkelser på nasjonalt nivå viser at høyskolesystemet har hatt denne effekten. Hvordan er så situasjonen for de utdanningssøkende fra Hedmark og Oppland? Er det slik at en stor andel av de som søker til høyskoler i regionen er i fra Innlandet? Er det også slik at en større andel av de som søker er i fra de omkringliggende fylkene? Hvis dette er tilfellet er det rimelig å anta at mange av søkerne kommer i fra de omkringliggende fylker. Antall søkere vil også være preget av hva slags type studier de forskjellige institusjonene gir.

Fig.6.1. Andel søkere fra Hedmark og Oppland til lærestedsregioner

Kilde: Samordnet opptak, bearbeidet av Østlandsforskning

Figur 6.1 viser søkermønsteret for søkere fra Hedmark og Oppland. I 2003 var det i overkant av 11 900 søkere fra Innlandet. Dette var 500 flere enn i 2002. Rundt 37 prosent av søkerne fra Hedmark og Oppland søkte studier i Innlandet. Når det gjelder søkning til andre regioner er det Oslo og Akershus, samt Østlandet for øvrig, som ligger på

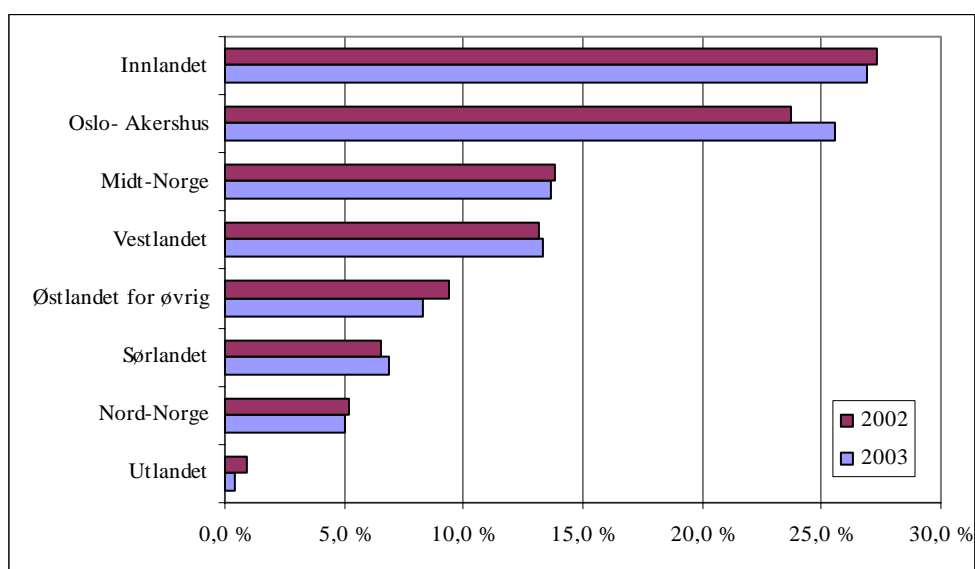
henholdsvis andre og tredje plass mht til popularitet.⁵ Dvs at ca. 70 % av søkerne ønsker å studere ved utdanningsinstitusjoner i Østlandsområdet

De som søker høgskolene i Hedmark og Oppland, hvor er de fra? Totalt var det i overkant av 15 900 søkere til høgskolene i Hedmark og Oppland i 2003, det var 300 færre enn i 2002. Den største gruppa kommer i fra egen region og utgjorde rundt 27 prosent av søkerne. Andelen søknader i fra Oslo- Akershus har økt fra 2002 til 2003.

Hovedstadsområdet er det nest viktigste ”rekrutteringsområdet” når det gjelder søknader. Det er også interessant at høgskolene i Hedmark og Oppland står sterkere i Midt- Norge og Vestlandet enn i ”Østlandet for øvrig”. Figur 6. 2. viser hjemstedsfylke til de som har søkt høgskoler i denne regionen i 2002 og 2003.

Oppsummeringsvis kan en si at høgskolene i Hedmark og Oppland største markedsandel ligger i egen region og mot Oslo- Akerhus regionen.

Fig.6.2. Andel søkere til høgskoler i Hedmark og Oppland fordelt etter hjemstedsregion

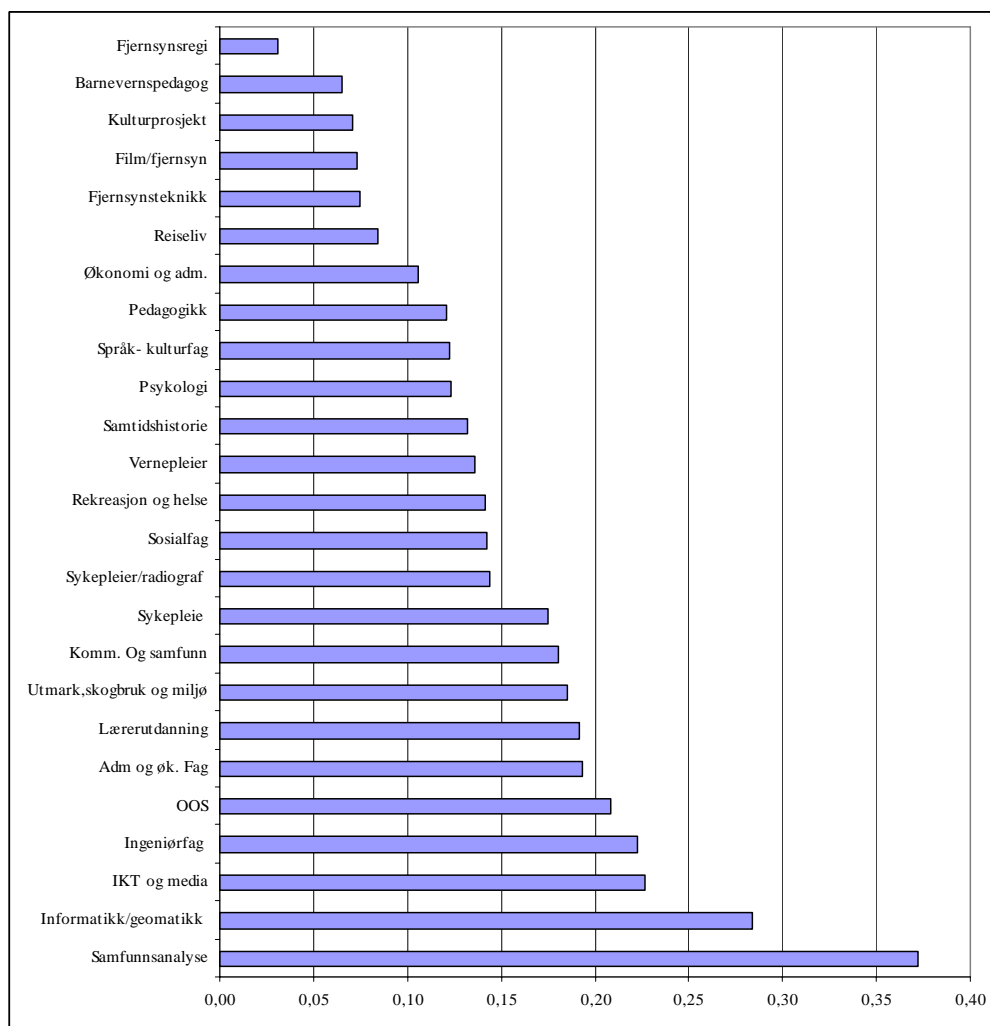

Kilde: Samordnet opptak, bearbejdet av Østlandsforskning

Forholdet mellom antall søkere og studieplasser vil være et bedre uttrykk for en utdanningsinstitusjon sin ”popularitet”. Stor søkning til få studieplasser vil være et viktig bidrag til å øke resultatene og kvaliteten ved et studie og bidra positivt til kandidatproduksjonen. Figur 6.3 viser en ”stramhetsindikator” for de forskjellige studiene ved høgskolene i Hedmark og Oppland. Indikatoren er basert på forholdet mellom antall studieplasser delt på antall søkere. Desto lavere tall desto flere søkere er det i forhold til antall plasser. Ved tolkning av tallene må man være klar over at lokale opptak ikke er inkludert.

⁵ Østlandet for øvrig dekker Østfold Buskerud, Vestfold og Telemark. Sørlandet er Aust og Vest Agder samt Rogaland. Vestlandet er Hordaland, Sogn og Fjordane, og Møre og Romsdal. Midt Norge er de to Trøndelagsfylkene, mens Nord-Norge er de tre nordligste fylkene.

Fig.6.3. Forholdet mellom antall studieplasser og antall søkere for forskjellige studier i Hedmark og Oppland

Kilde: Samordna opptak og bearbeidet av Østlandsforskning

...

	Plasser	Antall søkere
Ingeniørfag	120	538
Sykepleier/radiograf	190	1323
Informatikk/geomatikk	75	264
Sykepleie	193	1104
Lærerutdanning	465	2427
Adm og øk. Fag	235	1215
Utmark,skogbruk og miljø	170	917
IKT og media	153	676
Språk- kulturfag	45	368
Komm. Og samfunn	20	111
Rekreasjon og helse	20	141
Økonomi og adm.	60	566
Vernepleier	55	405
Barnevernspedagog	70	1071
Sosialfag	85	597
Film/fjernsyn	60	823
OOS	40	192
Pedagogikk	80	661
Fjernsynsteknikk	16	215
Samtidshistorie	40	303
Kulturprosjekt	20	282
Reiseliv	90	1071
Fjernsregi	8	260
Samfunnsanalyse	80	215
Psykologi	120	974
Totalt	2510	16719

Figuren viser at det er relativt store forskjeller mellom studiene. Studiet fjernsregi er det studiet hvor det er færrest plasser i forhold til antall søkere. Det bør understrekes at man må bruke disse funnene med en viss varsomhet. For det første er det bare tall fra et opptak og for det andre sier det ingen ting om kvaliteten ved de forskjellige studiene. Resultatene her er også et resultat av trender eller mer konjunkturrelle forhold. For eksempel har nedgangen innen IKT bransjen medført at informatikk og IKT relaterte fag er mindre populært enn hva det for eksempel var for noen år siden. Tabellen til venstre viser antall plasser og antall søkere til de forskjellige studieretningene ved høgskolene i Hedmark og Oppland.

Også i ovenstående tabell vil problemet med å gruppere fag være aktuell. Hvor mange studieplasser som gjøres tilgjengelig for det enkelte studium kan endre seg fra år til år, fordi man må være markeditilpasset. F.eks har antall studieplasser til øk/adm de siste årene vært nedskalert kraftig (grunnet nedgang i søkerinteresse)

I følge Samordna opptak ble det totalt gitt 3 841 tilbud om studieplass (summen av hovedopptak, varaopptak og tilbud gitt utenfor de to typene opptak). Antall plasser var 2 648. Plasser i denne sammenheng er budsjetterte plasser korrigert for reserverte plasser. På bakgrunn av utsendte tilbud var det 2 257 ”tilbud som fikk ja”.

6.3 Dagens arbeidsmarked. I hvilken grad er høgskolenes utdanninger tilpasset det lokale/regionale arbeidsmarkedet?

Når det gjelder sammenhengen mellom dagens arbeidsmarked (lokalt, regionalt og nasjonalt) og høgskolenes studier er den relativt god. Næringsstrukturen i Hedmark og Oppland er kjennetegnet ved en stor andel innenfor offentlig sektor. En stor andel av disse arbeidsplassene er innen undervisning og helse og sosial. Dette er yrker hvor høgskolene har mange studieplasser. Samtidig tilsier befolkningsstrukturen i Hedmark og Oppland at det vil være etterspørsel etter denne typen arbeidskraft også framover. Hvis en ser på utlyste stillinger for disse kategoriene har det vært en nedgang både nasjonalt, regionalt og lokalt , men ut fra ledighetsstatistikken er det ingen indikasjoner på at denne gruppa har store problemer på arbeidsmarkedet. Ut i fra en vurdering om at offentlig sektor relativt sett er stor i Innlandet og at høgskolene har en rolle i forhold til å bidra til dekke regionens etterspørsel etter arbeidskraft er dette en god kopling.

Hvis en ser på næringsstrukturen regionalt og på nasjonalt nivå og situasjonen på arbeidsmarkedet (ledighet) tyder alt på at de studiene som per i dag tilbys i hovedsak er i samsvar med markedets etterspørsel. Det er to kategorier yrkesgrupper som sliter på arbeidsmarkedet per i dag og det er personer innenfor administrativt og humanistisk arbeid og naturvitenskapelige fag. For sistnevnte gruppe er det i stor grad konjunkturt betinget. Administrativt og humanistisk arbeid er påvirket av utviklingen for offentlig sektor. Knyttet opp til høgskolens utdanninger er dette et mindre problem. Det er relativt få av utdanningene som er spisset mot administrasjon innenfor det offentlige.

Gjennomgangen av næringsstrukturen eller arbeidsplassutviklingen viste at Hedmark og Oppland i mindre grad har hatt en vekst innenfor forretningsmessig tjenesteyting sammenliknet med landet som helhet. Dvs. at utdanninger rettet mot denne næringen har per i dag større mulighet til å få seg jobb utenfor Hedmark.

Av de studiene som er på høgskolene i Hedmark og Oppland er det utdanning innenfor det primærnæringsbaserte som vil ha størst marked regionalt og mindre nasjonalt.

7 Forventet arbeidsmarked i 2015-2020

Etableringen av et godt fungerende universitet i Innlandet vil ta noen år, og institusjonen skal levere undervisningstjenester til et framtidig arbeidsmarked. For å designe, eller utvikle, et konkurransedyktig universitet i et marked med synkende studenttilgang er det viktig å etablere et best mulig grunnlag for å gjøre kvalifiserte antagelser om et framtidig arbeidsmarked. Problemet med denne type prognoser, er at de alltid vil være preget av stor usikkerhet mht. konjunkturutvikling, frihandelsavtaler, teknologiutvikling (medisinsk, kommunikasjonsmessig, produksjonsmessig, energi osv), m.m. Før vi går inn og vurderer hvordan arbeidsmarkedet vil være om 10- 15 år er det noen sentrale utviklingsfaktorer og politikk områder som vil ha effekt i denne sammenheng

Pendling, flytting, arbeidsmarked og regional utvikling

Et fleksibelt og vel fungerende arbeidsmarked er en viktig forutsetning for økonomisk vekst og utvikling. Manglende tilpasning i arbeidsmarkedet kan løses på tre måter, enten gjennom pendling, flytting eller gjennom arbeidsledighet. I forhold til en positiv regional utvikling er utpendling og innflytting viktige elementer. Utflytting og arbeidsledighet over tid vil ha direkte negativ effekt i forhold til regional utvikling. Det vesentlige i denne sammenheng er å sikre lønnsinntekt, trygder med mer til en region. Disse elementene, sammen med rammetilskudd til kommunene, er med på å sikre etterspørselen etter varer og tjenester og vil stimulere den lokale næringsutviklingen. (Bosettingsbasert næringsutvikling). En undersøkelse fra Hedmark (ØF rapport 11/2003) viser økt mobilitet i befolkningen, både i hensyn til flytting og til pendling gjennom hele 1990 tallet og spesielt fra 1997⁶. Økt fleksibilitet i arbeidsmarkedet innebærer bl.a. arbeidskraft overføres fra næringsgrener i tilbakegang og over til mer ekspansive sektorer. Dette forholdet blir enda viktigere i skiftet fra et primærnærings- og industribasert samfunn og over i IKT samfunnet og den globaliserte kunnskapsøkonomien (SIKA rapport 2001:3). Videre taler mye for at funksjonelle arbeids-, bo-, og serviceregioner (ABS- regioner) kan være en viktig forutsetning for et spredt bosettingsmønster. Større regioner (regionforstoring) har minst tre viktige effekter⁷:

- Økte jobbmuligheter for innbyggere
- Økt markedstilgang for det lokale næringsliv
- Lettere for det lokale næringslivet og skaffe kvalifisert arbeidskraft, alternativt vanskeligere fordi en større andel vil pendle ut.

Regjeringens distrikts- og regionalpolitikk fokuserer på at det må skapes robuste regioner (i betydningen store regioner med økonomisk vekst), og at storbypolitikk må vektlegges. For Innlandet vil "Mjøsbyen" - både som en polysentrisk (flerkjernet) bystruktur, og som en felles ABS-region være interessant som et alternativ, eller et supplement, til å integrere stadig større deler av Innlandet i Osloregionens arbeidsmarked, Dette er fremhevet i arbeidet med nasjonal Transportplan 2006-2015⁸.

⁶ Analysen viser flytte- og pendlingsmønsteret mellom regioner i Hedmark, mot regioner i Oppland, Oslo, Akerhus, Sør- Trøndelag og landet for øvrig

⁷ Bo- og arbeidsmarkedsregioner, og betydningen av infrastruktur, omtales i ØF-rapport 15/2003, "Infrastruktur og næringsutvikling i Hedmark og Oppland".

⁸ Jf bla "Strategiske analyser på fylkesnivå og byområder" (2002), s. 6/7.

Utviklingen av arbeidsmarkedet i Hedmark og Oppland vil m.a.o. være avhengig av hvordan interaksjonen mellom regionene blir og hvordan pendlings- og flyttemønsteret vil utvikle seg.

For en global kunnskapsøkonomi er det nødvendig å kontinuerlig produsere ny kunnskap som igjen danner grunnlaget for innovasjon og opprettholdelse av konkurranseevnen. Utfordringen for Norge er at vi er en utpreget råvarenasjon, har lite kunnskapsbasert eksport, lave FoU investeringer, lav innovasjonstakt og lav produktivitetsvekst (Reve & Jacobsen 2001). Det er de regionene som klarer å tilrettelegge for en kontinuerlig lærings- og nyskappingsprosesser som i lengden vil lykkes (SSB2002/26).

I regjeringens plan for en helhetlig innovasjonspolitik "Fra idé til verdi"(2003) er visjonen at Norge skal være et av verdens mest nyskapende land. På viktige områder skal Norge ligge i tet internasjonalt når det gjelder kunnskap, teknologi og verdiskaping. Økt verdiskaping vil kreve økt innovasjon i norsk næringsliv. For å oppnå dette ønsker regjeringen å utvikle:

- Et fremragende system for læring og utdanning som skal gi næringslivet tilgang på mennesker med relevant kunnskap av høy kvalitet
- Et mer forskningsbasert næringsliv
- Flere nyetableringer med vekstpotensial
- En elektronisk og fysisk infrastruktur som fremmer effektiv interaksjon mellom bedrifter, markeder, kunnskapsmiljøer og offentlig myndighet
- En arbeidsform som muliggjør utvikling av en effektiv dynamisk og helhetlig innovasjonspolitik.

Ovennevnte målsettinger medfører at regjeringen vil satse på

1. Rammebetingelser for næringslivet
2. Kunnskap og kompetanse
3. Forskning, utvikling og kommersialisering
4. Entreprenørskap - oppstart av ny virksomhet
5. Elektronisk og fysisk infrastruktur

Når det gjelder området "Kunnskap og kompetanse" er virkemiddelet bl.a. å utvikle utdanningsinstitusjoner som frambringer og formidler relevant kunnskap på høyt internasjonalt nivå, samt å fremme kunnskaps- og kompetansemiljøer regionalt, nasjonalt og internasjonalt. Kvalitetsreformen skal bedre kvaliteten og relevansen på høyere utdanning og forskning. Dette medfører tettere oppfølging av studentene, økt internasjonalisering av høyere utdanning og økt samspill mellom utdanningsinstitusjonene og arbeids- og næringsliv. Videre vil utdanningsinstitusjonene få større frihet og incentiver til å utføre sine oppgaver ut fra regionale og nasjonale utfordringer og behov.

Nye kombinasjoner og ny bruk av eksisterende kunnskap er grunnleggende for innovasjon. God utnyttelse av den kunnskap og kompetanse som finnes i regionale, nasjonale og internasjonale innovasjonssystemer krever tett samspill mellom ulike aktører. Endringene i universitets- høgskoleloven i 2002 har gitt institusjonene et større ansvar for samarbeid med samfunns- og arbeidsliv og økt anvendelse av vitenskapens metoder og resultater i næringslivet. Institusjonene har videre fått økt frihet til å organisere oppdrag og virksomhet ut over institusjonenes ordinære forskning og

undervisning. I den forbindelse er det utarbeidet et nytt regelverk som gir institusjonene bedre mulighet for etablering av og deltakelse i randsone- institusjoner, samarbeid med andre offentlige og private aktører samt institusjonenes mulighet til å påta seg oppdrag. (Fra idé til verdi). For å øke kunnskapsflyten mellom næringsliv og kunnskaps- og kompetansemiljøer på alle nivåer vil regjeringen legge til rette for forskning, utvikling og kommersialisering samt stimulere til et mer forskningsbasert næringsliv gjennom å:

- Arbeide for at Norge kommer opp på gjennomsnittlig OECD nivå for forskningsinnsats innen 2005
- Arbeide for økt kvalitet og internasjonalisering i norsk forskning
- Stimulere til økt forskning og utvikling i næringslivet
- Fremme kommersialisering av forskningsresultater
- Stimulere til bedre samspill mellom kunnskapsinstitusjoner og næringsliv
-

På regionalt nivå er fylkesplanene viktige styringsdokumenter i den forstand at de sier noe om både en forventet og ønsket utvikling framover. I Oppland sin fylkesplan for 2000-2003 har de en visjon som er en kort beskrivelse av hva som karakteriserer Oppland i 2010:

”Gode levekår, høyt kompetansenivå i befolkningen og miljøkvaliteter i arbeid og fritid gjør Oppland til en attraktiv boregion. I år 2010 har Opplandssamfunnet utviklet en kultur for nyskaping, og Oppland er kjent som fylket hvor det er lov å satse”

Visjonen i Hedmark sin fylkesplan for perioden 2001-2004 er:

Livskvalitet og verdiskaping innenfor rammen av en bærekraftig utvikling

På bakgrunn av de strategier og utfordringer som ligger i fylkeplanene vil det bli satset innenfor følgende områder fram mot 2010-2015.

- Økt verdiskaping i næringslivet som resultat av økt innovasjon og kreativitet
- Satsing på levende lokalsamfunn, sterke regionsentre og Mjøsbyen.
- Livslang læring og handlingskompetanse gjennom utvikling av styrking av videregående opplæring og styrke høgskolene faglig og institusjonelt gjennom UNISKA samarbeidet og felles høgskoletilbud i Mjøsregionen og et desentralisert tilbud.
- Forebyggende folkehelsearbeid

”Kulturbasert næringsutvikling” er et begrep som brukes i den offentlige debatten og som man ofte finner igjen som satsningsområde i strategiske dokumenter for regional utvikling som for eksempel Regionalt utviklingsprogram for Hedmark. En internasjonal trend er at kultur og næringsutvikling knyttes sammen som et virkemiddel for regional utvikling. I følge kulturforsker Georg Arnestad ligger kultursektoren helt i landstoppen når det gjelder etablering av nye foretak, og framveksten av kulturelt entreprenørskap er et markant utviklingstrekk i dagens arbeidsliv (kronikk i Bergens Tidende). Det siste tiåret kjennetegnes av ”ei sterkt aukande interesse for å skape eit yrkestilvere basert på ulike former for kulturell og kunstnarleg verksemd der eigen kreativitet og estetisk utfaldning står sentralt”. Georg Arnestad viser til at i 2001/02 kom nesten 50% av nyetableringene innen kultursektoren i Oslo/Akershus. Kulturturnæringene har på mange måter samme tendenser som kunnskapsintensive forretningsmessig tjenesteytende næringer til å

lokalisere seg i større byer og sentra. Dette har naturligvis delvis sammenheng med størrelsen på markedet å gjøre. En annen faktor er at mens kunnskapsintensive næringer lokaliserer seg nært de tunge og store kunnskapsinstitusjonene, så kan det virke som om kulturentreprenører ser fordeler av å etablere seg nært de store medieinstitusjonene i Norge.

Horisont 21 (2000:80) hevder at mye kan skje på tjue år. Internasjonale strømninger, kriger eller begivenheter kan endre forutsetningene for en hver samfunnsanalyse. Til tross for denne usikkerheten mener man det er mulig å blinke ut tunge trender som vil være viktige i samfunnsutviklingen framover. Disse trendene er:

Individualisering. Med det menes økt mangfold i verdier, livsformer og kulturelle uttrykk. Kollektive løsninger avløses av nye og mer selvvalgte fellesskap.

Teknologi. Informasjonsteknologien vil ha en økende gjennomslagskraft og styrke globaliseringen, bygge ned gamle skiller, øke fleksibiliteten og styrke integrasjonen. Genteknologien vil påvirke helse og endre etterspørselen etter helsetjenester og produksjonen av mat.

Kompetanse. har blitt den viktigste produksjonsfaktoren i økonomien og dette vil påvirke utdanningssektoren og arbeidslivet. Dette vil medføre "livslang læring" fordi kompetansekravene vil endres kontinuerlig.

Globalisering. Omfattende økonomisk integrasjon vil gi en mer grenseløs økonomi. Dette medfører et verdensomspennende nettverk for produksjon og informasjon som endrer rammebetingelsene for næringsliv og arbeidsliv fundamentalt. Denne globaliseringen kan virke positivt i forhold til norsk økonomi, men samtidig medføre stor grad av sårbarhet.

Disse "driverne" vil virke sammen i større eller mindre grad og ha direkte effekt på et framtidig arbeidsmarked og den regionale utviklingen. På bakgrunn av disse faktorene kunne det vært mulig å lage forskjellige scenarier for utviklingen i Hedmark og Oppland ved å vekte/kople de forskjellige driverne i forskjellige scenarier.

I denne sammenheng vil disse driverne være "bakgrunnsvariable" i forbindelse med en vurdering av framtidig arbeidsmarked. Metoden for denne vurderingen vil være en framskrivning av utviklingen de siste fem årene. Utgangspunktet i denne sammenheng er en befolkningsprognose og hvilke implikasjoner dette har for arbeidsmarkedet (Rapport om arbeidsmarkedet 2/2003). I denne rapporten forventes det en betydelig svakere vekst i arbeidsstyrken enn hva det har vært i de siste 20 årene. Årsaken til dette er lavere vekst i antall personer i yrkesaktiv alder kombinert med at økningen i yrkesdeltakelsen blir mindre enn tidligere. Fram til 2010 vil også økningen i antall pensjonister begynne å bli stor. I 2002 var det om lag 3,3 personer i arbeidsstyrken for hver pensjonist. I middelalderantivet (SSB's befolkningsprognoser) passerer dette forholdstallet toppunktet i 2004 for deretter å falle. I 2015 vil forholdstallet ha falt til 2,9. Nedgangen i forholdstallet fortsetter de påfølgende åra og vil under Arbeidsdirektoratets forutsetninger være helt nede i 2,2 i 2030. Antall personer i arbeidsstyrken i forhold til antall pensjonister vil dermed ha blitt redusert med om lag 1/3 i perioden 2002-2030. Antall pensjonister over 60 år ventes å øke med nesten 70 prosent fra om lag 720 000 i 2002 til

1,2 mill. i 2030. Selv med en meget stor økning i det årlige innvandringsoverskuddet vil forholdstallet mellom antall yrkesaktive og antall pensjonister falle sterkt.

Denne utviklingen medfører at behovet for helse- og omsorgstjenester vil øke etter 2020. Mange av de yngste pensjonistene er ved god helse og har lite behov for pleie- og omsorgstjenester. Utviklingen i antall personer over 80 år har langt større betydning for dette behovet. Det er først etter 2020 veksten i antall personer over 80 år vil øke kraftig og dermed skape et stort behov for pleie og omsorgstjenester. I 2030 vil det kunne være mer enn 120 000 personer eller 60 prosent flere over 80 år sammenliknet med i dag.

Prognosene fra arbeidsdirektoratet viser også at det vil bli færre personer i førskolealder fram til 2010. Usikkerheten knyttet til befolkningsframskrivningene blir særlig store for de yngste årskullene da personer som er under 8 år i 2010 ikke vil være født da befolkningsframskrivningene ble utarbeidet. Når det gjelder personer under fem år vil antallet bli redusert fram mot 2010 for deretter å øke mot 2020

Blant barn i grunnskolealder (6-15 år) blir det økning fram til 2005, deretter går antallet ned fram til 2020. Dette indikerer at behovet for grunnskolelærere vil avta fram til 2020. Når det gjelder behovet for undervisningspersonell til videregående skole og deretter på høyskole og universitet vil øke fram mot 2015. Årsaken til dette er at antall personer i alderen 16- 24 år vil øke fram mot 2015.

Hvordan vil situasjonen bli i Hedmark og Oppland om ti til 20 år?

For det første er det rimelig å anta at utviklingen med hensyn til yrkesdeltakelse og andel pensjonister vil være noe mer negativt enn hva man finner på landsbasis. Årsaken til dette er at de to fylkene pr. i dag har en yrkesfrekvens som ligger lavere enn i landet som helhet. Dessuten har de to fylkene i dag en befolkningsstruktur med en større andel eldre enn hva man finner på landsbasis. Dette vil for det første medføre at eldrebølgen vil komme tidligere til Innlandet. Befolkningspyramiden gjør også at Innlandsfylkene har en lavere naturlig vekstkraft enn hva man finner på nasjonalt nivå. Med naturlig vekstkraft menes andel i reproduktiv alder. Ved siden av at eldrebølgen vil skape et stort behov for helse og omsorgstjenester vil demografiske forhold medføre en fortsatt sentralisering mht. til bosetting. Basert på utvikling i flytting og fødselsoverskudd de siste åra vil en økende andel av innbyggerne i de to fylkene bo i Mjøsregionen. Denne utviklingen forutsetter at det ikke kommer store skift eller endringer når det bl.a. gjelder næringsstruktur. Endringer i denne vil kunne både motvirke og forsterke denne utviklingen.

På bakgrunn av utviklingen i Innlandet de siste åra og internasjonale utviklingstrekk, er det grunn til å forvente en utvikling hvor:

Primærnæringene, og da spesielt landbruket, har blitt ytterligere redusert. Årsaken til dette er for det første endring i landbrukspolitikken som følge av bl.a. frihandelsavtaler, færre og større bruksenheter pga av stordriftsfordeler. Et forhold som kan motvirke denne tendensen er økt etterspørsel etter økologisk dyrkede matvarer og mer nisjepregede varer. Denne produksjonsmåten vil være mer arbeidsintensiv og dermed kunne virke stabiliserende i forhold til sysselsettingen. Globalisering og teknologisk utvikling vil gi tilgang til nye markeder samtidig som konkurransen vil øke. Genteknologien kan også medføre både produkt og prosessinnovasjon som kan gi nye produkter basert på komparative fortrinn som vekstforhold osv.

Industri sysselsettingen blir ytterligere redusert. Årsaken til dette er at konkurransesituasjonen fortsatt er i forhold til lavkostland. Den industriproduksjonen som er igjen i Innlandet kjennetegnes ved at den er kunnskapsintensiv og eller i stor grad er automatisert. "Produksjonsarbeidere" er i mange sammenhenger personer med mastergrad innen for eksempel produksjonsteknikk.

Offentlig tjenesteyting blir redusert. Årsaken til dette er at antall kommuner er blitt redusert og at en større andel av helsetjenestene utføres av private aktører, men blir fortsatt finansiert av det offentlige. Det offentliges rolle har i større grad blitt å administrere anbudsrunder og sikre nødvendig kvalitet i tjenesteproduksjonen. Mye av tjenesteproduksjonen skjer gjennom import av arbeidskraft.

Privat tjenesteyting blir en sterkt voksende bransje de ti neste åra. Årsaken til dette er at mangfoldet av tjenester øker, at folk i større grad kjøper den type tjenester for å prioritere fritid. Fri bevegelse av arbeidskraft og teknologisk utvikling har gjort det mulig å kjøpe/ bestille de fleste tjenester over nett og evt. levert på døra hjemme.

Kulturbasert tjenesteyting og innholdsindustrien får en sterk vekst de neste fem åra. Årsaken til dette er teknologisk utvikling og økt interesse for og bruk av kulturelle tilbud. Veksten i denne næringen har i hovedsak skjedd i Mjøs- regionen fordi dette er en næring som krever et visst marked for å kunne utvikle seg.

Forretningsmessig tjenesteyting vil øke og blir i hovedsak i lokalisert i Mjøs- regionen. Årsaken til dette er den teknologiske utviklingen og globalisering som har gitt en markedstilgang "world- wide" og hvor kompetanse er den viktigste konkurransefaktoren.

Undervisning vil få en moderat vekst. Størst vekst vil det bli innen undervisning på universitetsnivå. Dette skyldes at den teknologiske utvikling medfører en sterk vekst i mer individrettet undervisning over avstand. Markedet for universitet i Innlandet blir globalt. Behovet for kontinuerlig kompetanseheving medfører en tettere kopling mellom næringsliv og universitetets FoU avdeling. Dette samspillet må være basert på en vinn- vinn situasjon for begge aktørene.

Bygg og anleggssektoren vil være relativt stabil, korrigert for konjunkturelle variasjoner. Årsaken til dette er at mye av denne produksjonen i mindre grad kan løses gjennom automatisering og robotisering. Fokus på kultur historien og stor grad av rehabilitering vil gi en vekst i gamle byggeteknikker.

Varehandel, hotell og restaurantvirksomhet. Antall sysselsatte innenfor varehandel vil synke framover pga. av muligheter til elektronisk shopping og leveranse på døren. Hotell og restaurantnæringen vil vokse pga av at en økende andel ønsker å kjøpe opplevelser og individuelle ferieopplegg. Veksten i denne næringen vil i hovedsak skje i distriktsregionene.

Konklusjon: Arbeidsmarkedet i Innlandet om 20 år vil være kjennetegnet ved at en større andel av de sysselsatte vil jobbe i Mjøs- regionen og innenfor kompetanse intensive næringer. I denne sammenheng vil et universitet være vesentlig bidragsyter mht. å skape innovasjon og utvikling. Når det gjelder arbeidsplassutvikling i forhold til næring vil det fortsatt være en vekst innenfor tjenesteyting. En viktig grunn til dette er behovet for helse og omsorgstjenester. Hvorvidt denne veksten kommer innenfor offentlig eller privat regi,

er usikkert. I tillegg vil veksten innenfor annen privattjenesteyting fortsette. Dette har sammenheng med økt tilbudsspekter, prioritering av tid med mer. Vekst innen forretningsmessig tjenesteyting vil i stor grad være avhengig av kompetanse og på kort sikt utviklingen i regionalt næringsliv. Primærnærings og industri vil få svekket sin betydning målt i antall arbeidsplasser. utfordringene for utdanningsinstitusjonene framover vil være å tilpasse og utvikle studietilbudet i forhold til både næringslivets behov og befolkningens ønsker.

8 Universitet i Innlandet og regional utvikling

Den globaliserte kunnskapsøkonomien vil stille større krav til befolkningens kompetansenivå og bedriftenes evne til å bruke og videreutvikle dette mht. innovasjon. Klarer man å styrke innovasjonsevnen, og dermed verdiskapingen, vil dette sikre en positiv regional utvikling. En sentral aktør i denne utviklingsprosessen vil være det regionale høgskole/universitetssystemet. Denne utredningen viser at næringsstrukturen i Innlandet er kjennetegnet ved en overrepresentasjon innenfor næringer i nasjonal tilbakegang, samtidig med at vi i mindre grad har økning i næringer som er vekst nasjonalt. Pr. i dag har høgskolene et studietilbud som i rimelig grad samsvarer med næringsstrukturen i de to fylkene og også nasjonalt. Situasjonen på arbeidsmarkedet, målt i antall helt ledige med høgskole/universitetsutdanning, styrker denne konklusjonen. Utviklingen framover vil kreve større innovasjonstakt enn hva som er tilfellet i dag. I denne sammenheng vil et universitet kunne spille en sentral rolle. Mye av utviklingsdynamikken vil ligge i grensesnittet mellom FoU miljøer og det lokale næringsliv. Hvis en klarer å få til denne typen utviklingskoalisjoner vil begge aktørgruppene komme i en vinn- vinn situasjon. Både nasjonale satsninger og regional politikk har som mål å legge til rette for denne type aktiviteter framover.

På bakgrunn av ovennevnte er et interessant spørsmål hvordan næringslivet (inkludert offentlig sektor) vurderer styrker, svakheter, trusler og muligheter (SWOT) til etablering av et universitet i Innlandet. I forbindelse med dette prosjektet er det gjennomført intervjuer med ni representanter fra offentlig (4) og private virksomheter (5). Funnene fra disse rundene er presentert nedenfor. Styrker og svakheter gjelder dagens situasjon, mens dimensjonen muligheter og trusler mer henspeler til framtid.

Styrker:

En av de viktigste styrkene ved etablering av et universitet i Innlandet er at man allerede har en basis ved de tre høgskolene i regionen. De fleste av aktørene mente også at det ville ha en stor signal- effekt at man fikk etablert et universitet i regionen. Universitetsnavnet vil øke mulighetene til å rekruttere både fagpersonell og studenter. Dette vil i neste omgang være med på å øke utdanningsinstitusjonens anseelse og dermed komme inn i en positiv utviklingsspiral. En av aktørene ga også uttrykk for at universitetsstatus, i motsetning til høgskolestatus, ville gjøre det mulig å gi økonomisk støtte til f.eks professorat, sponing av doktorander med mer (skyldes bedriftens policy internasjonalt).

Spesielt fra privat næringsliv ble det tillagt stor vekt at det ble etablert en kompetanseinstitusjon i geografisk nærhet. Dette ble forklart med at det ville gi store muligheter i forbindelse med FoU aktivitet (Jfr. Punkt om muligheter). For det private næringsliv var det vesentlig at utviklingen av universitetet og studieretninger i størst mulig grad skjedde i samspill med næringslivet. Dette vil være med på å styrke universitetets rolle og effekt mht. næringsutvikling. Samtidig ville det i større grad sikre kandidatene en jobb i regionen i ettertid, slik at Innlandet reduserte eksporten av kompetent arbeidskraft.

Aktørene fra offentlig sektor så det som en styrke at vi fikk et universitet fordi dette ville være med på å sikre tilgangen til kvalifisert arbeidskraft. Nærhet til et universitet ville også gjøre det mer attraktivt å jobbe i regionen nettopp fordi det ville gi økte muligheter til videreutdanning. Et stadig mer ”komplekst samfunn og komplekse brukere” gjør dette nødvendig både for arbeidstaker og arbeidsgiver.

En av aktørene trakk også fram at den fysiske organisering av universitetet var framtidsrettet. Dette ville signalisere at det er et moderne universitet. Denne organiseringsformen vil også være med på å skape en organisasjonskultur som gjør det lettere å kunne jobbe med en ”node- organisering”, dvs gi undervisningstilbud til næringshagen på Tynset, Vågå eller Trollhättan. Respondentene i distriktene var spesielt opptatt av et universitet i Innlandet skulle ha samme mulighet til å gi desentralisert undervisning som dagens høgskole system.

På spørsmål om i hvilken grad et universitet ville bidra positivt i forhold til at flere Innlandinger ville ta universitetsutdanning var oppfatningene noe forskjellig. Flertallet mente at dette ville ha en positiv effekt i forhold til å få flere til å ta utdanning. Enkelte mente at denne sammenhengen var helt klar, mens andre ikke var så opptatt av hvorvidt ”universitetet ble fylt med innlendinger eller ikke”.

Alle respondentene mente at det var viktig med et universitet fordi dette ville bidra til at det ble flere arbeidsplasser for høyt utdannede, enten direkte ved universitetet, eller i bedrifter som har blitt etablert som en følge av universitetsetableringen

Svakhet:

Ingen av respondentene så noen svakheter ved at det ble etablert et Universitet i Innlandet, men ga uttrykk for at det var et utviklingspotensiale i forhold til dagens høgskolesystem. Hovedinnvendingen var at avstanden mellom næringsliv og institusjoner var for stor. Dermed fikk man ikke utnyttet den merverdien som kan ligge der for begge partene. Noe av årsaken til dette ligger i kompetansen, mens hovedproblemet er at de ikke ser på hverandre som naturlige samarbeidspartnere.

Muligheter

Når det gjaldt mulighetsområde var aktørene svært opptatt av at etableringen ville gi store muligheter mht økt FoU virksomhet og utvikling av nye studieretninger basert på regionens komparative fortrinn. En universitetsetablering vil være positivt i forhold til FoU aktiviteten fordi det vil medføre større finansielle muligheter gjennom doktorander, deltakelse i større programmer og økning i statlige tilskudd. Gjennom økt samarbeid mellom institusjon og lokalt næringsliv vil man få til klare vinn- vinn situasjoner hvor det vil være økt tilgang til å veksle mellom akademia og næringsliv, økt innovasjonsevne osv. Et sterkt lokalt forankret FoU- miljø vil over tid redusere ”avhengigheten” av SINTEF og NTNU..

Etablering av et universitet vil gi økte muligheter mht å utvikle nye studietilbud og FoU kompetanse på områder hvor vi har komparative fortrinn. Disse fortrinnene kan være råvarer (f.eks tre), industri (aluminium) eller være basert på kompetansen i dagens høgskolesystem. Eksempler på dette er helsesektoren, helseadministrasjon, offentlig administrasjon eller innholdsindustrien. Målet må være å bli ledende i landet og over tid også internasjonalt anerkjent .

Et universitet i Innlandet vil også gi flere etableringer av mer kunnskapsintensive bedrifter. Dette vil enten kunne skje gjennom leveranser til universitetet eller som et resultat av at bedrifter ser det som et forretningsfortrinn av å være i nærheten av et universitet.

Trusler

Respondentene oppgir tre mulige trusler mot å få til en vellykket universitetsetablering. Flertallet av aktørene var usikker på i hvilken grad man klarte å få etablert et stort nok fond. Den andre trusselen er frykten for manglende integrering/samarbeide mellom næringsliv og universitet. Den tredje faktoren er nærheten til universitetet i Oslo (og etablering av øvrige nye universiteter) og den effekten dette har i forhold til tilgangen på studenter.

Forskjeller mellom offentlig og privat virksomhet

Materialet viser også en forskjell mellom private bedrifter og offentlige virksomheter. Førstnevnte var mest opptatt av at en universitetsetablering ville gi muligheter innenfor produkt- og prosess innovasjon og bedriftsrettet FoU virksomhet. Dette vil øke verdiskapningen i bedriften og samtidig være et bidrag til at en større andel av kandidatene fikk en jobb i regionen etter endt utdanning. Selv om lokal tilhørighet var viktig i forbindelse med å rekruttere arbeidskraft mente flertallet at jobbinnhold var viktigst for personer med utdanning på dette nivået.

Offentlig sektor på sin side var mest opptatt av at et universitet i enda større grad ville sikre tilgangen på kvalifisert arbeidskraft.

Forskjeller mellom distrikt og sentrum

Hvis en ser på holdninger og forventninger til et universitet langs en sentrum- periferi dimensjon er det et viktig moment som dukker opp og det er tilgjengeligheten til utdanning. Pr. i dag kjører høgskolene i Hedmark og Oppland flere desentraliserte høgskoleløp. Distriktsrepresentantene i undersøkelsen var opptatt av at hvis dette tilbud forsvant ville de være mer tjent med en høgskolestruktur med nødvendig kompetanse. Hvis næringslivet i distriktet (inkludert off.sektor) skal utvikle seg videre må de ha mulighet til å drive kompetanseutvikling.

Konklusjon:

Respondentene har gjennomgående positive forventninger til en universitetsetablering. Hovedbegrunnelsen for dette er at det vil styrke innovasjonsevnen, øke tilgangen på kvalifisert arbeidskraft og dermed sikre regional utvikling. Hvis man klarer å få til det nødvendige samspillet mellom universitet og næringsliv vil Innlandet være bedre rustet til de endringer som vil komme i "omgivelsene" gjennom globalisering , endring i nasjonal og regional politikk. Et universitetstilbud kan også være med på å øke Innlandets attraksjonskraft i forhold til både bosetting og etableringer.

Anbefalinger framover vedr. analyser i forbindelse med etablering av et Innlands universitet.

1. På bakgrunn av at FoU og innovasjon vil være et viktig konkurransefortrinn framover bør det avsettes midler til å gjennomføre en analyse mot et representativt utvalg (næring, geografi og størrelse) bedrifter mht. å kartlegge potensialet i forhold til samarbeid, hvilke fagområder som er aktuelle og hvordan dette skal organiseres.
2. Denne kartleggingen viser at offentlig sektor er svært viktig. Samtidig har Hedmark og Oppland komparative fortrinn på utdanningssiden. I denne sammenheng kan det være interessant å få kartlagt hvordan man skal sikre at et universitet i Innlandet kan bli en av de ledende kompetansemiljøene i Norge mht. offentlig ledelse og offentlig tjenesteproduksjon.
3. Denne kartleggingen har i liten grad fokusert på studentenes, eller kandidatenes situasjon og preferanser. I den sammenheng bør det gjennomføres en analyse blant studenter ved høyskolene i Hedmark og Oppland. Fokus bør være hva som gir et studiested attraksjonskraft, hvorfor de valgte å ta utdanning i Innlandet. I denne sammenheng kan man også velge å sende spørreskjema til fjorårets studenter for å finne ut hvor mange som fortsatt er i Innlandet, har en jobb og i hvilken grad de har bruk utdannelsen i den jobben de har. Gjennom en analyse/kartlegging av denne typen vil det være å finne kritiske suksessfaktorer i forhold til studentrekruttering

Referanser:

Arnestad G. 2003. *Den kreative klassen*. Kronikk Bergens tidende

Innlandsindeksen 2002.

Reve T., Jacobsen E.W. 2001. *Et verdiskapende Norge*
Univeristetsforlaget , Oslo

Roland K. (red) 2000. *Horisont 21- Scenarier ved et nytt årtusen*
Econ og Aschehoug ,Oslo

Sæther B., Mønnesland J., Onsager K, Sørli K., Arbo P. 2002 *Høgskolenes regionale betydning* (NIBR 2000:8)

SSB Rapport 2002/26 *FoU og innovasjon i norske regioner*

SIKA Rapport 2001:3 *Infrastruktur och regional utveckling* SIKA, Stockholm 2001

NUTEK. (2001) *Regionförstoring. Hur kan åtgärder i transportsystemet bidra till vidgade lokala arbetsmarknadsregioner?* NUTEK Stockholm

NOU 2000:22 Om oppgavefordelingen mellom stat, region og kommune
Kommunal og regionaldepartementet. (NOU 2000:22).

NHD (2003) *"Fra idé til verdi" Regjeringens plan for en helhetlig politikk*
Nærings og handelsdepartementet

Køhn E. Engesæther P. *Pendling, flytting og bolyst i Hedmark*
ØF rapport 11/2003 (rapport under utgivelse)

Nasjonal Transportplan 2006-2015

Arbeidsdirektoratet 2003 *Rapport om arbeidsmarkedet 2/2003*
Aetat Arbeidsdirektorat.

Vedlegg

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Hamarregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbejdet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Hamarregionen	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	2534	2569	2390	2188	2045	1988	1913	1934	1914	1937	1755	1657
Bergverksdrift med mer	37	41	28	30	27	28	40	47	45	50	57	47
Næringsmidler	1513	1893	1796	1927	2039	1920	1964	2014	1894	1779	1773	1796
Trelast, treforedling	2461	2237	1782	1643	1841	1646	1823	1665	1628	1537	1530	1550
Industri	2142	1919	1814	1758	1894	2026	1934	1961	1982	1910	1778	1727
Kraft- og vannforsyning	331	324	324	329	303	303	318	313	301	278	283	243
Bygg og anlegg	2502	2296	2179	2069	1985	2149	2294	2504	2531	2702	2825	2903
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	5224	4842	4452	4539	4779	5005	5411	5497	5687	5474	5327	5056
Hotell og restaurant	1008	892	919	933	883	880	940	933	932	985	984	962
Transport og kommunikasjon	2219	2177	2159	2161	2152	2177	2125	1944	1988	2042	2152	2040
Fin.tj.yting	755	822	787	747	736	757	699	759	726	727	636	663
Forretn.m.tj.yting	1307	1364	1413	1677	1422	1347	1951	2159	2174	2616	2801	2894
Privat tj.yting	1887	1861	1771	1831	1811	1811	2238	2289	2488	2457	2538	2515
Off.tj.yting	9372	9562	7926	9792	10092	10522	10401	10509	10337	10868	10605	10573
Ufordelt tj.yting	785	777	674	669	699	617	44	50	35	32	28	24
Uoppgitt	150	70	2459	284	688	351	88	75	140	26	13	18
Sum arbeidsplasser	34227	33646	32873	32577	33396	33527	34183	34653	34802	35420	35085	34668
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	7,4 %	7,6 %	7,3 %	6,7 %	6,1 %	5,9 %	5,6 %	5,6 %	5,5 %	5,5 %	5,0 %	4,8 %
Bergverksdrift med mer	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,1 %
Næringsmidler	4,4 %	5,6 %	5,5 %	5,9 %	6,1 %	5,7 %	5,7 %	5,8 %	5,4 %	5,0 %	5,1 %	5,2 %
Trelast, treforedling	7,2 %	6,6 %	5,4 %	5,0 %	5,5 %	4,9 %	5,3 %	4,8 %	4,7 %	4,3 %	4,4 %	4,5 %
Industri	6,3 %	5,7 %	5,5 %	5,4 %	5,7 %	6,0 %	5,7 %	5,7 %	5,7 %	5,4 %	5,1 %	5,0 %
Kraft- og vannforsyning	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,8 %	0,8 %	0,7 %
Bygg og anlegg	7,3 %	6,8 %	6,6 %	6,4 %	5,9 %	6,4 %	6,7 %	7,2 %	7,3 %	7,6 %	8,1 %	8,4 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	15,3 %	14,4 %	13,5 %	13,9 %	14,3 %	14,9 %	15,8 %	15,9 %	16,3 %	15,5 %	15,2 %	14,6 %
Hotell og restaurant	2,9 %	2,7 %	2,8 %	2,9 %	2,6 %	2,6 %	2,7 %	2,7 %	2,7 %	2,8 %	2,8 %	2,8 %
Transport og kommunikasjon	6,5 %	6,5 %	6,6 %	6,6 %	6,4 %	6,5 %	6,2 %	5,6 %	5,7 %	5,8 %	6,1 %	5,9 %
Fin.tj.yting	2,2 %	2,4 %	2,4 %	2,3 %	2,2 %	2,3 %	2,0 %	2,2 %	2,1 %	2,1 %	1,8 %	1,9 %
Forretn.m.tj.yting	3,8 %	4,1 %	4,3 %	5,1 %	4,3 %	4,0 %	5,7 %	6,2 %	6,2 %	7,4 %	8,0 %	8,3 %
Privat tj.yting	5,5 %	5,5 %	5,4 %	5,6 %	5,4 %	5,4 %	6,5 %	6,6 %	7,1 %	6,9 %	7,2 %	7,3 %
Off.tj.yting	27,4 %	28,4 %	24,1 %	30,1 %	30,2 %	31,4 %	30,4 %	30,3 %	29,7 %	30,7 %	30,2 %	30,5 %
Ufordelt tj.yting	2,3 %	2,3 %	2,1 %	2,1 %	2,1 %	1,8 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Uoppgitt	0,4 %	0,2 %	7,5 %	0,9 %	2,1 %	1,0 %	0,3 %	0,2 %	0,4 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Glåmdalsregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbejdet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Glåmdalsregionen	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	2076	2167	1890	1748	1652	1690	1523	1526	1438	1394	1278	1167
Bergverksdrift med mer	82	87	80	72	86	92	104	97	103	136	137	87
Næringsmidler	676	658	619	618	549	541	492	589	603	544	538	566
Trelast, treforedling	1937	1913	1622	1473	1455	1508	1547	1445	1422	1356	1317	1292
Industri	1923	1904	1828	1711	1974	1798	1890	1927	1833	1684	1808	1715
Kraft- og vannforsyning	197	187	181	175	190	188	207	204	202	186	177	158
Bygg og anlegg	1515	1409	1170	1041	1033	1172	1240	1382	1442	1408	1412	1389
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	2566	2490	2401	2336	2280	2391	2645	2665	2715	2681	2559	2635
Hotell og restaurant	353	310	346	325	337	348	369	371	331	328	346	321
Transport og kommunikasjon	1610	1549	1518	1458	1347	1398	1355	1212	1254	1245	1220	1113
Fin.tj.yting	253	341	337	302	291	285	285	267	266	244	240	248
Forretn.m.tj.yting	317	356	379	412	392	405	643	754	751	776	818	1105
Privat tj.yting	766	730	755	797	698	769	1134	1083	1066	875	861	828
Off.tj.yting	5498	5663	6175	6093	6057	6161	6165	6230	6361	6482	6830	6713
Ufordelt tj.yting	528	534	442	456	423	414	21	21	11	11	11	5
Uoppgjitt	144	68	77	348	435	412	40	38	20	12	5	5
Sum arbeidsplasser	20441	20366	19820	19365	19199	19572	19660	19811	19818	19362	19557	19347
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	10,2 %	10,6 %	9,5 %	9,0 %	8,6 %	8,6 %	7,7 %	7,7 %	7,3 %	7,2 %	6,5 %	6,0 %
Bergverksdrift med mer	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,5 %	0,7 %	0,7 %	0,4 %
Næringsmidler	3,3 %	3,2 %	3,1 %	3,2 %	2,9 %	2,8 %	2,5 %	3,0 %	3,0 %	2,8 %	2,8 %	2,9 %
Trelast, treforedling	9,5 %	9,4 %	8,2 %	7,6 %	7,6 %	7,7 %	7,9 %	7,3 %	7,2 %	7,0 %	6,7 %	6,7 %
Industri	9,4 %	9,3 %	9,2 %	8,8 %	10,3 %	9,2 %	9,6 %	9,7 %	9,2 %	8,7 %	9,2 %	8,9 %
Kraft- og vannforsyning	1,0 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	1,0 %	1,0 %	1,1 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	0,9 %	0,8 %
Bygg og anlegg	7,4 %	6,9 %	5,9 %	5,4 %	5,4 %	6,0 %	6,3 %	7,0 %	7,3 %	7,3 %	7,2 %	7,2 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	12,6 %	12,2 %	12,1 %	12,1 %	11,9 %	12,2 %	13,5 %	13,5 %	13,7 %	13,8 %	13,1 %	13,6 %
Hotell og restaurant	1,7 %	1,5 %	1,7 %	1,7 %	1,8 %	1,8 %	1,9 %	1,9 %	1,7 %	1,7 %	1,8 %	1,7 %
Transport og kommunikasjon	7,9 %	7,6 %	7,7 %	7,5 %	7,0 %	7,1 %	6,9 %	6,1 %	6,3 %	6,4 %	6,2 %	5,8 %
Fin.tj.yting	1,2 %	1,7 %	1,7 %	1,6 %	1,5 %	1,5 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %	1,2 %	1,3 %
Forretn.m.tj.yting	1,6 %	1,7 %	1,9 %	2,1 %	2,0 %	2,1 %	3,3 %	3,8 %	3,8 %	4,0 %	4,2 %	5,7 %
Privat tj.yting	3,7 %	3,6 %	3,8 %	4,1 %	3,6 %	3,9 %	5,8 %	5,5 %	5,4 %	4,5 %	4,4 %	4,3 %
Off.tj.yting	26,9 %	27,8 %	31,2 %	31,5 %	31,5 %	31,5 %	31,4 %	31,4 %	32,1 %	33,5 %	34,9 %	34,7 %
Ufordelt tj.yting	2,6 %	2,6 %	2,2 %	2,4 %	2,2 %	2,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %
Uoppgjitt	0,7 %	0,3 %	0,4 %	1,8 %	2,3 %	2,1 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Sør-Østerdalsregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
S-Østerdalsregionen	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	1533	1479	1435	1337	1233	1150	1055	1067	1021	986	911	816
Bergverksdrift med mer	14	11	14	12	5	23	23	20	17	20	17	13
Næringsmidler	246	238	249	254	242	282	278	298	312	326	343	355
Trelast, treforedling	1044	1028	869	871	817	905	826	841	631	619	621	636
Industri	804	770	756	667	670	711	708	816	876	780	859	850
Kraft- og vannforsyning	206	199	200	195	197	202	208	196	206	196	185	177
Bygg og anlegg	1086	948	911	773	891	958	1048	1153	1107	1077	1054	1077
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	1779	1734	1720	1687	1656	1667	1901	1892	1985	1981	1964	1954
Hotell og restaurant	544	484	498	470	478	463	450	493	527	436	442	473
Transport og kommunikasjon	939	908	905	909	821	845	806	733	702	731	706	629
Fin.tj.yting	223	221	223	212	199	210	199	185	168	157	120	133
Forretn.m.tj.yting	294	321	337	330	335	336	526	584	656	630	622	619
Privat tj.yting	572	658	664	742	685	730	843	820	888	817	825	831
Off.tj.yting	3885	4094	4101	4322	4429	4577	4802	4843	4771	4610	5091	4757
Ufordelt tj.yting	277	340	369	427	385	384	1	1	1	1	1	1
Uoppgitt	101	78	59	138	291	163	31	24	30	3	3	3
Sum arbeidsplasser	13547	13511	13310	13346	13334	13606	13705	13966	13898	13370	13764	13324
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	11,3 %	10,9 %	10,8 %	10,0 %	9,2 %	8,5 %	7,7 %	7,6 %	7,3 %	7,4 %	6,6 %	6,1 %
Bergverksdrift med mer	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Næringsmidler	1,8 %	1,8 %	1,9 %	1,9 %	1,8 %	2,1 %	2,0 %	2,1 %	2,2 %	2,4 %	2,5 %	2,7 %
Trelast, treforedling	7,7 %	7,6 %	6,5 %	6,5 %	6,1 %	6,7 %	6,0 %	6,0 %	4,5 %	4,6 %	4,5 %	4,8 %
Industri	5,9 %	5,7 %	5,7 %	5,0 %	5,0 %	5,2 %	5,2 %	5,8 %	6,3 %	5,8 %	6,2 %	6,4 %
Kraft- og vannforsyning	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,4 %	1,5 %	1,5 %	1,3 %	1,3 %
Bygg og anlegg	8,0 %	7,0 %	6,8 %	5,8 %	6,7 %	7,0 %	7,6 %	8,3 %	8,0 %	8,1 %	7,7 %	8,1 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	13,1 %	12,8 %	12,9 %	12,6 %	12,4 %	12,3 %	13,9 %	13,5 %	14,3 %	14,8 %	14,3 %	14,7 %
Hotell og restaurant	4,0 %	3,6 %	3,7 %	3,5 %	3,6 %	3,4 %	3,3 %	3,5 %	3,8 %	3,3 %	3,2 %	3,5 %
Transport og kommunikasjon	6,9 %	6,7 %	6,8 %	6,8 %	6,2 %	6,2 %	5,9 %	5,2 %	5,1 %	5,5 %	5,1 %	4,7 %
Fin.tj.yting	1,6 %	1,6 %	1,7 %	1,6 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,3 %	1,2 %	1,2 %	0,9 %	1,0 %
Forretn.m.tj.yting	2,2 %	2,4 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	3,8 %	4,2 %	4,7 %	4,7 %	4,5 %	4,6 %
Privat tj.yting	4,2 %	4,9 %	5,0 %	5,6 %	5,1 %	5,4 %	6,2 %	5,9 %	6,4 %	6,1 %	6,0 %	6,2 %
Off.tj.yting	28,7 %	30,3 %	30,8 %	32,4 %	33,2 %	33,6 %	35,0 %	34,7 %	34,3 %	34,5 %	37,0 %	35,7 %
Ufordelt tj.yting	2,0 %	2,5 %	2,8 %	3,2 %	2,9 %	2,8 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Uoppgitt	0,7 %	0,6 %	0,4 %	1,0 %	2,2 %	1,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Nord-Østerdalsregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Nord-Østerdalsreg	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	1724	1691	1762	1631	1552	1509	1352	1306	1268	1224	1105	983
Bergverksdrift med mer	13	11	4	2	11	12	22	22	19	26	17	7
Næringsmidler	223	236	186	194	209	237	277	200	237	247	276	299
Trelast, treforedling	132	142	111	108	123	201	131	157	135	128	131	133
Industri	314	327	319	335	356	328	281	313	345	320	246	261
Kraft- og vannforsyning	68	69	64	66	65	69	64	67	70	66	62	60
Bygg og anlegg	499	418	372	391	404	432	442	470	501	454	467	476
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	636	587	586	587	586	589	675	691	730	780	749	725
Hotell og restaurant	217	188	189	201	198	169	181	176	154	138	176	158
Transport og kommunikasjon	424	425	421	440	362	363	354	361	342	437	304	290
Fin.tj.yting	101	102	97	99	92	90	88	87	84	88	108	81
Forretn.m.tj.yting	105	124	120	122	140	149	327	329	287	223	344	430
Privat tj.yting	223	184	183	182	200	200	265	259	271	267	280	299
Off.tj.yting	1789	1977	1962	2003	1936	1916	1967	2040	2100	1994	2156	2169
Ufordelt tj.yting	109	141	183	164	166	143	1	0	0	0	0	0
Uoppgitt	76	35	30	29	169	93	45	59	12	4	1	1
Sum arbeidsplasser	6653	6657	6589	6554	6569	6500	6472	6537	6555	6396	6422	6372
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	25,9 %	25,4 %	26,7 %	24,9 %	23,6 %	23,2 %	20,9 %	20,0 %	19,3 %	19,1 %	17,2 %	15,4 %
Bergverksdrift med mer	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,3 %	0,1 %
Næringsmidler	3,4 %	3,5 %	2,8 %	3,0 %	3,2 %	3,6 %	4,3 %	3,1 %	3,6 %	3,9 %	4,3 %	4,7 %
Trelast, treforedling	2,0 %	2,1 %	1,7 %	1,6 %	1,9 %	3,1 %	2,0 %	2,4 %	2,1 %	2,0 %	2,0 %	2,1 %
Industri	4,7 %	4,9 %	4,8 %	5,1 %	5,4 %	5,0 %	4,3 %	4,8 %	5,3 %	5,0 %	3,8 %	4,1 %
Kraft- og vannforsyning	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,1 %	1,0 %	1,0 %	1,1 %	1,0 %	1,0 %	0,9 %
Bygg og anlegg	7,5 %	6,3 %	5,6 %	6,0 %	6,2 %	6,6 %	6,8 %	7,2 %	7,6 %	7,1 %	7,3 %	7,5 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	9,6 %	8,8 %	8,9 %	9,0 %	8,9 %	9,1 %	10,4 %	10,6 %	11,1 %	12,2 %	11,7 %	11,4 %
Hotell og restaurant	3,3 %	2,8 %	2,9 %	3,1 %	3,0 %	2,6 %	2,8 %	2,7 %	2,3 %	2,2 %	2,7 %	2,5 %
Transport og kommunikasjon	6,4 %	6,4 %	6,4 %	6,7 %	5,5 %	5,6 %	5,5 %	5,5 %	5,2 %	6,8 %	4,7 %	4,6 %
Fin.tj.yting	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,4 %	1,7 %	1,3 %
Forretn.m.tj.yting	1,6 %	1,9 %	1,8 %	1,9 %	2,1 %	2,3 %	5,1 %	5,0 %	4,4 %	3,5 %	5,4 %	6,7 %
Privat tj.yting	3,4 %	2,8 %	2,8 %	2,8 %	3,0 %	3,1 %	4,1 %	4,0 %	4,1 %	4,2 %	4,4 %	4,7 %
Off.tj.yting	26,9 %	29,7 %	29,8 %	30,6 %	29,5 %	29,5 %	30,4 %	31,2 %	32,0 %	31,2 %	33,6 %	34,0 %
Ufordelt tj.yting	1,6 %	2,1 %	2,8 %	2,5 %	2,5 %	2,2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Uoppgitt	1,1 %	0,5 %	0,5 %	0,4 %	2,6 %	1,4 %	0,7 %	0,9 %	0,2 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Lillehammer- regionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Lillehammer-reg.	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	1294	1324	1377	1233	1235	1126	1025	964	890	844	789	756
Bergverksdrift med mer	40	35	37	30	30	25	30	26	23	28	30	27
Næringsmidler	408	361	307	314	275	304	265	277	327	322	260	302
Trelast, treforedling	475	444	363	360	389	390	382	363	324	321	306	311
Industri	737	719	724	738	711	785	745	644	632	669	650	615
Kraft- og vannforsyning	229	224	241	212	224	226	232	223	212	219	213	212
Bygg og anlegg	1352	1382	1176	1249	1037	1075	1120	1203	1221	1247	1376	1525
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	2062	2026	1919	1924	1986	2007	2125	2370	2387	2395	2385	2370
Hotell og restaurant	719	768	825	964	1004	980	984	981	1015	1051	1054	912
Transport og kommunikasjon	1035	989	1025	1157	1117	1063	1115	1088	1109	1110	974	882
Fin.tj.yting	378	381	362	382	387	392	356	336	323	321	307	307
Forretn.m.tj.yting	606	859	981	1211	769	735	1106	1269	1278	1230	1183	1242
Privat tj.yting	626	691	702	770	779	803	1344	1337	1366	1350	1493	1405
Off.tj.yting	4640	4799	4945	5193	5295	5621	5258	5376	5540	5758	5863	5642
Ufordelt tj.yting	432	425	432	515	599	465	2	1	0	0	0	0
Uoppgitt	84	36	52	173	456	213	30	54	83	9	4	1
Sum arbeidsplasser	15117	15463	15468	16425	16293	16210	16119	16512	16730	16874	16887	16509
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	8,6 %	8,6 %	8,9 %	7,5 %	7,6 %	6,9 %	6,4 %	5,8 %	5,3 %	5,0 %	4,7 %	4,6 %
Bergverksdrift med mer	0,3 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
Næringsmidler	2,7 %	2,3 %	2,0 %	1,9 %	1,7 %	1,9 %	1,6 %	1,7 %	2,0 %	1,9 %	1,5 %	1,8 %
Trelast, treforedling	3,1 %	2,9 %	2,3 %	2,2 %	2,4 %	2,4 %	2,4 %	2,2 %	1,9 %	1,9 %	1,8 %	1,9 %
Industri	4,9 %	4,6 %	4,7 %	4,5 %	4,4 %	4,8 %	4,6 %	3,9 %	3,8 %	4,0 %	3,8 %	3,7 %
Kraft- og vannforsyning	1,5 %	1,4 %	1,6 %	1,3 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %
Bygg og anlegg	8,9 %	8,9 %	7,6 %	7,6 %	6,4 %	6,6 %	6,9 %	7,3 %	7,3 %	7,4 %	8,1 %	9,2 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	13,6 %	13,1 %	12,4 %	11,7 %	12,2 %	12,4 %	13,2 %	14,4 %	14,3 %	14,2 %	14,1 %	14,4 %
Hotell og restaurant	4,8 %	5,0 %	5,3 %	5,9 %	6,2 %	6,0 %	6,1 %	5,9 %	6,1 %	6,2 %	6,2 %	5,5 %
Transport og kommunikasjon	6,8 %	6,4 %	6,6 %	7,0 %	6,9 %	6,6 %	6,9 %	6,6 %	6,6 %	6,6 %	5,8 %	5,3 %
Fin.tj.yting	2,5 %	2,5 %	2,3 %	2,3 %	2,4 %	2,4 %	2,2 %	2,0 %	1,9 %	1,9 %	1,8 %	1,9 %
Forretn.m.tj.yting	4,0 %	5,6 %	6,3 %	7,4 %	4,7 %	4,5 %	6,9 %	7,7 %	7,6 %	7,3 %	7,0 %	7,5 %
Privat tj.yting	4,1 %	4,5 %	4,5 %	4,7 %	4,8 %	5,0 %	8,3 %	8,1 %	8,2 %	8,0 %	8,8 %	8,5 %
Off.tj.yting	30,7 %	31,0 %	32,0 %	31,6 %	32,5 %	34,7 %	32,6 %	32,6 %	33,1 %	34,1 %	34,7 %	34,2 %
Ufordelt tj.yting	2,9 %	2,7 %	2,8 %	3,1 %	3,7 %	2,9 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Uoppgitt	0,6 %	0,2 %	0,3 %	1,1 %	2,8 %	1,3 %	0,2 %	0,3 %	0,5 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Gjøvik regionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Gjøvik-reg.	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	2363	2293	2180	1965	1813	1809	1700	1720	1591	1503	1426	1246
Bergverksdrift med mer	38	32	33	33	41	44	44	35	32	32	36	29
Næringsmidler	668	643	626	641	668	618	647	672	662	649	647	659
Trelast, treforedling	1016	931	884	841	869	1047	856	875	820	805	826	813
Industri	4985	4897	4690	4606	4957	3851	5158	5190	4697	4876	5073	4876
Kraft- og vannforsyning	240	244	236	248	265	245	264	261	246	242	236	234
Bygg og anlegg	1998	1770	1542	1492	1614	1698	1735	1839	2051	1827	2031	1987
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	3566	3523	3450	3432	3256	3405	3952	4066	4013	4065	4129	4073
Hotell og restaurant	648	588	588	539	649	598	595	611	592	581	543	533
Transport og kommunikasjon	1794	1755	1704	1885	1745	1759	1670	1641	1618	1708	1584	1338
Fin.tj.yting	502	550	515	421	410	424	433	423	394	409	383	398
Forretn.m.tj.yting	667	597	603	616	765	2331	1194	1387	2003	1573	1464	1530
Privat tj.yting	979	990	1031	1135	1100	1182	1827	1838	1960	1853	1736	1746
Off.tj.yting	7695	7604	8195	8203	8148	8334	8292	8423	8537	8775	8834	8713
Ufordelt tj.yting	486	528	612	654	707	678	19	15	17	16	14	15
Uoppgitt	158	649	177	216	865	243	55	83	60	1	3	3
Sum arbeidsplasser	27803	27594	27066	26927	27872	28266	28441	29079	29293	28915	28965	28193
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	8,5 %	8,3 %	8,1 %	7,3 %	6,5 %	6,4 %	6,0 %	5,9 %	5,4 %	5,2 %	4,9 %	4,4 %
Bergverksdrift med mer	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Næringsmidler	2,4 %	2,3 %	2,3 %	2,4 %	2,4 %	2,2 %	2,3 %	2,3 %	2,3 %	2,2 %	2,2 %	2,3 %
Trelast, treforedling	3,7 %	3,4 %	3,3 %	3,1 %	3,1 %	3,7 %	3,0 %	3,0 %	2,8 %	2,8 %	2,9 %	2,9 %
Industri	17,9 %	17,7 %	17,3 %	17,1 %	17,8 %	13,6 %	18,1 %	17,8 %	16,0 %	16,9 %	17,5 %	17,3 %
Kraft- og vannforsyning	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	1,0 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %
Bygg og anlegg	7,2 %	6,4 %	5,7 %	5,5 %	5,8 %	6,0 %	6,1 %	6,3 %	7,0 %	6,3 %	7,0 %	7,0 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	12,8 %	12,8 %	12,7 %	12,7 %	11,7 %	12,0 %	13,9 %	14,0 %	13,7 %	14,1 %	14,3 %	14,4 %
Hotell og restaurant	2,3 %	2,1 %	2,2 %	2,0 %	2,3 %	2,1 %	2,1 %	2,1 %	2,0 %	2,0 %	1,9 %	1,9 %
Transport og kommunikasjon	6,5 %	6,4 %	6,3 %	7,0 %	6,3 %	6,2 %	5,9 %	5,6 %	5,5 %	5,9 %	5,5 %	4,7 %
Fin.tj.yting	1,8 %	2,0 %	1,9 %	1,6 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,3 %	1,4 %	1,3 %	1,4 %
Forretn.m.tj.yting	2,4 %	2,2 %	2,2 %	2,3 %	2,7 %	8,2 %	4,2 %	4,8 %	6,8 %	5,4 %	5,1 %	5,4 %
Privat tj.yting	3,5 %	3,6 %	3,8 %	4,2 %	3,9 %	4,2 %	6,4 %	6,3 %	6,7 %	6,4 %	6,0 %	6,2 %
Off.tj.yting	27,7 %	27,6 %	30,3 %	30,5 %	29,2 %	29,5 %	29,2 %	29,0 %	29,1 %	30,3 %	30,5 %	30,9 %
Ufordelt tj.yting	1,7 %	1,9 %	2,3 %	2,4 %	2,5 %	2,4 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %
Uoppgitt	0,6 %	2,4 %	0,7 %	0,8 %	3,1 %	0,9 %	0,2 %	0,3 %	0,2 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Midt-Gudbrandsdalsregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Midt.Gudbr.reg	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	1152	1182	1152	1051	1014	1010	975	922	906	857	772	713
Bergverksdrift med mer	2	3	2	3	6	5	5	6	6	6	6	4
Næringsmidler	89	106	116	126	145	141	141	144	137	130	117	131
Trelast, treforedling	328	275	254	195	207	199	202	182	212	165	173	176
Industri	291	317	301	308	282	329	285	343	331	308	277	269
Kraft- og vannforsyning	127	122	117	104	99	96	98	106	104	105	41	87
Bygg og anlegg	463	407	364	375	367	450	533	590	593	645	642	606
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	596	539	561	576	615	632	698	710	722	754	765	788
Hotell og restaurant	394	419	444	434	415	399	405	405	429	432	426	397
Transport og kommunikasjon	289	302	306	297	292	306	337	316	327	315	317	270
Fin.tj.yting	80	91	85	87	75	74	78	71	79	75	75	68
Forretn.m.tj.yting	62	71	91	80	104	81	107	150	162	248	208	180
Privat tj.yting	138	155	169	190	184	181	306	321	327	300	299	266
Off.tj.yting	1052	1354	1370	1427	1442	1478	1440	1462	1477	1528	1476	1533
Ufordelt tj.yting	55	85	118	117	124	133	1	1	0	0	0	0
Uoppgitt	325	49	62	52	121	44	16	14	14	5	3	1
Sum arbeidsplasser	5443	5477	5512	5422	5492	5558	5627	5743	5826	5873	5597	5489
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	21,2 %	21,6 %	20,9 %	19,4 %	18,5 %	18,2 %	17,3 %	16,1 %	15,6 %	14,6 %	13,8 %	13,0 %
Bergverksdrift med mer	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Næringsmidler	1,6 %	1,9 %	2,1 %	2,3 %	2,6 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,4 %	2,2 %	2,1 %	2,4 %
Trelast, treforedling	6,0 %	5,0 %	4,6 %	3,6 %	3,8 %	3,6 %	3,6 %	3,2 %	3,6 %	2,8 %	3,1 %	3,2 %
Industri	5,3 %	5,8 %	5,5 %	5,7 %	5,1 %	5,9 %	5,1 %	6,0 %	5,7 %	5,2 %	4,9 %	4,9 %
Kraft- og vannforsyning	2,3 %	2,2 %	2,1 %	1,9 %	1,8 %	1,7 %	1,7 %	1,8 %	1,8 %	1,8 %	0,7 %	1,6 %
Bygg og anlegg	8,5 %	7,4 %	6,6 %	6,9 %	6,7 %	8,1 %	9,5 %	10,3 %	10,2 %	11,0 %	11,5 %	11,0 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	10,9 %	9,8 %	10,2 %	10,6 %	11,2 %	11,4 %	12,4 %	12,4 %	12,4 %	12,8 %	13,7 %	14,4 %
Hotell og restaurant	7,2 %	7,7 %	8,1 %	8,0 %	7,6 %	7,2 %	7,2 %	7,1 %	7,4 %	7,4 %	7,6 %	7,2 %
Transport og kommunikasjon	5,3 %	5,5 %	5,6 %	5,5 %	5,3 %	5,5 %	6,0 %	5,5 %	5,6 %	5,4 %	5,7 %	4,9 %
Fin.tj.yting	1,5 %	1,7 %	1,5 %	1,6 %	1,4 %	1,3 %	1,4 %	1,2 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,2 %
Forretn.m.tj.yting	1,1 %	1,3 %	1,7 %	1,5 %	1,9 %	1,5 %	1,9 %	2,6 %	2,8 %	4,2 %	3,7 %	3,3 %
Privat tj.yting	2,5 %	2,8 %	3,1 %	3,5 %	3,4 %	3,3 %	5,4 %	5,6 %	5,6 %	5,1 %	5,3 %	4,8 %
Off.tj.yting	19,3 %	24,7 %	24,9 %	26,3 %	26,3 %	26,6 %	25,6 %	25,5 %	25,4 %	26,0 %	26,4 %	27,9 %
Ufordelt tj.yting	1,0 %	1,6 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,4 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Uoppgitt	6,0 %	0,9 %	1,1 %	1,0 %	2,2 %	0,8 %	0,3 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x. Arbeidsplasser i Midt-Gudbrandsdalsregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
N-Gudbr.reg	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	2031	1968	2022	1997	1964	1897	1798	1657	1625	1475	1409	1301
Bergverksdrift med mer	285	265	228	141	78	88	8	9	9	11	12	10
Næringsmidler	229	216	208	198	220	207	216	208	210	218	217	221
Trelast, treforedling	366	372	364	341	348	420	329	343	344	341	344	349
Industri	353	383	382	364	391	418	494	514	478	484	497	446
Kraft- og vannforsyning	108	109	101	91	87	104	115	115	115	115	107	102
Bygg og anlegg	667	636	574	523	556	594	608	706	691	696	714	799
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	843	864	834	837	854	902	1000	960	1081	1052	1019	964
Hotell og restaurant	527	552	550	542	557	570	541	533	513	491	534	509
Transport og kommunikasjon	603	600	624	638	555	570	557	527	533	621	533	475
Fin.tj.yting	135	124	123	114	113	107	111	102	112	114	93	89
Forretn.m.tj.yting	104	95	108	99	122	132	259	279	299	227	323	327
Privat tj.yting	293	291	314	352	311	325	332	329	349	304	318	309
Off.tj.yting	1570	1836	1983	2006	2105	2152	2270	2221	2230	2251	2371	2288
Ufordelt tj.yting	276	278	253	245	219	226	7	6	0	7	1	1
Uoppgitt	229	69	58	104	176	96	34	31	27	4	4	2
Sum arbeidsplasser	8619	8658	8726	8592	8656	8808	8679	8540	8616	8411	8496	8192
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	23,6 %	22,7 %	23,2 %	23,2 %	22,7 %	21,5 %	20,7 %	19,4 %	18,9 %	17,5 %	16,6 %	15,9 %
Bergverksdrift med mer	3,3 %	3,1 %	2,6 %	1,6 %	0,9 %	1,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
Næringsmidler	2,7 %	2,5 %	2,4 %	2,3 %	2,5 %	2,4 %	2,5 %	2,4 %	2,4 %	2,6 %	2,6 %	2,7 %
Trelast, treforedling	4,2 %	4,3 %	4,2 %	4,0 %	4,0 %	4,8 %	3,8 %	4,0 %	4,0 %	4,1 %	4,0 %	4,3 %
Industri	4,1 %	4,4 %	4,4 %	4,2 %	4,5 %	4,7 %	5,7 %	6,0 %	5,5 %	5,8 %	5,8 %	5,4 %
Kraft- og vannforsyning	1,3 %	1,3 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %	1,2 %	1,3 %	1,3 %	1,3 %	1,4 %	1,3 %	1,2 %
Bygg og anlegg	7,7 %	7,3 %	6,6 %	6,1 %	6,4 %	6,7 %	7,0 %	8,3 %	8,0 %	8,3 %	8,4 %	9,8 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	9,8 %	10,0 %	9,6 %	9,7 %	9,9 %	10,2 %	11,5 %	11,2 %	12,5 %	12,5 %	12,0 %	11,8 %
Hotell og restaurant	6,1 %	6,4 %	6,3 %	6,3 %	6,4 %	6,5 %	6,2 %	6,2 %	6,0 %	5,8 %	6,3 %	6,2 %
Transport og kommunikasjon	7,0 %	6,9 %	7,2 %	7,4 %	6,4 %	6,5 %	6,4 %	6,2 %	6,2 %	7,4 %	6,3 %	5,8 %
Fin.tj.yting	1,6 %	1,4 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %	1,2 %	1,3 %	1,2 %	1,3 %	1,4 %	1,1 %	1,1 %
Forretn.m.tj.yting	1,2 %	1,1 %	1,2 %	1,2 %	1,4 %	1,5 %	3,0 %	3,3 %	3,5 %	2,7 %	3,8 %	4,0 %
Privat tj.yting	3,4 %	3,4 %	3,6 %	4,1 %	3,6 %	3,7 %	3,8 %	3,9 %	4,1 %	3,6 %	3,7 %	3,8 %
Off.tj.yting	18,2 %	21,2 %	22,7 %	23,3 %	24,3 %	24,4 %	26,2 %	26,0 %	25,9 %	26,8 %	27,9 %	27,9 %
Ufordelt tj.yting	3,2 %	3,2 %	2,9 %	2,9 %	2,5 %	2,6 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %
Uoppgitt	2,7 %	0,8 %	0,7 %	1,2 %	2,0 %	1,1 %	0,4 %	0,4 %	0,3 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Valdresregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Valdres	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	1612	1650	1609	1481	1552	1492	1345	1268	1228	1123	1035	924
Bergverksdrift med mer	30	31	29	24	25	23	36	32	29	37	37	34
Næringsmidler	135	125	125	164	169	181	186	198	213	213	258	249
Trelast, treforedling	250	239	241	215	244	243	243	229	208	205	207	211
Industri	194	194	179	183	189	210	132	177	153	156	147	145
Kraft- og vannforsyning	144	141	113	138	142	148	146	120	130	127	109	123
Bygg og anlegg	706	658	659	642	685	634	658	752	771	761	835	882
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	962	933	878	912	909	950	1083	1050	1104	1137	1111	1171
Hotell og restaurant	439	480	445	448	451	509	528	531	465	477	434	420
Transport og kommunikasjon	588	593	574	563	535	565	471	450	465	547	451	406
Fin.tj.yting	128	139	130	119	119	113	115	116	108	111	106	104
Forretn.m.tj.yting	135	129	162	154	144	146	301	321	366	290	405	431
Privat tj.yting	261	241	394	413	385	441	579	623	599	516	532	564
Off.tj.yting	1852	2082	2048	2112	2071	2152	2204	2187	2199	2211	2245	2250
Ufordelt tj.yting	180	205	236	242	246	242	4	4	5	0	0	0
Uoppgitt	268	113	119	70	174	64	8	16	9	4	3	15
Sum arbeidsplasser	7884	7953	7941	7880	8040	8113	8039	8074	8052	7915	7915	7929
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	20,4 %	20,7 %	20,3 %	18,8 %	19,3 %	18,4 %	16,7 %	15,7 %	15,3 %	14,2 %	13,1 %	11,7 %
Bergverksdrift med mer	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,5 %	0,5 %	0,4 %
Næringsmidler	1,7 %	1,6 %	1,6 %	2,1 %	2,1 %	2,2 %	2,3 %	2,5 %	2,6 %	2,7 %	3,3 %	3,1 %
Trelast, treforedling	3,2 %	3,0 %	3,0 %	2,7 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	2,8 %	2,6 %	2,6 %	2,6 %	2,7 %
Industri	2,5 %	2,4 %	2,3 %	2,3 %	2,4 %	2,6 %	1,6 %	2,2 %	1,9 %	2,0 %	1,9 %	1,8 %
Kraft- og vannforsyning	1,8 %	1,8 %	1,4 %	1,8 %	1,8 %	1,8 %	1,8 %	1,5 %	1,6 %	1,6 %	1,4 %	1,6 %
Bygg og anlegg	9,0 %	8,3 %	8,3 %	8,1 %	8,5 %	7,8 %	8,2 %	9,3 %	9,6 %	9,6 %	10,5 %	11,1 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	12,2 %	11,7 %	11,1 %	11,6 %	11,3 %	11,7 %	13,5 %	13,0 %	13,7 %	14,4 %	14,0 %	14,8 %
Hotell og restaurant	5,6 %	6,0 %	5,6 %	5,7 %	5,6 %	6,3 %	6,6 %	6,6 %	5,8 %	6,0 %	5,5 %	5,3 %
Transport og kommunikasjon	7,5 %	7,5 %	7,2 %	7,1 %	6,7 %	7,0 %	5,9 %	5,6 %	5,8 %	6,9 %	5,7 %	5,1 %
Fin.tj.yting	1,6 %	1,7 %	1,6 %	1,5 %	1,5 %	1,4 %	1,4 %	1,4 %	1,3 %	1,4 %	1,3 %	1,3 %
Forretn.m.tj.yting	1,7 %	1,6 %	2,0 %	2,0 %	1,8 %	1,8 %	3,7 %	4,0 %	4,5 %	3,7 %	5,1 %	5,4 %
Privat tj.yting	3,3 %	3,0 %	5,0 %	5,2 %	4,8 %	5,4 %	7,2 %	7,7 %	7,4 %	6,5 %	6,7 %	7,1 %
Off.tj.yting	23,5 %	26,2 %	25,8 %	26,8 %	25,8 %	26,5 %	27,4 %	27,1 %	27,3 %	27,9 %	28,4 %	28,4 %
Ufordelt tj.yting	2,3 %	2,6 %	3,0 %	3,1 %	3,1 %	3,0 %	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Uoppgitt	3,4 %	1,4 %	1,5 %	0,9 %	2,2 %	0,8 %	0,1 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,2 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tab.3.x.: Arbeidsplasser i Valdresregionen fordelt etter næring 1990-2001. Kilde:PANDA og bearbeidet av Østlandsforskning

Arbeidsplasser												
Hadeland	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	728	745	655	592	587	575	553	581	579	522	490	444
Bergverksdrift med mer	11	7	9	9	9	12	13	14	14	17	18	11
Næringsmidler	107	89	84	86	79	63	61	64	67	73	71	54
Trelast, treforedling	326	262	299	313	282	272	326	339	296	266	261	202
Industri	793	818	994	885	903	1028	846	894	914	899	878	821
Kraft- og vannforsyning	102	98	101	94	92	82	92	91	93	92	88	90
Bygg og anlegg	737	676	641	624	672	668	722	734	729	727	762	743
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	1103	1035	940	917	917	1004	1123	1169	1260	1252	1192	1241
Hotell og restaurant	324	340	319	323	295	333	336	340	313	303	298	274
Transport og kommunikasjon	592	597	567	589	517	592	561	522	551	587	619	579
Fin.tj.yting	110	140	140	129	122	118	116	106	107	111	102	116
Forretn.m.tj.yting	135	157	187	231	216	192	240	276	314	277	305	340
Privat tj.yting	310	291	301	356	357	348	864	906	1038	1103	1163	1100
Off.tj.yting	2384	2606	2664	2730	2629	2669	2499	2574	2611	2667	2837	2701
Ufordelt tj.yting	81	129	145	146	134	130	7	14	13	13	12	16
Uoppgitt	125	24	19	37	211	94	105	10	4	4	4	1
Sum arbeidsplasser	7968	8014	8065	8061	8022	8180	8464	8634	8903	8913	9100	8733
Andel arbeidsplasser												
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Primærnæringer	9,1 %	9,3 %	8,1 %	7,3 %	7,3 %	7,0 %	6,5 %	6,7 %	6,5 %	5,9 %	5,4 %	5,1 %
Bergverksdrift med mer	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,1 %
Næringsmidler	1,3 %	1,1 %	1,0 %	1,1 %	1,0 %	0,8 %	0,7 %	0,7 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,6 %
Trelast, treforedling	4,1 %	3,3 %	3,7 %	3,9 %	3,5 %	3,3 %	3,9 %	3,9 %	3,3 %	3,0 %	2,9 %	2,3 %
Industri	10,0 %	10,2 %	12,3 %	11,0 %	11,3 %	12,6 %	10,0 %	10,4 %	10,3 %	10,1 %	9,6 %	9,4 %
Kraft- og vannforsyning	1,3 %	1,2 %	1,3 %	1,2 %	1,1 %	1,0 %	1,1 %	1,1 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %	1,0 %
Bygg og anlegg	9,2 %	8,4 %	7,9 %	7,7 %	8,4 %	8,2 %	8,5 %	8,5 %	8,2 %	8,2 %	8,4 %	8,5 %
Varehandel (inkl.rep.motorkj.tøy)	13,8 %	12,9 %	11,7 %	11,4 %	11,4 %	12,3 %	13,3 %	13,5 %	14,2 %	14,0 %	13,1 %	14,2 %
Hotell og restaurant	4,1 %	4,2 %	4,0 %	4,0 %	3,7 %	4,1 %	4,0 %	3,9 %	3,5 %	3,4 %	3,3 %	3,1 %
Transport og kommunikasjon	7,4 %	7,4 %	7,0 %	7,3 %	6,4 %	7,2 %	6,6 %	6,0 %	6,2 %	6,6 %	6,8 %	6,6 %
Fin.tj.yting	1,4 %	1,7 %	1,7 %	1,6 %	1,5 %	1,4 %	1,4 %	1,2 %	1,2 %	1,2 %	1,1 %	1,3 %
Forretn.m.tj.yting	1,7 %	2,0 %	2,3 %	2,9 %	2,7 %	2,3 %	2,8 %	3,2 %	3,5 %	3,1 %	3,4 %	3,9 %
Privat tj.yting	3,9 %	3,6 %	3,7 %	4,4 %	4,5 %	4,3 %	10,2 %	10,5 %	11,7 %	12,4 %	12,8 %	12,6 %
Off.tj.yting	29,9 %	32,5 %	33,0 %	33,9 %	32,8 %	32,6 %	29,5 %	29,8 %	29,3 %	29,9 %	31,2 %	30,9 %
Ufordelt tj.yting	1,0 %	1,6 %	1,8 %	1,8 %	1,7 %	1,6 %	0,1 %	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %
Uoppgitt	1,6 %	0,3 %	0,2 %	0,5 %	2,6 %	1,1 %	1,2 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Sum arbeidsplasser	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

**Universitet i Innlandet- en drivkraft for
regional utvikling?
- en kartlegging av arbeidsmarked,
rekrutteringsgrunnlag og forventninger.**

Kartleggingen som ligger til grunn for denne rapporten er en del av arbeidet i forbindelse med etablering av et universitet i Innlandet.

Hedmark og Oppland har færre med lang universitets og høyskoleutdanning innenfor samfunnsfag og juridiske fag, økonomisk og administrative fag og naturvitenskapelige fag.

Rundt 37 prosent av søkerne fra Hedmark og Oppland søkte studier i Innlandet. Når det gjelder søkning til andre regioner er det Oslo og Akershus, samt Østlandet for øvrig, som ligger på henholdsvis andre og tredje plass mht til popularitet.

Basert på næringsstruktur, stillingstilgang og situasjon på arbeidsmarkedet har høyskolene i Innlandet et studietilbud som er relativt godt tilpasset arbeidsmarkedet.

Utviklingen i arbeidsmarkedet de neste 20 åra vil være påvirket av demografisk utvikling og globalisering.

**ØF-Rapport nr.: 25/2003
ISBN nr.: 82-7356-533-5**